

kollektif

ekososyalist dergi | temmuz 2011 | sayı: 10

11110

dergideki 2011

Ekoloji Mücadelesi Sınıf Mücadelesidir

Ortadoğu'nun tüyleri diken diken eden gündemi arasında, parlamenter rejimin yürekleri burkan krizleri içinde Anayasa hazırlıkları devam ediyor. Suriye'de başlayan rejim krizinin tüm ülkeyi sarsacağından duyulan endişe, egemen siyaseti hareket edemez noktaya sürüklüyor. Temsiliyet krizinin üzerine oturduğu yapay istikrar rejimi, bir yandan erken bir seçime hazırlanırken; diğer yandan da yirmi yıllık bir program oluşturmaya çalışıyor. Kürt sorununda atacağı adımlarını, ökçesine bastığı ayakkabının teriyle belirlemeye çalışıyor egemenler. Yasama, yürütme ve yargının mutlak birliğini temsil edecek biçimde dönüşen yüksek siyaset evreni, bir yandan gerçek anlamda iktidar olmanın haklı gururunu yaşarken; diğer yandan da bu gurur, rejimin geleceğini tehdit ediyor.

Toplumsal taleplere tamamen kulaklarını kapatmış muktedirler ordusu için, piyasayı iliklerine kadar hissedecek bir muhafazakar demokrasi yeni Anayasa ile taçlandırılmak isteniyor. Ama anlaşılabilir odur ki, bu hazırlanan Anayasa ne emekçilerin, ne doğanın ne de ezilen halk ve cinslerin haklarını barındıracak. Bu yeni anayasa rejimi, daha otoriter bir rejimi payidar kılacak bir Başkanlık sistemi etrafında biçimlenen pazarlıklarla şekillenecek. Bu anlamda da önümüzdeki dönem için, üst yapı kurumlarında şu ya da bu pazarlıkla değiştirilecek fazla bir şey görünmüyor. Temel hak ve özgürlükler alanını genişletme iddiası ile ortaya çıkacak her türlü anayasal mücadele eninde sonunda, bu otoriter rejim takozuyla kendini hizaya alacak.

Doğa için mücadele edenler de seçim sonuçları sırasında, tüketim toplumu değer yargılarının seçmen kitleler tarafından ne kadar içselleştirildiğini görmek zorundadır. Bu anlamda, kendi için bir mücadele başarılı olamayacaktır. Kalkınmacılık karşısında özyönetime dayalı bir toplumsal pratik örgütlemek için, tabandan başlayarak siyasallaşmaktan başka bir seçenek de görünmüyor.

Bu pratikleri hayata geçirirken, meclisler inşa etmek, yerel deneyimleri toplumsallaştırmak ve güçlendirmek ve direniş temalarını sivil toplumcu bir çizgiden kurtararak kitleselleştirmek en önemli siyasal zorunluluk olarak karşımızda duruyor.

Tunus'tan başlayarak, dalga dalga Ortadoğu ve Avrupa'yı saran sermayenin birikim krizine eşlik eden rejim krizleri, temsili demokrasinin yaşadığı krizin de en çıplak göstergesi olarak önümüzde duruyor. Karşımızda basitçe iki seçenek var, yaşanan ekolojik kriz karşısında ya emeğin örgütlü bir güç haline gelmesini sağlayacak bir politik birlik için çaba sarf edeceğiz. Ya da hiçbir şey. Emeğin örgütlü güç haline gelebilmesi için de ekoloji mücadelesi, talep eden bir siyaset olarak değil, kurucu bir irade ile yoluna devam etmek zorundadır. Bir yandan emeğin değersizleşmesi ve sömürsünü görerek, büyüme rejiminin işsizleştirme, köleleştirme sistemi içinde, işçi sınıfı için nitelikli bir iş ve çalışma koşulu yaratacak siyasallaşma biçimlerine göz dikmeli, diğer yandan da ekolojik varlıkların kendi geleceklerini koruma altına alacak bir mücadele hattı benimsenmelidir. Kütahya'da siyanür havuzunun taşması bize bir kez daha göstermiştir ki, genişleyen emekçi sınıfların çıkarlarını dar bir alanda tanımlayarak süreç içinde başarılı olamayız. İşçiler için emeklerinin özgülleşmesi, karınlarının doyması kadar önemlidir. Açlıkla terbiye edilmiş bir neslin torunları olarak, emeğin sırtına bindirilen maliyetleri her defasında sınıfın örgütlü ve örgütsüz kesimlerine hatırlatmak zorundayız. Bugün sırtımıza bindirilen ağır savaş koşulları altında, yeni bir dünyanın hayalini kurmak için ekoloji mücadelesi, kendi yürüttüğü mücadelenin emeğin ve doğanın sömürsüne karşı bir sınıf mücadelesi olduğunu bilmelidir. Çalışmanın getirdiği zorunluluk alanından özgürlük alanına sıçranacak politik düzlemler yaratmak, işçilerin işçileşmesinden, doğanın hammadde haline getirilmesinden bizi kurtaracak zihinsel ve pratik olanakları oluşturacaktır.

İçindekiler

- 1 Tüketimin Kölesiyiz, Efendimiz Kalkınma, Yaşasın AVM Demokrasisi
Göksu Deniz
- 3 Ekoloji Mücadelesi Politik Bir Programla Sürdürülmelidir
Cömert Uygur Erdem
- 5 Seçimin ArdındanPeki ya Şimdi?
Stefo Benlisoy
- 8 Gözlerim Bakar da Görmez
- 12 Toplumsal Mücadelenin Tüm İtaatsizlerine Çağırımızdır
- 14 Nükleer Dünya Batıyor Seyreden Bile Yok: Bir Tartışmanın Ekonomi Politikliği
Fevzi Özlüer
- 16 Kanalistanbul ve İki Şehir: Muhafazakar Ütopya mı, Ütopik Kliyentalizm mi?
Gökhan Bilgihan
- 18 Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı, Devletin Yeni Sureti
İlgin Özkaya Özlüer
- 20 Gözyaşartıcı Gaz Ve Neoliberal Devirde İç Savaş Manzaraları
Foti Benlisoy
- 22 Hopa'da Kaf Dağının Ardı
Cemil Aksu
- 23 Hopa'da Maç Doksan Dakika, Top Yuvarlak
Hüseyin Koyuncu
- 24 Hopa'nın İsyanı ve Sokağın Değişen Rengi
Hande Atay
- 26 Brezilya'da Çevreci Eylemcilere Yönelik Cinayetler Sürüyor
Fabiana Frayssinet
- 27 HES'ler Emekçi Sınıfları Birleştirdi
Brezilya Amazonu'nda İsyan
Raúl Zibechi
- 31 Suriye'de İsyan
İsyanın Kökleri ve Geleceği
Hasan Halid Şatila
- 36 Barcelona Direniyor, Model İflas Ederken
Ulus Atayurt
- 38 Başka Bir Dünya, "Başka Başka Yöntemlerle" Mümkün:
Temsili Demokrasi ve Kapitalizme Karşı Özyönetim
Lara Aysal / Cemre Kutluay / Ethemcan Turhan
- 40 Katalonya Meydanı'nda Bir Tarlanın Ne İş Var? Bunun Gerçek Bir Demokrasi Talebiyle Ne İlgisi Var?
Arnau
- 41 İstihdam ve Çevre İkileminden Çıkmak
Gökhan Orhan
- 43 İnsanlar Aç Kalmaya Görsün,
Köylüler, İşçiler ve Ekoloji Mücadelesinin Öznesi
Özer Akdemir
- 46 Doğanın ve Emegin Sömürüsüne Karşı Sınıf Mücadelesi El Kitabı*
Michael Schwalbe
- 48 Sınıf, Emek ve İklim Değişikliği
Anonim
- 49 Rio+20: Piyasa Çevreciliğine Direnmek ve Hak Temelli Sosyo-Ekolojik Adaleti Güçlendirmek
Jean Pierre Leroy / Fátima Mello / Julianna MalerbaMaureen Santos / Melisanda Trentin / Letícia Tura / Jorge Eduardo Durão
- 52 Alternatif Sanayileşmeye Karşı 6 Argüman
Mikko Virtanen
- 53 Tarlalardan Gıda Sanayisine Bir Dönüşüm Hikâyesi: Köylülük, Tarım ve Sanayi
Ekin Kurtiç
- 56 Serbest Vezin Otoriter Şehirleşme ve Kentte Örgütlenmek
Hade Türkmen
- 58 Erik Olin Wright'ın "Gerçek Ütopyaların Tahayyülü" Üzerine Gerçekçiyiz, İmkansız İstiyoruz!
Hade Türkmen

Tüketimin Kölesiyiz, Efendimiz Kalkınma, Yaşasın AVM Demokrasisi

Göksu Deniz

"İstikrar sürsün" mutluluk göstergesinin işaret ettiği refah toplumu ideali, seçim pazarında aldığı meşruiyetle yoluna koyuldu. Cumhuriyet'in kuruluşunun 100. yılını temsil eden 2023'ün gösterdiği kapitalist anlam dünyası, bir tür milenyalizmle (binyılcılıkla) süslendi. 1000 yıllık bir saadet ve mutluluk dönemine girileceği simülasyonu, büyük kurtarıcı bir tür mehdi gibi sunulan Tayyip Erdoğan'ın her kürsüye çıkışında, büyü ve ayın gibi sunuldu. Ahir zamanda geleceği beklenen an tüm hızıyla kendini tebliğ etmişti. Bir taraftan inancın, huzur ve sükunun hakim olduğu, inançsızlık ve kötülüğün yok olduğu, diğer taraftan ise bolluk ve bereketin bollaştığı bir dönem başlayacaktı. "Uсталık Dönemi" göndereni bu açığı kapatıyordu. Tüm seçim döneminde bize sunulan AKP manzarası buydu.

"2023 yılında Türkiye'nin kurulu gücünü 100 bin MW'a çıkarmayı hedefliyoruz" diyen Başbakan Recep Tayyip Erdoğan;¹ "2023'te 500 milyar dolar ihracat hedefinin hayal olmadığını bilmeliyiz"² distopyasını ekiyordu. Bilim ve ilerleme lafıyla süslenmiş bu yeni binyılcılık, bolluk toplumunun ulaşılabilirliğini ispatlamak için, "hayaldi gerçek oldu" sloganını sık sık kullandı. Uzay ve uydu merkezi, askeri uydular, haberleşme uyduları, bilim merkezi, fuar ve gösteri merkezleri, hayvanat bahçesi, inanç ve tarih müzesine içkin, tüketim ve gösteri toplumunun ilk beş projesine ilişkin simülasyonlar, ince sazın tınıları arasında arzı endam eyledi.

İleri askeri sanayi müjdelenirken, salonu dolduran kitle AKP tarafından neomuhafazakar bir üslupla yeniden üretilmiş "uzay çağını", "Turist Ömer" uzayda filminin galasından çıkıp, "Dünyayı Kurtaran Adam" galasına koşar gibi izledi. Patlamış mısır var mıydı? Bilmiyoruz. Fonda Başbakan, adalet sarayı, şehir hastaneleri, hızlı tren, otoyollar... dedikçe ince sazın üstüne alkış kopuyor, "bolluk toplumunun" oratoryosu zikre-

1 <http://www.petroturk.com/HaberGosterer.aspx?id=4994&haber=Her-yil-5-milyar-dolar>
2 <http://haber.gazetevatan.com/iste-2023-hedefi/367148/2/Haber>

ekoloji kolektifi adına sahibi ve sorumlu yazı işleri müdürü: Emre Baturay Altınok
dergi editörü: Ethemcan Turan, Fevzi Özlüer

kapak illüstrasyonları: Derya Ülker | grafik tasarım ve uygulama: Harman Saner, Samet Zeydan
inkılap sokak 26/4 kızılay/ankara | www.ekolojistler.org / ekolojikolektifi@yahoo.com | telefon: (0312) 425 77 64 faks: (0312) 425 77 64
yayın tarihi: Temmuz 2011 | basım yeri: Korza Yayıncılık, Büyük Sanayi 1. Cadde no: 95/1 İskitler-Ankara telefon: (0312) 342 22 08

diliyordu. Bu görüntüler ve söylem, tüm televizyon ve radyolarda zikredildi. Binlerce kez, propaganda araçlarıyla yaygınlaştırıldı. Yeni binyılcılık çağı başlamıştı. Hemen şimdi zengin olmanın, bolluk toplumuna doğru yol almanın dolaysızca gerçekleşmesi için ilk yapılması gereken, kurtarıcının idealler kümesinde yer beğenmekti. Bu yeri beğenirken gerekli olansa, limiti düşünülmeden alınmış kredi kartı, TOKİ tarafından yapılan evlerin simülasyonu, üzerine çamur sıçratarak geçen arabaların içinde olabileceği hayalimdi. Tüketim ve gösteri değerleriyle büyümüş, idealler kümesinin itikat kapısından geçen, kitleler, tarikat kapısından girmeye hazırdı. Alışveriş merkezi anlayışıyla dizayn edilmiş siyaset arenasının bu tarikat kapısında bekleyenler, alışveriş merkezinin aynalı camlarında kendilerini görürler. Vitrinde olmanın verdiği huzur, aidiyet, önemsenme hissiyatı ile donanırlar. Her biri sadece seçmen olarak ya da yurttaş olarak değil aynı zamanda büyüme hedefi için kurulmuş olduklarından, kalkınmanın tarikat kapısından geçmeye hazırdır.

Vitrenden seçilecek mallar karşısında diğeriyle kendini eşit ve aynı mesafede gördükleri ölçüde, kendini gösteren aynalı camın adil olduğuna iman ederler. Kalkınma vitrini karşısında, tüm zengin ve fakir eşittir. Pazarda herkes, simülasyonla üretilmiş milenyalizmin mallarına bir an için ulaşabileceklerini, nimetin dağıtılacağını ve özünün fakir olduğunu hisseder. Camın bir an için kırılacağından duyulan kaygı, kendi öz belleğiyle karşılaşma, simülasyonun yarattığı eşitliğin birden eşitsizliğe dönüşme ihtimali, idealler kümesinden kovulma korkusunun yarattığı güvensizlik, kurtarıcıya biat etmenin bir aracı haline gelir.

Bu nedenle, alışveriş merkezi içinde, tüketim ve kalkınma değerleriyle yaşamak, “ileri demokrasinin” zorunluluk alanıdır. Bu demokrasi, eninde sonunda otoriteye, kurtarıcıya biat edildiği sürece varlığını sürdürecektir. Güvensizliği yaratan güç, aynı zamanda ona güvenmek için temel sebebi de yaratır: idealler kümesinden kovulmak. Bu anlamda yeni milenyalizmin idealler kümesinde kalarak, kendini yönetme yetisini egemene devreden kişi için, kendini yönetme pratiğine sahip olmamak bir erdeme dönüşür. Distopyanın sınırında, geçmişini değiştirme kudretini yitirmiş, geleceği tahayyül etme yetisini de tam da bu

nedenle yönetene teslim etmiş yeni birey-tüketici, pazarda kendine sunulan malları seyretme ayrıcalığıyla donatılmış olmanın hazzını yaşar. Temel olarak bu seyirdeki belirleyen ise hızdır. Meta fetişizminin hızı. Ardı ardına gözünün önünden akıp giden seyirlik bir dünyanın hızı. Malların akışkan doğası içinde zenginliğin temsilini kredi kartlarıyla yaşayan kitleler, istikrarın sürmesini gönüllü bir kullukla seçer. Kendi bedenlerinin öz ürünlerine, emeğinin karşılığına piyasadan ulaşabilme ihtimalinin yaratacağı hafıza kaybı, kendi kendini yönetebilir olmanın vereceği özgürlükten daha çok tercih edilir. Bolluk toplumunun yarattığı hafıza kaybı şudur: büyümeye dayalı bolluk toplumu idealinin, aynı zamanda bir kıtlığı da zorunlu kıldığı gerçeği. Kıtlığın varlığını hatırlatan ise her daim kişinin özgürleşme ihtimalidir. Bu ihtimal devre dışı kaldığında ise yabancılaşma pek ala tercih sebebi olacaktır.

Bolluk toplumu vadinin bekçileri için büyüme ve rakamları esastır. Büyüme rakamları içine ise bu bolluğun bir zorunluluğu olan “kıtlık” girmez. Suyun yok olması büyüme rakamlarına yansımaz. Dört mevsimin kayması, tohumun fideye dönmemesi, başağın sararıp solması..Nükleer santral atıklarının dolduracağı Toroslar’ın havasının bozulması büyüme rakamlarına yansımaz. Ağır kimyasallarla toprağın sulanması bir Teoman şarkısı olabilirse değerlidir. Alliano’i’nin, Hasankeyf’in yok olması, kredi kullanırlırsa büyüme rakamlarına yansır. Maçahel, derelerine baraj kurulamıyorsa, büyüme rakamlarına giremez. Biyosfer rezervleri borsaya girerse kıymetlidir. Bu hafıza kaybının tam da kendisidir. Ulaşabilir olduğu varsayılan giden yol, aynı zamanda mutlak bir yoksullaşma ile süslenir. Bugün karşı karşıya kaldığımız umumi manzara budur. Yoksulluğa gideceğini bilerek, kıtlık toplumunu tercih etmek. Kalkınmaya dayalı efendilik müessesinin hükmünü sürdüğü seçimde geniş kitleler, hafıza kaybını tercih etmiştir. Her an bir seçimle karşı karşıya olduğumuz gerçeğini bilerek, kapitalist bolluk toplumunun kendi pisliğinde büyüdüğünü fısıldamak gerekir. Savurganlığa ve yok etme biçimine dönüşen bu tüketim toplumu idealler kümesi içinde, büyüyen sermayenin odunluğunda hızar makinesi alma telaşından çıktığımızda, kıtlıktan kurtulmaya ve özgürlüğün itikadına adım atacağız.

Ekoloji Mücadelesi Politik Bir Programla Sürdürülmelidir

Cömert Uygur Erdem

Yağmurlara teslim olan bir baharın hüznüne kapılmayan kitleler sokaklara döküldü. Pasif siyaset dalı olarak lanse edilen ekoloji mücadelesinin, yıllarca süregelen emek mücadelesinin aslında ne kadar önemli bir parçası olduğunun yıllardır emek mücadelesi veren gruplarca da anlaşılması açısından ümit verici donelerle karşılaşılın Nisan-Mayıs eylemleri ayrıca, ekoloji mücadelesi veren kitlelerin hep birlikte emeklerine, doğalarına, yaşamlarına sahip çıkmak için artık sokaklarda buluşur hale gelmeleri açısından da tarihsel bir önem taşımaktadır. Bu önem, ekoloji mücadelesinin farklı bileşenlerinin sadece doğa için söz üretmiyor, hem doğa hem de emek için eylem de üretmek ifade biçimlerini çoğaltmalarından ve kendini aşılıyor oluşundan kaynaklanmaktadır. Doğanın korunması ile emeğin özgürleşmesi arasındaki ilişki görünür hale geldikçe; emek hareketi, ekoloji hareketine; ekoloji hareketi de emek hareketine dönüşüyor. Programatik olanaklar artıyor. Ekoloji örgütleri, emek mücadelesi alanında da varlık göstermeye başlıyor. Ekoloji mücadelesi, sol açısından da bir meditasyon aracı olarak görülmekten çıkıyor, yereldeki mücadelelerle birleşen bir öfkenin sokaklardaki izdüşümünü oluşturmaya başlıyor.

Doğanın ve Yaşamın Yağmalanmasına Karşı 9 Nisan’da Ankara Mitingi

Derelerin Kardeşliği Platformun çağrısı ile gerçekleştirilen ve demokratik kitle örgütleri ve siyasal partilerce desteklenen 9 Nisan eyleminde, HES’e, termik santrale, nükleer santrale, siyanürlü maden aramacılığına karşı olanlar, Türkiye’nin çeşitli yerlerden Ankara’ya gelerek ortak bir mücadelenin içerisinde hep birlikte olduklarını haykırdılar. Yaklaşık beş bin kişinin katıldığı miting sırasında, HES-termik ve nükleer karşıtlarının yanı sıra, GDO’ya Hayır Platformu, çiftçiler, tüketici örgütleri de alanda yerini aldı.

Nükleer Santrallara ve Yaşamı Yok Eden Enerji Üretimlerine Hayır Diyenler 24 Nisan’da Kadıköy’deydiler

Oluşturduğu tehlikenin ve yarattığı felaketlerin çok iyi bilinmesine karşın yapımında ısrar edilen nükleer santrallar, Fukuşima’daki patlamalar sonrasında bir kez daha dünyanın ve Türkiye’nin gündemine taşındı. Fukuşima sonrasında oluşan kamuoyu baskısının izleğinde, Kadıköy iskele meydanında nükleer santraller protesto edildi. Nükleer karşıtı platform bileşenleri içindeki sendikaların, diğer nükleer karşıtı mitinglere göre, eyleme göreliliği bir ilgisi vardı. Sendikalar dışında sol, sosyalist partiler de ekoloji mücadelesinin bileşeni olarak alandaki yerlerini aldılar.

Doğanın Ve Emeğin Sömürüsüne Bir Kez Daha Hayır!

Doğanın ve emeğin sömürüsüne karşı yürütülen mücadelenin bileşenleri 1 Mayıs’ta da alanlardaydı. Doğaya, emeğe, cinslere özgürlük, iklim adaleti, gıda egemenliği ve canlıların çeşitliliği şiarlarıyla sürdürülen ekoloji mücadelesi, parçası olduğu emeğin mücadelesinin içinde yer alarak, 1 Mayıs alanlarında boş bıraktığı yerini doldurmuş oldu.

15 Mayıs TMMOB Mitingi

AKP iktidarının yarattığı erozyonlara daha fazla sessiz kalmayan kitleler TMMOB’nin çağrısı ile Sıhhiye meydanında buluştular. AKP iktidarında daha yoğun saldırılara maruz kalmış olan nükleer karşıtları, termik santral karşıtları, HES karşıtları, ekolojistler de pankartlarıyla 15 Mayıs mitingine destek verdiler. Ekoloji Kolektifi, Karadeniz İsyandır Platformu, Derelerin Kardeşliği Platformu gibi yapılar da eylemde yerlerini aldılar.

Ekoloji Mücadelesi Sokaklara Döküldü, İktidarın Telaşı Can Aldı

Geçmiş yıllara oranla, seçim atmosferinin yarattığı eylem yoğunluğu, ekolojik tahribatın sokaktan daha sık dillendirildiği bir baharı kapadı. Seçim arifesinde AKP’nin milliyetçi argümanlarının Hopa’da şiddet olarak tezahür etmesi ise uzatılmış bir bahar yaşattı. Gelmeyen baharı. 31 Mayıs’ta Hopa’da HES karşıtlarının protestosu polisin şiddeti ile bastırılırken, kullanılan gaz bombaları Metin Lokumcu’nun ölümüne neden oldu. Sonrasında Hopa ve Ankara’da gözaltılar ve operasyonlar oldu; tutuklamalar gerçekleştirildi. Yine seçim arifesinde Mersin’de nükleer karşıtları gözaltına alındı. HES ve nükleer karşıtları terör suçlu kapsamında gözaltına alındı. Terörle Mücadele Şubesi’nde gözaltında tutuldu, özel yetkili savcılarca sorgulandı, özel yetkili ağır ceza mahkemelerince tutuklandı. Aydın Çine’de, rüzgâr santrallerinin tarlalarında üretime zarar verdiği için mücadele eden köylülerin bu santrallerin kurulmasına yönelik direnişleri, kolluk güçlerinin engellenmesi olarak görüldü, iki köylü tutuklandı.

İktidar, “eşkıya” yaftasını kullanarak doğasına sahip çıkanları hedef göstermekle kalmayıp, doğaya sahip çıkmak amacıyla meşru müdafaa sınırları içerisinde tepkilerini dile getiren, HES, termik, nükleer santrallere karşı mücadele edenlerin, siyanürlü maden işletmelerine izin vermeyenlerin eylemlerini terör suçu kapsamına almaya çalışıyor. Hükümetin “İstikrar” politikalarının sürekliliği, en temel demokratik özgürlüklerin kullanılması-

nı olanaksız kılıyor. Yaşanılan ölümler, gözaltılar, operasyonlar, tutuklamalar, doğa ve emek katliamının sürdürülebilir kılınmasının en etkin aracı olarak işletilmek isteniyor.

Dünden Daha Fazla Politik Birliğe İhtiyacımız Var

Yaşanılan bu süreç, ekoloji mücadelesi içindeki toplumsal hareketlerin hızla siyasallaşmasına yol açıyor. Yerelde artan baskı, bu hareketlerin tüm ülke çapında bir politik birlik içinde eylem ve mücadele örgütlenmesini zorunlu kılıyor. Siyasal yelpazenin solunda yer alan yapıların önemli bir çoğunluğu, ekoloji mücadelesi alanında daha sahici, pragmatik ilişki biçimlerinden arınarak saf tutuyor. Ancak bu yeni harmanlanma biçimleri yakıcı bir biçimde ekoloji mücadelesinin bileşenlerinin önüne programatik birlikleri dayatıyor. Platform tarzı esnek yapılarda sendika, meslek odası gibi örgütlerle birlikte saf tutmanın dışında, aynı zamanda, mücadelelenin sosyal, ekonomik, hukuki veçhelerini görünür kılacak bir anti kapitalist, eşitlikçi, özgürlükçü, ekolojik birlikteliğe ihtiyaç var. Bu ihtiyaca yanıt verecek biçimde bir yandan taban örgütlerinin birliğini sağlayacak tartışma zeminlerini, meclisleri canlı tutarken diğer yandan da ülkenin ana akım tartışmaları içinde doğanın ve emeğin birlikte sömürsüne karşı mücadeleyi canlı tutacak bir politik çekim merkezinin yaratılması ihtiyacı da ortada duruyor. Ekoloji mücadelesinin siyasal özneleri, emek, kadın mücadelesi ve ezilen halklarla birlikte ortak hareketi bir sınıf mücadelesi ekseninde deneyimlemek ve toplumsal hareketlerin siyasallaştığını görerek, ekoloji mücadelesindeki toplumsal hareketlerin programatik birliği için çaba sarf etme sorumluluğu altındadır. Bu birlik en temelinde anti-kapitalist bir hatta inşa edilmek zorundadır. Doğa yıkımının yaşandığı illerdeki seçim sonuçları bile bu ihtiyacı temize çekmek gerektiğini bir kez daha bize hatırlatmıştır.

Seçimin Ardından Peki ya Şimdi?

Stefo Benlisoy

Seçimlerin toplumsal gerçekliğin çarpık da olsa bir ifadesi olduğundan hareketle 12 Haziran seçimlerinin Türkiye toplumunun yirmi yıllık mazisi olan ana eğilimlerini teyit ettiği söylenebilir. Sonuçlar toplumun hiç olmazsa seçimsel düzeyde daha da sağcılaştığını, milliyetçi ve muhafazakâr bir siyasi atmosferin hâkimiyetini bir kez daha tescil etmiş oldu. Üstelik sonuçlar 12 Eylül darbelerinin ve Özal'ın yüzde on barajı marifetiyle Türkiye'ye iki buçuk partilik bir siyasal rejim biçme gayretlerinin hiç olmazsa şimdilik üç buçuk partiyle gerçekleştiğini de göstermiş oldu. 12 Haziran sonuçları baraj altında kalan "küçük" partilerin yaşam hakkının olmadığı kesin bir göstergesiydi adeta.

Daha 12 Eylül plebisiti öncesinde, milliyetçi-muhafazakâr sağın klasik kimi argümanlarını hoyratça seferber ederek kendisini Türk-Sünni "milletin" otantik temsilcisi ilan etmiş AKP'nin her iki seçmenden birisinin oyunu alması, şahsında temsil ettiği hegemonik bloğun adeta yerinden edilemez olduğu kanaatini oluşturdu. AKP ve Erdoğan'ın seçim kampanyası boyunca kullandığı otoriter, milliyetçi dilin seçimlere özgü bir retorikten ibaret olduğunu, seçimler sonrası yapılacak bir balkon konuşmasıyla "küsünüklüklerin" pekâlâ giderilebileceğini savunuların yanıldığı pek çabuk ortaya çıktı. Daha balkondan yeni inilmişken, seçim sonrası bir "balayı" dahi yaşanmadan, YSK tarafından altısı Blok'tan olmak üzere tutuklu vekillerin salverilmemesi krizinde iktidar partisinin takındığı tutum, başta Kürt meselesi olmak üzere AKP'nin önümüzdeki dönemde temel demokrasi meselelerinde ayak sürüyeceğinin en önemli işareti olsa gerek. Aksine içine girdiğimiz dönem, AKP iktidarının toplumsal yaşamın tüm veçhelerine daha doğrudan müdahalelerde bulunacağı, politikalarının yarattığı toplumsal çatlaklarda boy vermeye çalışan toplumsal muhalefetin değişik kesimlerini daha da fazla dışlamaya, sindirmeye çalışacağı bir dönem olacak. Türkiye'nin son on yılını tedrici bir demokratikleşme, "normalleşme", "olağanlaşma" süreci olarak okuyan çevrelerin AKP'ye yönelik hayırhah ve apolojetik tutumları eğer iktidarla organik bir ilişkileri yoksa hızla olanaksız hale gelecek. Öyle ya Erdoğan'a göre "sıfır kilometre" sivil ve demokratik anayasa muhalefetin yemin etmeyip çalışmalarına katılmadığı bir mecliste hazırlanabilir, meclis "ister gelsin, ister gelmesin" muhalefet olmadan da "bal gibi" çalışabilir. "İleri demokrasi"nin gelip dayandığı sınırlar bunlar.

Yukarıda betimlenen durumun en önemli göstergesi, seçim kampanyası sırasında Erdoğan'ın tedavüle soktuğu milliyetçi söylemdi kuşkusuz. Bu noktada MHP'nin, seçim sürecinde kaset skandalları başta olmak üzere barajın altında kalması için maruz kaldığı onca tazyike, söyleminin neredeyse tümüyle AKP tarafından devralınmasına rağmen oy oranını koruyabilmesini dikkate almak gerekiyor. Söylemindeki milliyetçi dozu giderek arttıran bir AKP karşısında MHP açısından tek çıkar yol kendisini Türk milli kimliğinin son savunma hattı olarak kurgulayarak daha katı ve kimlik vurgusu iyice pekişmiş bir hatta yönelmek olacak. Seçim meydanlarının hâkim söyleminin milliyetçilik yarışı olduğu tespiti yaparsak, milliyetçiliğin egemen siyasetin ana damarı, Türkiye siyasal hayatının vasatı olmaya devam ettiğini vurgulamak gerek.

CHP seçimlerde devreye soktuğu yeni lider ve söyleme rağmen beklenen ölçüde oy artışı sağlayamamış olsa da Baykal'ın partiyi demirlediği yüzde yirmi oranından yukarıya taşınması, Kılıçdaroğlu ve ekibinin CHP'nin devletçi reflekslerini asgariye indirerek sosyal liberal bir sosyal demokrat partiye evrilmesi sürecini sürdürmesini sağlayacak gibi görünüyor. Bunu söylemek bu dönüşümün sancısız ve gel gitsiz olacağını düşünmek anlamına gelmiyor. Neticede CHP'nin yeni yönetimi seçim sürecinde vitrininde Haberal, Balbay ya da Aygün gibi isimlere yer vererek "devletçi" refleksleri gözetmeye devam ettiğini vurgulamaya gayret etti. Dahası, önümüzdeki dönemde Türkiye'de sosyal demokrasinin sosyolojik sınırlarının, yani "seçmen tabanının" sınırlı olduğu "tespitinden" hareketle merkez sağa açılma gayretini iyice pekiştireceğini söylemek de kehanet sayılmasa gerek. Bununla birlikte elbette temel sorun on yıllar süren Baykal döneminde partinin yukarıdan aşağıya geçirdiği köklü dönüşüm sonrasında tabanın büyük ölçüde devletçi/ulusalcı bir hattı benimsemiş olması. Tüm bu faktörlere rağmen Kılıçdaroğlu'nun, Sav ve Baykal ekiplerinin olağanüstü kurultay çağrılarına rağmen önümüzdeki dönemde partiye daha büyük ölçüde damgasını vurmasını beklemek doğru olacaktır.

Seçimlerde ezilenler ve doğanın haklarının savunulması namına en anlamlı seçeneği oluşturan Barış, Demokrasi ve Özgürlük Bloğu'nun parlamentoya 36 milletvekili sokma hakkını kazanarak bütün beklentilerin ötesinde bir başarı sergileye bilmiş olması, gelecek açısından hiç olmazsa bir direniş hattı oluşturabilmek açısından büyük bir anlam taşıyor. Özellikle böl-

gede seçim sürecinin AKP ve Erdoğan'a doğrudan bir karşıtlık üzerinden geçtiği ve ülkede AKP oylarında bir gerileme yaşanan yegâne alanın buraları olduğunu vurgulamak elzem. Belki de tam da bu nedenle Hatip Dicle başta olmak üzere altı Blok vekilinin meclis dışında bırakılması hususunda AKP hiç olmazsa bu satırlar yazıldığı ana dek son derece olumsuz bir tutum takınmakta. Seçimlerde Kürt ulusal hareketi bölgedeki Kürt siyasetinin değişik unsurlarıyla gerçekleştirdiği birlik aracılığıyla ulusal kimlik inşası sürecinde yeni merhaleler kat etti. Öte yandan hareketin sergilediği kitesellik, “sivil direniş” eylemlerinde gösterdiği yaratıcılık azımsanamazsa da bu dinamiğin bölgeyle sınırlı olduğunu, “Batı”da toplumsal muhalefetin değişik unsurlarının, sosyalist hareketin etkisizleşmeye, cılızlaşmaya devam ettiği gerçeğini de gözlerden saklamamalı. Blokun aldığı sonuçların yarattığı tüm iyimserliğe rağmen sosyalist hareket ve toplumsal muhalefetin yer yer kazandığı kimi kısmi başarılar bir yana, sermayenin doğaya ve emeğe saldırıları karşısında bazı artçı direnişlerin ötesinde sürekli, bütünlüklü ve en önemlisi bir inşa perspektifine sahip bir siyasal/toplumsal faaliyetinden söz edebilmek mümkün değil.

“Ustalık” Döneminde Emek ve Doğa

Seçime katılan müesses nizam partilerinin hepsi doğanın tahakküm altına alınıp sermayenin ihtiyaçları için sömürülmesine cevaz veren programlara sahip olsalar da AKP seçimde ekokiyıcılık anlamında aslan payını kaptı. “Çılgın projeler” başlığıyla art arda açıklanan ve hepsi birbirinden daha kıyıcı olan bu sözde projelerle AKP bir sonraki iktidar döneminin de doğa açısından ne büyük bir tehlike arz ettiğini gözler önüne serdi. AKP Türkiye merkez sağının tescilli kalkınmacılık, “büyük ve güçlü Türkiye” aşkını kendi tanımlamasıyla “ustalık” döneminde adeta bir “gigantomani”yle birleştirmeye yeminli. Fatih’le yarışan “kanal” projesi, İstanbul’un iki yakasına iki yeni şehir, dev otoyl ve köprüler kuşkusuz bir yanıyla “hizmete aç seçmeni” tavlama dönük vaatlerdi. Yine de AKP doğanın sermayeye nihai anlamda diz çöktürülmesi ve sermayenin sınırsız birikim ihtiyacına tabi tutulmasında sonuna kadar gıtme niyeti genlerine işlemiş bir ideolojik/siyasal anlayışın bugün en önemli temsilcisi. Bu anlayışın “2023 Türkiye” hedefiyse bir beton cumhuriyetinden farksız. AKP sermayenin krizini aşmada kamusal kaynakların aktarıldığı böylesi devasa inşaat projeleri ve doğanın sermayenin ihtiyaçlarına daha fazla tabi kılınması ayrıcalıklı bir yer tutmakta. Bu anlamda 12 Haziran seçimlerinde emek ve ekoloji mücadelesi açısından en tehlikeli programlardan birinin temsilcisi idi.

Seçimden AKP’nin böylesi yığınsal bir onayla çıkması önümüzdeki dönem mücadelelerinin seyri açısından ciddi güçlükler barındırıyor. Seçim sürecinde Japonya’da Fukushima’da meydana gelen facianın ardından dünyanın pek çok ülkesi kamuoyu baskısıyla nükleer projelerinden gönülsüz de olsa vazgeçtiğini ya da aşamalı olarak bunlara son vereceğini açıklarken Erdoğan’ın hiçbir biçimde planlanan nükleer projelerinden geri adım atmaması, buna rağmen nükleer santral yapılması öngörülen yerleşim yerlerinde AKP’nin oylarında herhangi anlamlı bir azalma meydana gelmemesi, bu projelere ilişkin bölge

halkının zımnı onayı olarak değerlendirilecektir hiç kuşkusuz. Ya da Karadeniz’de HES yapılması öngörülen ya da halihazırda inşa edilen bölgelerde değil AKP’nin oy yitirmesi, bölge genelinde ciddi oy kazancı sağlaması, HES karşıtı muhalefeti önümüzdeki dönemde ciddi biçimde zorlamaya aday. Seçim sonuçları doğanın AKP iktidarı tarafından yağmalanmasına karşı mevcut direnişlerin seçimsel bazda oldukça lokal ve sınırlı etkilere sahip bulunduğunu bir kez daha gösterdi. İktidara tepkiler HES, termik, nükleer santral ya da siyanür madenciliği gibi yıkım projelerinin etkilerinin doğrudan yaşandığı noktalarla sınırlı kaldı ve yıkıcı etkilerin şimdiden hissedildiği ya da hissedileceği daha geniş bölgelere sirayet etmedi.

Hiç kuşkusuz toplumsal mücadelelerle bu mücadelelerin siyasi biçimlere tahvili arasında otomatik bir geçiş bulunmamakta. Toplumsal olanla siyasal olan arasında böylesi doğrudan bir ilişki kurmak oldukça güç ve sadece ekolojist mücadelenin değil, Türkiye’de toplumsal muhalefetin değişik alanlarının en temel sorunlarından birini oluşturuyor. Ama kestirmeden söyleyecek olursak doğanın savunulması ve ekoloji mücadeleleri bugün giderek toplumsal muhalefetin asli alanlarından biri haline gelmiş bulunmakta. Mücadelelerin yaygınlığı, aldığı biçimlerin çeşitliliği, kiteselliği ve direniş kapasitesi ile AKP iktidarının yarattığı hegemonyanın potansiyel çatlaklarından birisini oluşturmaktadır. Hiç kuşkusuz içine girdiğimiz yeni dönemde AKP iktidarı bir taraftan seçimlerde almış olduğu “onayı” doğayı sermaye birikim sürecinin daha asli bir bileşeni haline getirmek için kullanılacak, öte yandan bu alanda giderek daha büyük bir dirençle karşılaşacaktır.

Bu noktada seçim başarısına rağmen AKP’nin toplumsal muhalefetin değişik biçimlerine yönelik daha sert bir tavra yönelmesi anlamsız bulunabilir. Oysa AKP iktidarının toplumsal muhalefete yönelik daha şedit bir yaklaşım göstereceği tüm “normalleşme”, “vesayet rejiminin geriletilmesi” ve “ileri demokrasi” nidalarına rağmen daha 12 Eylül plebisitinden önce belli olmuştur. Geçen bütün süre içerisinde toplumsal muhalefetin değişik kesimlerinin kriminalize edilmesinde ve “meşru” siyaset zemininin dışına çıkarılmaya çalışılmasında yeni merhaleler kat edildi. Erdoğan ve kurmaylarının 12 Eylül öncesinde giderek daha sık biçimde milliyetçi-muhafazakâr-mukaddesatçı lüğatin terminolojisine başvurması ve Sünni Türk kimliği ve değerlerinin otantik temsilcisi olma vurgusunun yapılması seçimlere damgasını vurdu. Suyun ticarileşmesine karşı direnen Hopa halkına vahşice saldırılması sonrasında Metin Lokumcu’nun hayatını kaybetmesi ve sonrasında Hopa’da adeta 12 Eylül döneminin nokta operasyonlarını aratmayacak şekilde polise operasyonlarla ilçenin terörize edilmesi toplumsal muhalefetin kriminalize edilmesinde yeni bir aşamayı temsil ettiği rahatlıkla savunulabilir. Erdoğan’ın Lokumcu’nun vefatı ardından kullandığı dil, sadece Hopa’da değil Ankara’da da vahşi gözaltı kampanyalarının açılması yeni dönemde muhalefeti daha sert bir muameleye tabi tutulacağını göstergesi. Büyük Anadolu Yürüyüşü’nün Ankara girişinde durdurulması gibi sayısız örnekte ekoloji ve doğanın hakları mücadelesine iktidarın giderek daha tahammülsüz olacağını kanıtı. Geleneksel “vesayet” kurumlarını neredeyse

tamamen kendisine tabi kılmış olan AKP’nin, toplumsal muhalefeti sindirme ve etkisiz kılmada bu araçlardan artık çok daha rahat faydalanmakta olduğunu da gözden irak tutmamak gerekiyor.

Seçim sonuçlarının önümüzdeki dönemin mücadelelerini nasıl etkileyebileceğini tartışırken ekolojist hareketin temel bir zaafını da bilhassa göz önünde bulundurmak gerekiyor. Türkiye’de ekolojist hareketin önemli bir arazi, kapitalizmden kopuşu öngören ekososyalist bir toplumsal dönüşüm hedefiyle aktüel siyasal/toplumsal pratik arasında bir “geçiş” mantığına sahip olmaması, ya da bu iki alan arasında köprüler oluşturmakta zayıf kalması, eskilerin deyimleriyle azami program ile asgari program arasına aşılmaz duvarlar inşa etmesidir. Dolayısıyla ya “siyaset” vurgusuyla “reel politik” bir tutum takınılmakta ve egemenler arası mücadele ve çelişkiler mutlaklaştırılıp bunlara yaslanılmakta ya da siyasi içeriğinden (yani sermayenin tahakkümünden kopuş perspektifinden) arındırılmış bir toplumsal mücadele ve aktivizm anlayışıyla “dernekçilik” olarak tanımlanabilecek bir anlayış hâkim olmaktadır. Siyasal bir dolayımın gerekliliği tam da bu hususta aciliyet kazanıyor. Toplumsal mücadelelerle kapitalizmden kopuşu hedefleyen kurtuluşçu iddia arasında bağlantılar kurabilmek ancak siyasal dolayım ile mümkündür. Toplumsal hareketlerle ekokomünizmin kurtuluşçu iddiası arasında köprüler kuracak “organikleşmiş” bir dolayım ihtiyacın anlamı budur. Ekolojist hareketin antikapitalist perspektifinin zayıf oluşu, bir “kopuş” mantığını öne çıkarmaması ve bu anlamda gündelik siyasal/toplumsal müdahale ile radikal bir toplumsal dönüşüm hedefi arasında bağ kuramaması çoğu zaman onun esasında apolitik bir pragmatizme, STK’cılığa teslim olmasına, söyleminin eko reformist ve yeşil kapitalist demagoji tarafından belirlenmesine yol açıyor. Elbette bunu söylemek doğa ve emeğin haklarını savunma adına toplumsal muhalefet alanında yürütülen anlamlı çaba ve faaliyetlerin olmadığı anlamına gelmemeli. Esas sorun bu tür faaliyetlerin çoğu zaman bir siyasal/toplumsal dönüşüm ufkunun parçası haline gelmelerini sağlayacak bütünlüklü bir kurucu perspektiften azade yürütülmeleri.

Yine hareketlerin çoğunlukla yerel niteliklerinin öne çıkması, yer yer kültür ve kimlik temelli bir söylemin harekete egemen olması bütünlüklü bir ekoloji mücadelesinin oluşturulması önünde önemli bir engel olmaya devam etmekte. HES ve Termik santral karşıtı mücadelelerin ortak bir politik hat ekseninde bir araya gelme kapasitelerinin artması noktasında kimi önemli adımlar atılmış olsa da bu husustaki noksanlık hareketin süreklileşmesini ve Türkiye’de sermayenin doğaya açmış olduğu acımasız savaşın önüne geçebilecek ve bunu küresel mücadele ve direnişlerle irtibatını kurabilecek bütünlüklü bir siyasal hat inşa edebilmenin önünde en önemli engellerden birini oluşturmaya devam ediyor.

Bir “Kopuş” Perspektifinin Güncelliği

Türkiye’nin tam göbeğinde bulunduğu Akdeniz çukuru bir yanılla piyasacı-otoriter Arap rejimlerine karşı demokratik ve toplumsal halk ayaklanmalarıyla sarsılırken diğer yandan Avrupa’da sermayenin krizi karşısında sermayenin karşı reform saldırısına karşı başta Yunanistan ve İspanya’da olmak üzere solun ve toplumsal muhalefetin mevcut kurumsal çerçevesini aşan yeni bir direniş ve radikalizasyon dalgası boy veriyor. Türkiye tüm bu gelişmelerin tam ortasında, ilelebet bu dinamikle rin yarattığı yeni durumdan azade kalamaz. Bugün için adeta yara almaz, sarsılmaz görünen AKP’nin muhafazakâr, otoriter, neoliberal hegemonyası bu devasa mücadelelerin ve yeniden dizilişlerden mutlaka etkilenecek, bizzat temsil ettiği dizginsiz sermaye birikim rejiminin yarattığı çatlaklardan yeni direniş odakları belirecektir.

21. yüzyılın ikinci on yılının hemen başında yeryüzü şiddetli mücadelelerle sarsılmakta. Sermayenin doğa ve emeğe yönelik nihai saldırısının şiddet ve kapsamı arttıkça direnişler uç vermeye, gelişmeye başlıyor. Türkiye bir dönem bölgesinde istisna olarak, özellikle Avrupalı komşularına nazaran bir “normalleşme”, “olağanlaşma” arayışında, geçiş sürecinde bulunan bir ülke olduğu dillendirilmekteydi. İçerisinde bulunduğumuz dönemde bu kez tersinden “istisnai” bir konum edinmiş durumda. AKP’nin şahsında sermayenin hegemonyasının alabildiğine rıza bulduğu, doğa ve emeğin sömürüsünün dizginsiz bir şekilde derinleştirildiği ve ufukta bu sömürünün hiç olmazsa belli kısıtlar içerisine sokulmasını sağlayacak bir gücün bile görünmediği, otoriter, piyasacı, kısıtlı demokrasisiyle Türkiye küresel egemen sınıflar için “yönetilebilirliği” ile göz dolduran bir ülke. Yine de yukarıda vurgulandığı gibi bu durumun ila nihai süreceğini varsaymak mümkün değil. Ekolojik krizin iklim krizi suretinde hızla derinleştiği, kapitalizmin insanlığı ve medeniyetini bir çürümeye sürüklediği çağımızda yeni dönemi “normalleşme”, “olağanlaşma” beklentileriyle karşılamak beyhude.

Faşizmin Almanya’daki yükselişi karşısında Troçki, devrimci bir siyasetin en önemli hammaddesinin zaman olduğunu vurgulamıştı. Bugün içerisine hızla sürüklendiğimiz medeniyet krizinde bu tespit ziyadesiyle geçerli. İçinde bulunduğumuz kriz koşullarında her türlü evrimci/ilerlemeci siyasal anlayışa karşı sermayenin ekolojik açıdan sürdürülemez üretim ve tüketim dünyasından ve onun doğayı ve insanlığı sürüklediği uçurumdan radikal-devrimci bir “kopuş” perspektifi geliştirilmesi elzem. Mevcut düzenin sınırlarını veri kabul eden, ehlileşmiş, kurumsallaşmış, bürokratikleşmiş, beklenti ufku daralmış bir ekoloji/çevre mücadelesi ile yaşamı tehdit eder hale gelen ekolojik krize karşı koymak mümkün değil. Dolayısıyla ekososyalist olarak tanımlanabilecek bir siyasal projeksiyonun inşası ve bunun doğa ve emeğe yönelik sermayenin saldırısının değişik veçhelerine ilişkin toplumsal direnişlerle bütünleştirilmesi ve somutlaştırılması, ete kemiğe büründürülmesi meselesi önümüzde en zor koşullar altında dahi yeniden bir ihtimal, bir ihtiyaç ve bir zorunluluk olarak beliriyor.

Gözlerim Bakar da Görmez

illüstrasyon: Derya Ülker

Bu Korku ve Panik Halka mı Ait?

Cömert Uygur Erdem

TÜBİTAK tarafından akredite olan laboratuvarlarda gerçekleştirilen “Kocaeli’nin Dilovası ve Kandıra İlçelerinde Yaşayan Gebelerden Doğan Bebeklerde Ağır Metal Maruziyeti ile Büyüme ve Gelişme Durumu” adlı araştırmada annelerin ilk sütünde ve bebeklerin ilk kakasında ağır metal ölçümleri yapıldı. 56 gebe ve 49 bebekten oluşan 105 kişiden alınan örnekler üzerinde gerçekleştirilen incelemelerde, annelerin ilk sütünde ve bebeklerin ilk kakalarında bazı ağır metaller ve eser elementler saptandı. Dilovası ve Kandıra ilçelerindeki biyolojik materyallerle ilgili ölçümlerde havadaki toz miktarının (PM₁₀) uzun vadeli değerinin(UVD), Avrupa Çevre Ajansı (EEA) ve ABD Çevre Koruma Ajansı (US EPA) standartlarına göre Dilovası’nda 3.5 kat, Kandıra da 1,7 kat fazla olduğu sonucu elde edildi.

Prof Dr. Onur Hamzaoğlu’nun yürütücülüğünü yaptığı bu araştırmanın Dilovası Organize Sanayi Bölgesi nedeniyle Kocaeli’nde yaşanan çevre ve sağlık sorunlarının Kocaeli’nde kurulması planlanan yeni organize sanayi bölgeleri ile daha da artış göstereceğine ilişkin tartışmaları gündeme taşınması sonrasında Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı ve Dilovası Belediye Başkanı tarafından, Prof. Dr. Onur Hamzaoğlu hakkında, “Kan ve dışkıları bırakın, doğum yapıp çocuk emziren annelerin sütünde bile çinko, demir, alüminyum, kurşun, kadmiyum tespit ettik, tehlike büyük” dediği, basın yoluyla bu bilgileri açıkladığı ve bu

vesileyle ‘haberini geniş halk kitlelerine ulaşmasını sağladığı, araştırma sonuçlarını halk arasında panik yaratmak amacıyla kullandığı’ iddiasıyla Kocaeli Cumhuriyet Savcılığı’na suç duyurusunda bulunuldu. Savcılıkça hazırlanan dosya, Hamzaoğlu’nun yargılanmasına izin verilmesi talebiyle Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü’ne gönderildi. Üniversite’nin söz konusu fiilin işlenip işlenmediğine ilişkin yürütülen soruşturma sonrasında izin vermesi durumunda, Hamzaoğlu Türk Ceza Kanunu’nun 213. maddesi uyarınca iki ila dört yıl arasında hapis istemiyle yargılanacak. Ayrıca, Sağlık Bakanlığı Kanseri Savaş Dairesi Başkanlığı tarafından aynı gerekçelere dayanarak YÖK’e yazılan yazının, YÖK tarafından Kocaeli Rektörlüğü’nün bilgisine sunulması ve gereğinin yapılmasının talep edilmesi üzerine Kocaeli Üniversitesi Rektörlüğü tarafından disiplin soruşturması açıldı.

Bir bilim insanının toplumunu bilgilendirme görevini yerine getirme davranışı, Türk Ceza Kanunu’nun 213. Maddesi’nde tanımlanan “Halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit” suçu olarak algılanarak ceza soruşturmasına konu edilmeye çalışılıyor. Anılan suç, TCK md 213’te Halk arasında endişe, korku ve panik yaratmak amacıyla hayat, sağlık, vücut veya cinsel dokunulmazlık ya da malvarlığı bakımından alenen tehditte bulunmak olarak tanımlanmış olup suçu işleyen iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı düzenleniyor. Onur Hamzaoğlu’nun yanında durmak, Dilovası’nda yaşanan katliamı seyretmemek için bir başlangıç olacak. Bugün bildiğini söyleme, onun eylemini üretme dürüstlüğü, en “Onur”lu direniş biçimlerinden biri olarak duruyor.

İzmir Sinekoloji Festivali Hazırlıkları Başlıyor, Birlikte Yürüyelim

Güneş Uyanıker

Ankara’da 2007 yılında başlatılan sinekoloji atölyesi bu sene İzmir’de de faaliyetlerine başlamak üzere harekete geçti. Sinemayı ekososyalist politikayla birleştirmek isteyenlerden oluşan bir ekip kuruldu ve yapılan toplantıların ardından çıkarılan iş programı sonucunda çalışmalara başlandı. Sinekoloji kapsamında öncelikle sinema eğitimi düzenlenecek. 10 haftalık eğitimin ardından ortaya bir kısa film çıkarılacak. Sinema sanatının ve akımlarının tartışılacağı teorik tartışmalar ışığında; kamera, ışık gibi set elemanlarının tanınacağı ve kısa film yapımına ilişkin pratik bilgilerin öğrenileceği bir çalışma yapılacak. Çalışma kapsamında öğrenilen bilgilerin senaryosu ekip tarafından oluşturulacak. Bu senaryo bir kısa filme dönüştürülerek uygulamaya aktarılacak. Sinema eğitiminin bir kısmını ekoloji kolektifi üyeleri verecek; film çözümlenmesi, kamera kullanımı gibi teknik unsurlar için önemli bazı sinemacılar da atölyedeki derslere gelerek katkı sağlayacak. Sinema atölyesi kapsamında yapılacak çalışmalar sadece kentteki mekânlarda gösterim imkânı bulmayacak, ilçelere, köylere ve kahvelere de gidilecek. Filmlerin halkla buluşturulması sağlanacak. Böylelikle kırsalda da ekoloji ve topluma dair tartışmaların yapılması sağlanmış olacak. Eylül ayından itibaren de doğa, gıda, su ve toplumsal mücadeleleri vb. konuları işleyen film gösterimlerimiz başlayacaktır. Atölyeyle ilgili bilgilere ulaşmak isteyen, çalışmalara katılmak isteyenler sinekoloji@gmail.com adresinden bize ulaşabilirler. Doğadan ve emekten yana olan herkesi film gösterimlerimize ve sinema atölyemize bekleriz.

Kuzey Marmara Otoyolu İhalesine İptal Dava Açıldı

Kuzey Marmara Otoyolu’nun (3. Boğaz Köprüsü Dahil) projesinin çevresel etki değerlendirme süreci başlatılmadan ihale edilemeyeceği halde Yap-İşlet-Devret Modeli kapsamında kapalı teklif alma usulü ile ihaleye çıkılmasına dair idare işlemi ile ilgili Ulaştırma Bakanlığı’na karşı Ankara 13. İdare Mahkemesi’nde dava açıldı.

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası ile Ekoloji Kolektifi’nin birlikte açtıkları davada, usul ve hukuka, kamu yararına aykırı olan ihalenin iptali ve yürütmesinin durdurulması talep edildi.

Kuzey Marmara Otoyolu’nun ÇED Muafiyetine Dava Açıldı

Kuzey Marmara Otoyolu’nun (İstanbul Boğazı 3. Karayolu geçişi projesi dahil) ÇED muafiyeti olup olmadığına dair Çevre Mühendisleri Odası tarafından yapılan yazılı başvuruya Bakanlık tarafından verilen 30.5.2011 tarih ve 49245 nolu yazı ile söz konusu proje için 14.4.2011 tarih ve 27905 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına dair Yönetmelik uyarınca ÇED Yönetmeliği hükümlerinin uygulanmasına gerek bulunmadığının bildirilmesi üzerine 01.07.2011 tarihinde Danıştay’da Çevre ve Orman Bakanlığı’na dava açıldı.

Tmmob Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi, Tmmob Peyzaj Mimarları Odası İstanbul Şubesi, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi, Tmmob Şehir Plancıları Odası ile Ekoloji Kolektifi tarafından açılan davada söz konusu yazıya dayanak idari işlem ile bu işlemin dayanağı olarak gösterilen 14.04.2011 Tarih ve 27905 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin geçici 3. maddesinde değişiklik yapan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 1. maddesinin yürütmesinin durdurulması ve iptali istendi.

ÇED Muafiyeti Sağlayan ÇED Yönetmeliği’nin Geçici 3. Maddesinin Değiştirilmesi Hakkındaki Yönetmeliğe İptal Davası

ÇED muafiyeti sağlayan Geçici 3. Madde’nin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunca iptal edilmesi sonrasında yeniden düzenlenen ve 14.4.2011 tarih ve 27905 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile ilgili olarak Danıştay’da, Çevre ve Orman Bakanlığı’na dava açıldı.

KESK Tarım Orkam Sen ile Ekoloji Kolektifi’nin birlikte açtıkları davada Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik in 1. Maddesi ile Geçici 3. Maddesinin iptali istemi ve yürütmesinin durdurulması talep edildi.

Siyanürden Zehirlenen Köylüler Hastaneye Kaldırıldı

Kütahya’da bulunan siyanür havuzlarının yıkılmasıyla gündeme gelen Eti Gümüş tesislerindeki siyanürlü suyun, tesislerinin yakınındaki Dulkadir Köy’ünün içme suyuna karışması nedeniyle, Dulkadir Köy’ünde siyanür zehirlenmesi şüphesi ile 7 köylü hastaneye kaldırıldı, çok sayıda hayvan telef oldu.

Kütahya Gümüşköy İzleme Platformu Kuruldu

Bölge’de yaşanan felaketi ve hukuksuzlukları izlemek amacıyla Kütahya Gümüşköy İzleme Platform’u oluşturuldu. DİSK Türkiye Devrimci Maden Arama ve İşletme İşçileri Sendikası, KESK Enerji Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası, KESK Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası, KESK Tarım, Orman, Çevre ve Hayvancılık Hizmet Kolu Kamu Emekçileri Sendikası, KESK Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, TMMOB Kimya Mühendisleri Odası, TMMOB Metalurji Mühendisleri Odası, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Türk Tabipler Birliği ile Ekoloji Kolektifi platformun bileşimlerini oluşturmaktadır.

Bölgeye ilişkin izlemelerine devam eden Platform, yapmış olduğu basın açıklamasıyla,

Kütahya Gümüşköy’de bulunan Eti Gümüş A.Ş.’ne ait gümüş madeni işletmesi derhal kapatılmalıdır, Atık havuzları ile ilgili olarak devlet tarafından ıslah çalışmalarına başlanmalı ve tüm ıslah çalışması maliyetleri firma tarafından karşılanmalıdır,

Tesiste çalışanların tüm yasal hakları firma tarafından ödenmeli ve çalışanlar devlet tarafından başka bir işe yerleştirilmelidirler, Dulkadir başta olmak üzere çevre köylerde yaşayan insanların ve canlı yaşamı etkenimi ve sağlık etkileri araştırılmalıdır, taleplerinde bulundu.

Siyanürcü Şirket'ten TMMOB Çevre Mühendisleri Odası'na 30 Bin TL'lik Tazminat Davası

Eti Gümüş A.Ş., TMMOB Çevre Mühendisleri Odası hakkında, Kütahya'da bulunan maden işletmesindeki atık depolama barajında yaşanan yıkılmalar ile ilgili açıklamalarının halkı kin, nefret ve paniğe sevk ettiği gerekçelerine dayanarak, “halen devam etmekte olan, kesin ve emin ifadeler kullanılan haksız basın açıklamalarının ve kötölemelerinin dava sonuna kadar tedbiren durdurulması” ve “bu açıklamalar dolayısıyla şirket ve çalışanlarının, yöneticilerinin, hissedarlarının elem ve ızdırıp çektikleri, bölgede yaşayan insanların hücumuna muhatap oldukları, toplumda kaybettikleri saygınlığın yeniden elde edilmesi için 30 bin TL'nin şirkete ödenmesi” istemleriyle tazminat davası açtı.

Mera Yönetmeliği'ne Değişiklik Getiren Yönetmeliğin İptali İstendi

Ekoloji Kolektifi, KESK Tarım Orkam Sen ile TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nca, 25.2.2011 tarihli Resmi Gazete'nin 27857 sayılı nüshasında yayımlanarak yürürlüğe giren “Mera Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmeliğin” iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle Danıştay'da dava açıldı.

Açılan davada, Mera yönetmeliğinin Tahsis amacının değiştirilmesine ilişkin 8. Maddesi'nde değişiklikler getiren ibarelerin iptali, ilgili maddelerin iptal edilmesi halinde yönetmeliğin uygulanamayacağından tamamının iptali istenildi.

İmar planı olmaksızın vaziyet planına göre tahsis amacının değiştirilmesine imkan veren, “Doğal afet bölgelerinde yerleşim yeri için ihtiyaç duyulan yerlerin tahsis amacı değişikliği talebinde, söz konusu yerin afet bölgesi ilan edildiğine ve Doğal Afet Sigortaları kapsamında olduğuna dair belge, vaziyet planı ve Komisyonca istenecek diğer bilgi ve belgeler” ibaresi ile “Gerekli bulunan mera, yaylak ve kışlakların zorunlu hallerde, ilgili müdürlük veya Genel Müdürlükten yatırım projesi, gerekçeli rapor, lisans, talep edilen alanın 1/5000 ölçekli harita üzerine işlenmiş vaziyet planı, ÇED raporu gerektiren yatırımlar için ÇED raporu, (...) ile tahsis amacı değişikliği yapılabilir” ibaresi ve “ihtiyaç duyulan yerlerin, zorunlu hallerde, ilgili müdürlük veya Genel Müdürlükten gerekçeli rapor, jeotermal kaynak kullanım izni veya ruhsat, talep edilen alanın 1/5000 ölçekli harita üzerine işlenmiş vaziyet planı, ÇED raporu, (...) ile tahsis amacı değişikliği yapılabilir.” ibaresinin yanısıra “Yapılacak toplulaştırma için ihtiyaç duyulan yerlerde Bakanlar Kurulu kararı, 1/5000 ölçekli harita veya bu haritanın olmadığı durumlarda 1/25000 ölçekli harita, toplulaştırma yapılacak alanların eski ve yeni

durumlarını gösterir paftalar (...) ile toplulaştırma Bakanlıktan talep edilir” ibaresinin iptali istendi. Ayrıca, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun 17. maddesinin 4. fıkrasındaki “vasfına ve mevcut kullanım şekline bakılmaksızın” ibaresinin, 4342 sayılı Mera Kanunu'nun 14. maddesinin h bendinin 5. paragrafında “ (a), (f) ve (g) bentleri hariç,” ibaresinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesi talep edildi.

Nükleer Santral Kurulmasına İzin Veren Mersin-Karaman 1/100.000'lik Plan Değişikliği Dava Edildi

Akkuyu'da nükleer santral kurulması amacıyla Çevre ve Orman Bakanlığınca 03.09.2009 tarihinde onaylanan Mersin-Karaman Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planında ve Plan Hükümlerinde yapılan değişikliklere ilişkin Mersin-Karaman Planlama Bölgesi 1/100 000 ölçekli Çevre Düzeni Plan Değişikliği'nin iptali ve yürütmesinin durdurulması talebiyle Çağdaş Hukukçular Derneği, Ekoloji Kolektifi, KESK Tarım Orkam Sen ve TMMOB tarafından Danıştay'da dava açıldı.

Planların hazırlanması sırasında tüm sosyal grupların görüş ve önerilerin alınmaması, Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik gereği ilgili kamu kuruluşlarının görüşlerinin alınmaması, 9. Kalkınma Planı'nda Nükleer atıkların bertarafı ile ilgili bir program ve plan hazırlandıktan sonra nükleer santral yapımına başlanması gerektiği düzenlenmiş olmasına karşın bu plan ve programların hazırlanması gereken çevre düzeni planlama sürecinde atıklarla ilgili bir çalışma yapılmadan, nükleer santral yapımına yönelik plan değişikliği yapılması, nükleer santral yer seçimi ile ilgili yetkili kurum olan TAEK'in plan değişikliği sırasında, yer seçimi ile ilgili bilimsel görüşünün alınmamış olması, İl stratejik planlarına, il özel idaresi tarafından hazırlanan stratejik plana, Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan stratejik plana, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'na ve bütçe uygulamalarına, Çevre Hukuku İlkeleri'nden olan katılım ve ihtiyatilik ilkelerine, sürdürülebilir çevre hakkına aykırılıklar taşınması iptal nedenleri olarak ileri sürüldü.

Madencilik Arama Faaliyetlerinin Çevresel Etkileri Gözetilmeden Kayırılmasına Yargıdan Durdurma...

Danıştay 6. Dairesi, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin Ek II'sinde yer alan seçme-eleme kriterleri uygulanacak projeler listesinin 47'nci maddesinden sonra gelmek üzere eklenen ve belirli bir limitin altındaki maden arama faaliyetlerinin ÇED sürecinden muafiyetini düzenleyen 48. maddesi ile bu yönetmelik kapsamı dışında olup arama ruhsatı olan sahalarda yapılacak arama faaliyetlerinde doğaya yeniden kazandırma çalışmasının yapılmasının zorunlu olmadığına dair düzenlemenin getirildiği Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği'nin 2 ve 6. maddelerinin yürütmesinin durdurulmasına karar verdi.

Sabancı ve Limak'ın Yaptığı Arkun Barajı İşgal Edildi!

Sinem Demir

1 Haziran 2011'de, Erzurum'un İspir ilçesi sınırlarındaki Çoruh nehrinde yapımı devam eden Arkun barajı, yöredeki köylüler tarafından işgal edildi. İş durdurulup, iş makineleri çalıştırılmadı. Barajın yapımı esnasında yaşananlar, yöre insanlarında uzun süredir rahatsızlık yaratıyordu. Yolların bozulması, istimlak edilen arazilerin bedellerinin düşüklüğü gibi sebepler; bu barajın yapımını kesinlikle istemeyen, seslerini nasıl çıkaracaklarını bilmeyen köylülerin gelecek kaygıları ile birleşince; İspir, patlama noktasına geldi.

İlçenin Belediye Başkanı'nın, çimento-beton-ış makineleri satan bir şirketin sahibi olduğu iddiaları kulaktan kulağa yayıldı. Belediye Başkanı'nın görevini, adeta bu Hes ve barajlarda kendi tekeline oluşturmak ve kazancını artırmak olarak kullandığı öne sürüldü. Başkan'ın olduğu iddia edilen iş makineleri, Çoruh boyunca defalarca barajlara tur yaparken görüntülendi.

Limak ve ÖDF, baraj yapım sürecinde İspirililer'i en çok öfkeliendiren iki şirket. Bölgede yaşayan, Çoruh nehri ile Çamlıkaya arasında çay bahçesi olan Murat Çimen, konuyla ilgili olarak şunları söyledi: “Sabancı'yı da, Limak'ı da, ÖDF'yi de Çoruh'un cellatları olarak görüyoruz. Kendi kazançları için memleketimde yarattıkları geri dönüşü mümkün olmayan bir katliam yapıyorlar. Ben niye toprağımdan, atalarımdan yadigâr memleketimden, istimlâk için verdikleri 100 milyarla çekilecekmişim! Biz satılık değiliz. Bizi enerji masalıyla kandıramazlar. Çılgın projelerindeki apartmanları, villaları, sokakları için enerji bulmaya başka kapiya gitsinler.”

Diğer yandan, Soyak'ın yapımı halen devam eden Güllübağ Hes ve yakında başlanması planlanan Çalık'ın Aksu barajı projelerinin yanı sıra, Çoruh üzerinde 11 adet daha Hes-baraj yapılması planlanıyor. Binlerce köylü, toprağını, evini kaybetme endişesi yaşıyor. Yedigöl Aksu deresi üzerinde yapımı bitmek üzere olan Borusan'ın Hidroelektirk Santrali ve Sırakonaklar köyünde yapılan Hes, o bölgedeki hayatı felce uğratmış durumda. Erzurum ili içinde planlanan toplam Hes sayısı ise 50'yi geçiyor.

Hopa'da Hes Pes Ettirdi

Artvin Hopa'daki Balıklı Dağı'ndan doğan Şellale Deresi üzerine yapılması planlanan Güneşli HES projesinden vazgeçildi. Hopa Derelerini Koruma Platformu, zaferi Metin Lokumcu'ya ithaf etti. Hopa'da firma yetkilisi “5 yıl uğraştık. Derdimizi yöredeki vatandaşa anlatma imkânı bulamadık. Halkın katılım toplantısı yapılamadı. Konuşma fırsatı dahi sunmadılar. Kendimizi ifade etme şansı dahi bulamadık.” Dedi.

Hopa Dereleri Korumu Platformu Sözcüsü Kamil Ustabaş ise zaferi, 31 Mayıs'ta Başbakan Erdoğan'ın Hopa mitinginde çıkan olaylarda hayatını kaybeden emekli öğretmen Metin Lokumcu'ya adadıklarını açıkladı. Ustabaş, “Şirket, durup dururken çekilmedi, demokratik kamuoyunun tepkilerinden dola-

yı bu kararı aldılar. Metin Lokumcu bu mücadelenin simge isimlerindendi. Bu zaferi ona atfediyoruz” dedi.

Ulukışla Altın Madeni: Su Havzalarında Madencilik Kuşatması Sürüyor

Elif Bulut

Kütahya'da geçtiğimiz günlerde siyanürlü atık barajlarının taşmasının yarattığı tedirginlik tüm Türkiye'nin gündeminde iken Başbakan'ın davetli olarak katıldığı bir etkinlikle Necati Kurmel ve Aydın Doğan'ın ortak olduğu Gümüştaş Altın Madeni devlet, sermaye bütünleşmesinin mümtaz örneği olarak Radikal Gazetesi'nin manşetine taşındı. Gümüşhane Kelkit'te ki açılış töreni hükümetin resmigeçidi gibiydi. Radikal Gazetesi'nin haberine göre¹ Başbakan, “Aydın Doğan ve ortağı sayın Kurmel burada böyle bir adım atmış olmaları, aynı şekilde Niğde'de yine bunun bir diğer ayağının olması gerçekten ülkemiz sanayisi için de, ülkemizde madencilik alanında da çok çok önemli bir adım teşkil ediyor. Gümüştaş Madencilik Tesisi Maden Birimi ile birlikte, şu anda bana verilen bilgilere göre, 22 milyon dolarlık bir yatırımı ifade ediyor. Yılda 120 bin ton madenin işlenerek burada yapılacak istihdamla bütünleşmesi, diğer özel sektör kuruluşlarımıza da örnek teşkil ediyor.” Diyordu.

Garip olan şu ki Niğde Ulukışla'da ki altın madeni için 21.4.2011 tarihinde, Gümüştaş Şirketi arama izni almıştı. Her nasılsa izin aldıkları günün ertesi gününde Gümüştaş Şirketi Gümüşhane'de bu faaliyetleri muştulayacak bir açılış töreni organize edebiliyordu. Bir gün sonra böylesine gösterişli bir açılış için bir gün önce alınan ÇED, tüm hükümet erkanını yan yana dizebiliyordu. Nasıl oluyordu da bir gün içinde her şey bu kadar hızlıca halledilebiliyordu?

Ulukışla Altın Madeni Araması İçin Verilen ÇED Olumlu Kararına Dava

Maden Arama için Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından tesis edilen ÇED olumlu işlemine karşı ise Ekoloji Kolektifi, Çevre Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisleri Odası ve bölge halkı dava açtı. Aksaray İdare Mahkemesinde görülecek davada davacılar, yaşama hakkının ihlal edildiğini belirttiler. Aynı zamanda, su havzasında bulunan altın madeninin çıkartılması sırasında doğacak risklerin nasıl engelleneceği ile ilgili tedbirlerin sıralanmadığının altı çizildi.

Yargılanan Köylüler Beraat Etti

Yeni bir Bergama, Balya, Kütahya kapıda beklerken, aylar önce Ulukışla Hasangazi köyünde kurulması planlanan altın işletmesine karşı mücadele eden köylülere karşı açılan bir dava daha sonuçlandı. Altın işletmesi kurulması planlanan alanda kolluk güçlerini çalıştırmamak, kamu görevlilerinin ölçüm yapmalarına izin vermemek suçlarından yargılanan köylüler, kamera kayıtları doğrultusunda olay yerindeki kişilerin tespit edilemediği gerekçesiyle, beraat ettiler. Köylülere karşı açılan diğer bir ceza davası ise devam ediyor.

¹ Radikal Gazetesi, 22.4.2011. <http://www.radikal.com.tr/Default.aspx?atype=Detay&VersionID=7520&Date=16.06.2008&ArticleID=1047112>, Erişim tarihi: 16.6.2011

Toplumsal Mücadelenin Tüm İtaatsizlerine Çağrımızdır

Theodor Adorno'dan *“Bilim itaatsiz olana ihtiyaç duyar”* çağrısıyla altıncısı düzenlenen Karaburun Bilim Kongresi'nin bu seneki teması Dünyanın Dört Bucağı: Kapitalizm ve Mücadele. 1997'den bu yana kapitalizmin ekolojik krizine karşı emek ve doğa sömürüsü ekseninde mücadele yürüten Ekoloji Kolektifi olarak biz de bu çağrıya kulak verdik. Bu sebeple 8-11 Eylül 2011 tarihleri arasında Mordoğan İzmir'de **“Ekolojik Krize Karşı İklim Adaleti Mücadelesi”** başlıklı atölye çalışmamızla mücadeleyi güncelin içerisinden yükselterek teorize edebilmek amacıyla Kongre'ye gidiyoruz.

Çünkü biliyoruz ki; doğanın bir parçası olarak insan emeğiyle var'sa, doğayı da emek dolayımıyla kavırırsa, ekolojik kriz tipik insan-doğa çelişkisi olarak değerlendirilemeyecek bir meseledir. Ekolojik kriz, tarihi olarak belirlenmiş üretim şekli ile çevresi arasındaki ilişkinin krizi olarak üretim şeklinin kendi krizinin bir görünümü; dışavurumdur. Bu anlamda ekolojik kriz kapitalizmin krizine içkindir; bu kriz aynı zamanda kapitalist üretim modelini taklit eden sözde sosyalist ülkelerin de krizi olmaya mahkûmdur.

“Bize göre, ekolojinin bunalımı ile toplumsal çöküşlere yol açan bunalımlar, ayrılmaz biçimde iç içe geçmiştir ve aynı yapısal gücün farklı dışavurumları olarak görülmelidir. Birincisi, genel olarak, yerkürenin ekolojik istikrarsızlıklara tahammül kapasitesini aşan ve sınır tanımayan sanayileşmeden ileri geliyor. İkincisi ise, emperyalizmin küreselleşme diye bilinen biçiminden ve onun, yoluna çıkan bütün toplumlar üzerindeki çözücü etkilerinden. Daha da ötesi, bu iki temel güç aslında aynı itkinin farklı veçheleri. Bütünü hareket ettiren merkezi devindirici diye tanımlanması gereken bu itki dünya kapitalist sisteminin genişlemesinden başka bir şey değil.”¹

Tam da bu yüzden GDO'ların, HES'lerin, nükleer ve termik santallerin, iklim değişikliğinin, altın madenlerinin, taş ocaklarının ve doğayı doğal kaynak haline getiren bütün güncel pratiklerin arkasında yatan tek şey kapitalist üretim tarzı olarak vücut buluyor. Varlık koşullarımızı zorlayan bütün bu sorunların çözümü içinse masaya yatırmamız gereken tek şey var: kapitalizm. İşte bu bağlantıyı kurabilmek ve burun buruna yaşadığımız ekolojik sorunlarla resmin bütününde yüzleşebilmek için, öncelikle liberal demokratik argümanlardan arınmakla işe başlamak gerektiğini düşünüyoruz. Ne yalnızca çevre hakkı, su hakkı gibi hukuksal dallara tutunuyoruz ne de kadın-erkek üzerinden cinsel yönelimleri dışlayan patriyarkal sistemi veri kabul ediyoruz. Aksine neden-sonuç ilişkisi içerisinde sorunu bütüncül bir bakış açısıyla ele alarak ötesini kurguluyoruz; halkların eşitliği için radikal bir dönüşümü gerektiren iklim adaleti talebini yükseltiyoruz.

Gelişmiş ve gelişmemiş, kır ve kent, zengin ve fakir arasındaki bütün uçurumları derinleştiren eşitsizlikleri kendimize sorun ederek de soruyoruz: Suyun, gıdanın, havanın ve toprağın özel mülkiyet zincirlerini kırarak, doğanın özgür, halkların eşit birliğiyle yeniden temellük edilmesi için nereden başlamalı, nerede durmalı ve ne yapmalı? Tüm bu sorulara birlikte yanıt verebilmek ve dünyanın dört bucağını saran emek ve doğa sömürüsüne dayalı ekolojik krize karşı; atıksız ve artıksız; eşit ve özgür bir dünya için çizilecek mücadele hattına katkıda bulunabilmek amacıyla, sistemin verili sınırlarına itaat etmeyen herkesi 8-11 Eylül tarihlerinde 6. Karaburun Bilim Kongresi'nde birlikte tartışmaya çağırıyoruz.

6. Karaburun Bilim Kongresi

8-11 Eylül 2011 Mordoğan-Karaburun/İzmir

Ekolojik Krize Karşı İklim Adaleti Mücadelesi

Ekolojik krize karşı iklim adaleti mücadelesi kapsamında pek çok toplumsal örgüt temsilcisi ile birlikte, ekolojik krize karşı mücadelenin eylem ve kuramı üzerine tartışma yürütülecek. 8-11 Eylül tarihlerinde gerçekleştirilecek atölyenin yürütücülüğünü Ekoloji Kolektifi yürütüyor. Tüm ekoloji mücadelesi bileşenlerinin davetli olduğu etkinlik, iklim değişikliğine karşı kır ve kentte yürütülen programatik tartışmaları da kapsayacak. Aşağıda detayları verilen çalışma grubumuza katılmak ya da konuyla ilgili bizlere ulaşabilmek için www.ekolojistler.org sitesini ziyaret edebilir ya da ekolojikolektif@yahoo.com adresine mail atabilirsiniz.

Çalışmanın Amacı

“İklim değişikliği” içinde bulunduğumuz yüzyılın en önemli sorunu olarak önümüzde duruyor. Türkiye'nin de taraf olduğu Kyoto Protokolü bugüne kadar iklim değişikliği konusunda konulan hedefleri gerçekleştirmedi. Bu konuda en büyük sorun, eşitsizliğe dayalı finansal sistem içinde, ülkelerin iklim değişikliği konusunda kendi finansal araçlarını yaratmasına yönelik uluslararası hukuktur. İklim değişikliği konusunda sahici ve ciddi adımlar atmak için dünya üzerinde biyolojik çeşitlilik, genetik varlıklar açısından zengin ülkelerin toplumsal zenginliğin küçük bir bölümünü kullanıyor olduğu gerçeğini görebilmek gerekir. Bu nedenle de bu ülkelerin, genetik varlıklar, biyolojik çeşitliliği iklim değişikliğinin etkilerinden kurtarmasının önünde ekonomik ve sosyal engeller bulunuyor.

Bu sorun karşısında, yoksul ülkelerin borçlarını görmezden gelerek ya da gelişmiş kapitalist ülkelere teknoloji transferi yoluyla, karbon emisyonu satışı yöntemleriyle iklimin adaletini sağlamak mümkün görünmüyor. BM 15. taraflar konferansının

yapıldığı Kopenhag Zirvesi de bir kez daha gösterdi ki, ne zengin ülkeler mevcut tüketim alışkanlıklarını değiştirmek istiyor ne de yoksul ülkeler zengin ülkelerin vardığı kalkınma hedeflerinden geride kalmak istiyor. O halde bu Gordion düğümünün çözümü yine biyolojik çeşitliliğin fazla olduğu ülkeler lehine pozitif ayrımcılık politikalarını harekete geçirmekle mümkündür.

Önümüzdeki yüzyılda gıdaya, suya ve temiz havaya ulaşmak istiyorsak bir yandan batılı zengin ülkeler tüketim alışkanlıklarını değiştirmeli, diğer yandan da ekonomik açıdan darda olan ülkelerin borçlarının silinmesi için güçlü adımlar atılmalıdır. Bu hedefi gerçekleştirmeye yönelik hukuki bir dayanak noktamız vardır. Doğa ve kültür varlıklarının insanlığın ortak mirası olduğu ön kabulümüzdür. Bu ortak mirası, ortak bir değer olarak korumak ise tüm ülkelerin sorumluluğudur. Bu sorumluluğu bugüne kadar yoksul ülkelerin sırtına yükleyen ekonomik sistem, iklim değişikliği sorununu çözemeyecektir.

Kopenhag ve Cancun iklim değişikliği zirveleri sırasında pek çok yoksul ülke ve toplumsal mücadele masa başı pazarlıklarla bu sorunun çözümünün gerçekleştirileceğini idrak etmiştir.

Bolivya'nın çağrısı ile 22 Nisan 2010 tarihinde halkların iklim adaleti zirvesinde Koçabamba'da bir araya gelen onbinler ise taban demokrasisine dayalı, özgürlükçü bir dünya için yola koyulmuşlardır. Doğanın ve emeğin aşırı sömürsüyle artan iklim krizine karşı tabandan bir hukuk yaratmanın araçları üzerine kafa yormuşlardır. Bunun için hakça bir paylaşım ve eşitsiz finansal sistemin alternatifinin yaratılması için mücadele kararlılığı sergilenmiştir. Bu çabanın somut adımı olarak, suyun tüm canlıların hakkı olduğu kararı, BM gündemine getirilmiş ve bu hak kabul edilmiştir. Sırada, gıdanın, suyun ve havanın canlılığın temel hakkı olduğuna yönelik eğilimi koruyacak hukuki güvence sisteminin inşası süreci vardır.

Meksika Tepecu'da bir araya gelen baraj karşıtları, dünyanın her yanında artan barajlara karşı dünya evininin korunması için kalkınma hedeflerinden, üretim ve tüketim alışkanlıklarından kopuşun bir zorunluluk olduğunun altını çizmiştir.

Avrupa ve Asya'nın iklim krizindeki Gordion düğümü de Anadolu topraklarından geçmektedir. Anadolu coğrafyasının tarihsal sistemlerinin güçlendirilmesi, biyolojik çeşitliliğinin korunması Avrupa'nın da ekolojik geleceğinin garantisidir. Ancak Türkiye'de tasfiye edilen tarımla birlikte, küçük çiftçilik ve buna bağlı olarak da biyolojik çeşitlilik ve türler kaybolmaktadır. Doğal tarım alanlarının yok olması, Anadolu coğrafyasının ormansızlaşması su krizini de tetiklemektedir. Baraj, termik ve nükleere dayalı enerji politikaları ile bölge tam bir enerji nakil hattına dönüşmektedir. Avrupa, Türkiye'ye bir enerji nakil üssü olarak yaklaştığı sürece iklim krizi çözülmez. Bu bölgenin genetik çeşitliliği, su, toprak zenginliği korunmadığında yaşanacak yoksulluk hem bir doğa felaketini hem de yeni bir göç dalgasını tetikleyecektir. Ekolojik krizin yol açtığı bu göç olgusu etkisini göstermeye başlamıştır.

Ekolojik soykırım (Ecosid) diyebileceğimiz bu gelişmelerin belini en ağır biçimde ödemek zorunda kalacağız. İstikrar politikaları bu ihtimali görmekte ancak bu konuda somut adım atmamaktadır. Gerçek anlamda, Türkiye doğasının kırdı ve kentte yağmalanması, insanlığın ortak mirasının yağmalanması anlamına gelir. Bugüne kadar demokrasi fikrinin altında yatan eşitlik ve dayanışma ideallerinin ilgasına yol açan bu gelişmeler karşısında demokrasiyi ve halkların bir arada barış içinde yaşamasını savunmaya devam edecek isek, iklim adaleti için eşitsizlik sisteminin üzerine gitmek aciliyet taşımaktadır.

Gıda egemenliğini, temiz nitelikli su, yaşanır bir hava ancak iklim için adalet politikasını yükseltmekle mümkün olacak. Bizler bir yandan emeğin haklarını koruyup geliştirirken diğer yanda da doğanın var olma zeminini korumak zorundayız. Bunun için de doğanın da sömürsüne yol açan uluslararası hukuk sisteminde bir dönüşümü işaret etmeliyiz. Bu dönüşümün önemli ilkelerinden biri de ekonomik işbirliği ötesinde, yoksul ülkeler lehine pozitif ayrımcılıkla mümkün olacaktır. Kadınların, çocukların, yoksul milyonlarca insanın önümüzdeki yüzyıldaki kaderi bu noktada gerçekleştireceğimiz seçimlere bağlıdır. Tam da bu seçimleri netleştirebilmek amacıyla bu çalışmanın yapılması öncelik taşımaktadır.

Çünkü bizler inanıyoruz ki, Koçabamba'da ki “Doğa Ana Hakları ve İklim Değişikliği Dünya Halkları Konferansı”nda belirtildiği gibi *“Küresel ısınmaya karşı mücadele, yalnızca mevcut üretim ve tüketim sisteminin acil bir dönüşümüyle değil, kolonyal ve Avrupa-merkezci hegemonik bilgi modellerine ve paradigma-larına karşı güçlü bir mücadeleyle de ilgilidir. Bir sonuç olarak gezegenin sınırlarına ulaşmış derin bir yapısal krizle karşı karşıyayız. Köleliğe, insan varlığının ve doğanın tahribine dayalı patriyarkal bir gelişme modelinin ölümcül bir kriziyle karşı karşıya bulunuyoruz. İçinde yaşadığımız iklim krizi, yalnızca atmosfer bıcaklıklarının yükselişi sorunu değil, gezegen üzerindeki hayatı ve insanın doğayla uyumlu ilişkisini mümkün kılan küresel koşulların yıkımı sorunudur.”*

Çalışmanın Yöntemi

Bu amaçla;

İklim adaleti,
Biyogüvenlik ve Gıda Egemenliği,
Su Egemenliği,
Kır ve Kent Birlikteliği,
Emeğin, Doğanın ve Cinslerin Özgürlüğü,
Ekolojik Krize Karşı Birleşik Mücadele,

Temel başlıkları altında küçük gruplar halinde çalışmalar yürütülecek, ardından bu tartışma başlıkları Forum şeklinde tartışmaya açılacaktır.

Çalışmanın Hedefi

Tartışmalar doğrultusunda hazırlanan bir metinle **Ekolojik Krize Karşı İklim Adaleti Manifestosu** oluşturulması hedeflenmektedir.

¹ KOVEL Joel/LÖWY Michael, “Ekososyalist Manifesto”, Çev. Harun ÖZKAN, Gri ve Yeşil, s. 37.

Nükleer Dünya Batıyor Seyreden Bile Yok: Bir Tartışmanın Ekonomi Politikası

Fevzi Özlüer

12 Haziran Seçimlerinden hemen önce pek çok çevre örgütü, seçime girecek siyasi partilerin ekoloji politikalarını etkilemek amacıyla açıklamalar yaptı. Siyasi partilerin ekolojiye duyarlılıklarını arttırmayı, onlar üzerinde toplumsal bir baskı kurmayı hedefleyen bu çabalar içinde Greenpeace’in nükleer santrallerle ilgili yaptığı anket dikkat çekiciydi. Ankete katılanların yüzde 64 gibi bir oranı Türkiye’de nükleer santral istemiyordu. Bu rakam öylesine abartıldı ki, bunun genel bir eğilim olduğu yanılısaması üzerinden siyaset üretilmeye başlandı. Hatta seçim arifesinde “nükleer santrallere hayır” diyemeyen Kemal Kılıçdaroğlu, “nükleer santraller konusunda referanduma gideceğiz, halkımız ne derse o olacak” dedi. Kendisinin bu konuda ne dediğini, partisinin ne dediğini ise öğrenmek mümkün olmadı. Sadece yeşil kapitalizme övgü niteliğindeki “İklim Değişikliği Raporu”nda, “temiz enerjiye” (her ne demekse) vurgu yaptıklarıyla kaldılar.

Bu tartışmaların iki boyutu vardı. Bunlardan birincisi nükleer karşıtı mücadelenin politik sözünün ne olacağı, bu sözün örgütlenmesinin nasıl inşa edileceğidir. Yıllardır, nükleer karşıtı platform içinde faaliyet gösteren ve nükleer karşıtı mücadeleye farklı bakan örgütler vardı. Ama ilk kez, nükleer karşıtı mücadelede örgüt ve politik söz bu kadar önemli hale gelmişti. Özellikle Mersin Nükleer Karşıtı Platformun, antidemokratik ve sağcı bir tarzda yürütülmesinden duyulan rahatsızlık, pek çok örgütü de buradaki çalışmadan kopartmıştı. Bloktan bağımsız Mersin milletvekili adayı olan Ertuğrul Kürkçü’nün Silifke’deki nükleer karşıtı mitingde konuşturulmaması, Mersin NKP sekreteryasını pek de ilgilendirmiyordu. Temel hakların referandum konusu yapılması, muhalifler için bir “özgüven sorunu” olarak açığa çıkıyordu. Ne de olsa önümüzde bir İtalya örneği vardı ve İtalya’da halkın yüzde 95’i mayıs sonunda nükleer santrallerin kurulmasına hayır demişti. Nükleer santrallerle ilgili anket yapılması, seçime endeksli bir baskı aracı olarak dolaylı biçimde yaşam hakkının referandum konusu haline getirilmesine ilişkin tepkiler, internet üzerinde de sürdü. Yapılan tüm bu tartışmaları da sorgulama ve derli toplu bir yanıt üretme ihtiyacı doğdu. İşte sorular, sorunlar ve yanıtlarımız.

Doğaya Zarar Vermeyen Enerji Üretimi Olur mu? Böyle Bir Durumda Her Türlü Enerji Üretimine Karşı Çıkmamız mı Gerekliyor?

Bu soru ve önerme her nedense nükleer karşıtı cepheye sıkça dillendirilir oldu. Eğer doğaya zarar vermeyen enerji üretim biçimi yoksa neden yıllarca “rüzgar güneş bize yeter” sloganını attırdıklarını sormak gerekir. Ancak, İstanbul’daki son NKP eyelinin adı, “nükleer santrallere ve doğaya zarar veren enerji

sistemlerine karşı Kadıköy Meydanı’na” idi de bir nebze olsun bu “alternatif enerji” şiarından kurtulduk. Demem o ki nükleer santral olmasın da yenilenebilir enerji olsun konusunda hepimiz hiçbir zaman mutabık olmadık. Çünkü bu eleştiriyi getiren arkadaşlar temel olarak meseleyi, sadece enerji üzerinden tartışmıyor. Kapitalizmin tüketim kalıpları içinde ister güneş ile ister rüzgâr ile üretin, kapitalist üretimin ve tüketicinin enerji oburluğunu gideremezsiniz. Bize sürekli enerji ihtiyacından bahseder dururlar. Bu nedenle de bu enerji oburluğunu körükleyen kapitalizmin üretim ve tüketim tarzının eleştirisi ile birlikte alternatifleri tartışmak mümkün olabilir. Yoksa hem alışveriş merkezleri olsun hem üçüncü köprü olsun hem her gün milyarlarca dolarlık silah üretilsin hem de enerjimizi güneşten rüzgardan ya da derelerden üretilim..Var mı böyle bir gerçeklik.!! Nükleer karşıtları, savaş karşıtı, anti kapitalist ve anti militarist olmadan bu soruya sahici bir yanıt veremezler. Bizi asıl birleştirecek olan da bu savaş karşıtı, anti kapitalist, anti militarist duruştur. Alternatif enerji kaynakları konusunda ortak bir tavır takınmadığımızı da her toplantıda dilendirdik. Ki bu “alternatifçi, rüzgarıcı, güneşçi” masal 1993 yılından beri farklı veçheleleriyle hep nükleer karşıtı aleme dalar çıkar. Benim yaşım bu yıla kadar gidiyor en azından. Bunun dışında somut olarak, peki enerjiimizi nasıl karşılayacağız sorusu geliyor önümüze. İlk elden yapılması gerekenler arasında, enerji de devrim gerektiyor deniyor, peki bunun için neden şunu söylemiyoruz: Savaş için ayrılan bütçeyi durdurun. Silah üretmeyin. AVM kurmayın, üçüncü köprü yapmayın, çiftçilerin doğal tarım üretimini destekleyin, kıtalararası ticaret yerine bölge ölçekli ekonomiyi destekleyin, merkezi enerji sistemini demokratikleştirin, mahallelerden başlayarak enerjide kendi kendine yeterliliği ölçek olarak sahipelinin. Bunları söylemediğinizde, referandumla nükleer santral propandası Türkiye’de nükleer karşıtı harekete zarar verir. Yıllar önce, 1997 yılında Ankara’da bir NKP toplantısında, farklı uçları nükleer karşıtı hareketin içinde tutmak için çabalayanlar, aynı nazik ve toparlayıcı bir tarzı sürdürmelidir. Bu hareketin içinde ismi olmayan onlarca militan var. Ama bu nükleer karşıtı hareketin bir medya şovuna dönüştürülmesi, sahici bir siyaset biçimi almaması hepimizi endişelendiriyor.

Nükleer karşıtlığı öyle basitçe bir enerji seçim meselesi olmaktan çıkmıştır. Eğer konjonktürden bahsediyorsak, bu somut durumu doğru görmemiz gerekiyor. Bu durum içinde Türkiye’de nükleer karşıtları kapitalist bloklaşmanın şu ya da bu cephesini tutarak değil, ekolojik ve savaşırsız bir dünya isteyerek bu kez nükleer santralleri durdurabilir. Alternatif enerji kaynaklarımız var efendim, onlarla üretin hikayesini bu kez kimse dinlemez.

Öncelikle de o derdimizi anlasınlar diye beklediğimiz egemen bloğun efendileri sermaye ve devlet cephesi bu masala inanmaz. Ya bu süreçte antikapitalist bir duruş, savaş karşıtı bir duruş sergilenecek ya da bu anaforun içinde rüzgar mı daha temiz, güneş mi yoksa su ile mi üretim yapalım hikayesine kuyruğu kaptracağız. “Temiz Enerji” masalı ortaklaştığımız politik bir hat olmadığı için, lütfen bu konuda ortaklaşıyoruz diye söze başlamayalım.

Nükleer Karşıtları, Nükleer Santraller ve Yenilenebilir Enerji Sorununa Nasıl Yaklaşmalıdır?

Öncelikli olarak nükleer karşıtları olarak, anlaştığımız nokta nükleer santrallere karşı olduğumuzdur. Anlaşmadığımız nokta ise, nükleere karşı hepimizin temiz veya yenilenebilir enerjileri önerdiğine dair mutabakatımız olduğu iddiasıdır. Böyle bir mutabakat olamaz. Çünkü nükleer santrallere karşı olan anti militarist, anti kapitalist, ekolojist-sosyalist, savaş karşıtı, anarko sendikalist, anarşist bir cenah, bu tartışmayı kapitalist üretim ve tüketim tarzı ekseninde yapılması gerektiğini vurguluyor. Basitçe bir enerjinin hangi kaynaktan üretileceği meselesine indirgemiyor. Çünkü egemenlerin, “daha çok enerjiye ihtiyacımız var” iddiasına bu ihtiyaç bizim değil; sizin kirli sanayilerinizin, üretim oburluğunuzun, savaş ve silah sanayinizin ihtiyacı, diye yanıt veriyor. Bu sözümüze yanıt olarak ise, “peki bilgisayar kullanmayın; peki buzdolabı kullanmayın” gibi bireysel tüketimlerimizden feragat etmemiz gerektiğine yönelik bir düzeyden yanıt veriyorlar. Ama gündelik yaşam alışkanlıklarımızı ne kadar aşağıya çekersek çekelim, bugün ilk elden yapılması gerekenin makro tüketim ve üretim alışkanlıklarında bir dönüşümü zorunlu kıldığının altını çizmeye çalışıyoruz. Bu alışkanlıklara hiç bir enerji dayanmaz. Silah üreten bir uygarlığın, savaşa milyarlarca dolar yatıran hükümetlerin enerji açığını rüzgar ve güneş ile kapatamazsınız, diyoruz. Bu nedenle de nükleere, alternatif önermek için alternatif bir üretim ve tüketim sistemi önermek zorundasın, diyoruz. HES, güneş, rüzgar önererek bu soruna çözüm bulamazsınız, taca atarsınız topu diyoruz.

Ama hayır, biz alternatiflerde anlaşıyor muyuz gibi sürekli yenilenebilir enerji kaynaklarına vurgu yapıyorlar. Bu konuda mutabık değiliz. Buna rağmen nükleer karşıtı harekete, tek biçim bir siyaset dayatılmasını eleştiriyoruz. Yani şu buna bunu dedi, bu buna şunu dedi olarak görülmemeli, bugün eğer nükleer karşıtları olarak, anti kapitalist ve savaş karşıtı bir dil üzerinde mutabakat sağlayamazsak, bu konuda siyasetimizi güçlendiremezsek emin olalım bu santrali kurmaları için tüm nesnel koşullar hazır.

Nükleer Enerji İstemiyorum Demek, Enerji İstemiyorum Anlamına Gelir mi? Ama O Zaman da, “Arabaya Binmiyor musun, Elektrik Kullanmıyor musun” Gibi Sorulara Ne Yanıt Vermek Gerekir?

Günlük hayatımızda enerjiyi en etkin ve en az kullanacağımız modelleri hayata geçirmeye çalışıyoruz. Bu konuda bir tereddüt yok. Hatta ben ülke içinde seyahat ettiğimde uçağa dahi binmiyorum. Karbon emisyonları nedeniyle. Ama çözümün bu

olmadığını da bildiğim için, bunu politikanın gündemi haline de getirmiyorum. Bu gündelik olanla, siyasal olan arasında öyle bir uçurum örülüyor ki efendim bu kapitalizm vurgusu çok hayalpe-rest söylemlermiş..falan filan..Ama çok iyi biliyorum ki bu arkadaşlar vızır vızır uçakla seyahat etmekten de geri durmuyorlar. Bu nasıl oluyor, ben de bunu anlamıyorum. Gündelik hayatlarında bunlara dikkat etmeyeceksin, ama bunu siyasal bir tavır olarak önümüze süreceksin. Ama hayır, sadece günlük tüketim alışkanlıklarımızı değiştirerek bu sorunun altından kalkamayız; ama gündelik hayatlarımızı da en az enerji harcamaya yönelik kurgulayalım, bunu hayata geçirelim diyenlere de burun kıvrılacak. Tohumdan tarlaya, oradan sofraya kadar alışveriş merkezleri yerine yerel pazarları tercih eden bizler asla bunun politik olarak birincil anlamda kıymetli ve asli anlamda örgütlenmesi gereken bir mesele olarak önümüze almadık, ama “Ekoloji Kolektifi” her bireyine bu konuda etkin bir iç hukuk vermeye çalışıyor. Ama şimdi diyebilir miyiz, file ile alışveriş yapılmadığı, tasarruflu lambalar kullanılmadığı için nükleer santral yapılıyor diye. Hayır diyemeyiz..Bunlarla olmaz, olamaz..Ama hatta kredi kartı kullanmadan, başka alışveriş sistemleri için düşünmekten de kendimizi alıkoymuyoruz, geleceğin dünyasını bugünden kurgulamalı ve hayata geçirecek jimnastikler yapmalıyız, ama bunu yaparken de geleceğin toplumunu işaret etmek zorundayız. Enerjinin mülkiyet konusu olmadığı, demokratik ve bölge ölçekli olduğu, dayanışmacı esaslarla üretildiği, kolektifleştirildiği, doğaya zarar vermeyen üretim biçimlerine tabi olduğu sistemleri önümüze koymalıyız..Bu nedenle, bu türden sorulara bir yanıtım var, enerjiyi tüketmek değil; yeniden doğaya kazandıracak biçimde yaşamak için çabalamalıyız..Biz enerjiyi, doğaya yeniden, doğanın kendini üretebileceği biçimde geri verebilmeliyiz..Bu sordukları sorunun bir yanıtı şu değil mi, o halde kapitalizm içinde yaşamayalım..Var mı böyle bir dünya? Önemli olan kapitalizmi aşacak pratikler için çaba sarf ediyor muyuz? Sorulan bu sorunun mantıklı bir diğer sonucu şudur, madem kapitalizmden rahatsızsınız, para kullanmayın..Tam da bu soru kapitalizmden rahatsız olmama karşı sorulmuş bir soru olmadığı gibi, enerjinin üretilme tarzından duyduğum rahatsızlığın sorusu da bu soru değildir. Çünkü bir soru değildir ortada duran, soru şudur, madem rahatsızsınız bu konuda ne yapıyorsunuz? Soru budur. Ama sizin rahatsızlığınıza bir yanıt veriliyor. Yanıt olarak da şu çözüm sunuluyor, deniliyor ki, kardeşim rahatsız olan enerji kullanmasın. Bu aslında tam da ya sev ya terket demekle eş değerdir. Suyun satılmasını istemiyorum, önermesine su içme demek gibidir. Evet enerji üretim sisteminden rahatsızım ve bunun sebebinin kapitalizm olduğunu biliyorum. Bu nedenle hem gündelik hayatımı düzenlemeye çalışıyorum ama esas olarak da kapitalist ilişkileri nasıl aşacağımıza yönelik toplumsal bir örgütlenme yapıyorum.

Tam da bu tartışmayı bağlarken Mustafa Cevdet Aslan’a kulak kabartmak gerekiyor: “Çözüm gerçekten vardır ama bu sadece nükleer karşıtlarının elinde değildir. Şu anki “demokrasi”yi iyi kavarsak olanakların da burada gizli olduğunu görürüz. Bu demokrasi “gücün yetiyorsa demokrasisi”dir.”

Kanalistanbul ve İki Şehir: Muhafazakar Ütopya mı, Ütopik Kliyentalizm mi?

Gökhan Bilgihan

Seçim öncesi süreçte seçimlerin bir genel seçim mi yoksa büyük şehirlere mahsus bir yerel seçim mi olduğunun ayırtına varmak çok güçtü. Halkın yaşam alanlarına yönelik talepler öne sürmesi ve bu alanları kendi kararlarıyla üretmesi bir yana, yerel yöneticilerin bile bihaber olduğu, bütünüyle tepeden inme biçimde işleyen karar alma mekanizmaları ve kararlılıkla gündeme getirilen kentsel projeler yaşadığımız süreci daha da anlaşılmasız kıldı. Açıklanan ‘çılgın’ projelerin bir kısmı zaten yapılmakta olan rutin işlerin süslü aktarımı iken, bir kısmı da basından ipuçlarını yakalayabildiğimiz ‘mega tasarımlar’ idi. Bu mega tasarımların en uçucu kuşkusuz Kanalistanbul adı verilen akıllara ziyan projeydi.

Bu proje bir anda tüm gündemi meşgul etti. Büyük bir reklam kampanyasına döndürülen projenin açıklanması süreci, siyasetin ‘PR ve Marketing’ ile nasıl iç içe geçtiğinin de bir göstergesi oldu. Reklam kampanyalarında olduğu gibi “27 Nisan’ı bekleyin” dendi. Ardından Lütfi Kırdar Kongre Salonunun hıncahınç doldurulduğu bir çarşamba günü de açıklandı.

Salon dolu, sahne başbakanın konuşacağı tek bir kürsü dışında boştu. Sahnede bir tek başbakanın bulunması, sahnenin ve ekranın durumu ile salonun seyirci sıralarının tasarımı birlikte düşünüldüğünde hafızaların derinliklerinden ister istemez totaliter rejimlerin tek adamlarının görüntüleri ortaya çıkıyor. Arkadaki büyük perdede görüntüler dönerken, başbakan oldukça uzun bir girizgah yaparak tüm televizyon ve radyoların canlı yayınında uzun uzun partisinin reklamını yapma imkanı buldu.

Herkesin hararetle tartışmaya başladığı projede bize sunulan neydi peki? Son dakikada yetiştirilmeye çalışılan öğrenci projelerinin ‘teslimde gözüksün’ diye geçirtilen parçaları gibi göstermelik, kötü hazırlanmış bir animasyon: Mavi su, yüzen gemi, birkaç gökdelen...Güzergahın henüz belirlenmediği söylenirken başbakan çıkışta “Bu da Çatalca’ya bizden hediye olsun” deyiverdi.

Açıklamanın ertesi günü Silivri ve Çatalca’da arazi fiyatları fırlarken, bir yandan da güzergahın detayına dair emareler aranıyordu. Bir kısmı yüzeyde hala seçilebilen Antoniyi surlarını gösteren bir harita birden meşhur oldu ve arsa spekülasyonu için içleri kıpır kıpır olanlar son sürat atağa geçti.

Kanal yanında, İstanbul’a her biri birer milyonluk iki de Nev-İstanbul müjdesi verdi başbakan. Pazarlama stratejisi için yeni bir “bekleyin!” tarihi devreye girmişti; ama kamuoyu çoktandır bu projeleri konuşmaya başlamıştı bile. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin konut şirketi olan KİPTAŞ’ın danışmanları arasında ismi geçen Michigan Üniversitesi akademisyenlerine yaptırılan tasarımlar gazeteleri boy boy süslemiş, acaba çılgın proje bu mudur diye de sorulmuş idi.

Kanal ve iki şehir projeleri, yanlarında sunulan diğer ‘çeşni’ projelerle birleştirilince ortaya yepyeni bir İstanbul kurgusu çıkmaktaydı. Neo-Osmanlı mimarisi ile bezenmiş modern bir kent, yeni zenginlerin de yalı sahibi olabileceği yeni bir boğaz ve bunlarla bağlantılı köprüler, havaalanları...

Kurguyu bütüncül olarak ele aldığımızda mevzu bahis olanın iki yeni şehir değil, mevcut İstanbul’un bütünüyle dönüşümü olduğu anlaşılakta. Hal böyle olunca da, AKP’nin neo-liberal ve muhafazakar olarak nitelendirilen ideolojisinin mekana yansıtılması için erken cumhuriyet dönemine benzer bir imar hareketine girişileceği yorumları ortaya çıkmaya başladı.

AKP’nin ideolojisinden bahsederken, AKP önde gelenlerinin ağzından eksik olmayan “ideolojik yaklaşmıyoruz; insan odaklı düşünüyoruz” mottosunu da hesaba katmak ve pratikte neye denk geldiğine bakmak gerekli. İlk söylenebilecek söz, bunun klasik bir popülist siyaset yaklaşımı olduğudur. Popülizmin başka diyarlarda, özellikle Güney Amerika’da, emperyalizme karşı halka dayalı sol iktidarların aklına gelen örnekleri de mevcut; ancak bu kelime buralarda çok olumlu şeyler çağrıştırmıyor.

Elitlerin ve devletin partisi olarak konumlandığı CHP karşısında AKP kendini toplumun çoğunluğunun temsilcisi olarak lanse ediyor. icraatlarını da halkın talebi olarak sunuyor. Bu icraatların ne kadar halkın talebi olduğu tartışılır; keza bizim gözümüzden bakıldığında, bu projelerin geniş halk kitleleri için elle tutulur bir yanı yok. Hatta bir adım ötesine giderek söyleyebiliriz ki, bunlar geri dönülemez hasarlara yol açacak kapitalizmin yıkıcı projeleridir. Fakat süregiden politik retorüğün dayandığı “halkın talepleri” söyleminin ve bu retorüğün süreç içerisinde oluşturduğu rıza mekanizmaları üzerine düşünülmesi gerekiyor.

Aslında bu durum, Kanal Projesi’nin açıklanmasıyla birlikte bir miktar açıklığa kavuşuyor. Halkın katılımı bir yana bürokratik karar alma süreçlerinin bile terk edildiği bir sürecin ardından, proje bir toplumsal rasyoneliteye dayanıyormuş gibi sunuluyor. Yöntemsel açıdan herkesten ‘saklanan’ proje, esas itibariyle (seçim döneminde pankartlara da yansıyan bir şekilde) II. Mehmet’in karadan gemi yürütmesini anıstırır bir şekilde, bir güç gösterisi amacı güdüyor. Parlamentar muhalefetin, “bu projelerde insan yok” demeçlerini de etkisiz kılmak amacıyla, boğaz trafiği, tanker sızıntıları, gemi kazaları, vs. gibi nedenler sıralanarak Boğaz’ın halkın kullanımı için daha güvenli ve ferah olacağı mesajı veriliyor. Yaratacağı çevresel hasarları görmezden gelmek adına da, boğazın tanker trafiğinden arındırılacağı söylemi kullanılarak “çevreye en duyarlı projelerden biri” olduğu iddia ediliyor. Milyonlarca yıllık coğrafi oluşuma yapılacak müdahale ve İstanbul kentinin metropoliten sınırlarının tamamen betonla örtülecek olması tartışılmıyor bile...

Boğaz kıyısında bulunan alanların gün geçtikçe halkın kullanımına kapatıldığı görülmesi, bu mesaja inanmak daha makul karşılanabilirdi. Fakat açıkça görülmekte ki bu alanların halkın kullanımına açılacak olması bir retorikten ibaret; aksi söz konusu olsaydı, örneğin kamunun rahatça kullanabileceği Beşiktaş sahili bugün lüks otellere teslim olmazdı. Yine de belirtmek gerekir ki bu, halkın itibar ettiği bir retorik. Ancak bu retorüğün gerçekte işaret ettiği şey, halkın kullanımından kastedilenin sermayenin kullanımı olduğudur. Bugün Boğaz nasıl sermayenin kullanımına terk ediliyorsa yeni yapılacak boğaz da zenginler için özel bir seyir terası haline getirilecek.

Projeye itibar etmesek de ‘Bu projenin yapılabilirliği nedir’ sorusunu yükselterek projelerin arkasındaki ilişki biçimlerini sorguladığımızda, son dönemin yükselen yıldızları karşımıza çıkıyor. Ali Ağaoğlu bu proje için geç bile kalındığını söylüyor ve yeni gerekçelerle projenin meşruluğunu artırma çabalarına destek veriyor. Doğal bir varlık olarak Boğaziçi’nin korunmasından tutun da, güçle gelen sorunların çözümü için elzem bir proje olmasına kadar çeşitli sebepler sıralıyor. Elbette bu projenin bahsedilen sorunlara çözüm sağlamayacağı çok açık.

İnanlar Holding Başkanı Serdar İnan ise, “*Siz kafanızda bir İstanbul oluşturup ona göre planlar, projeler yapamazsınız. Mevcut İstanbul’u dinleyerek, bilerek, severek ve de bir megakent olduğunu göz önünde bulundurarak, bu megakente uygun projeler yapmalısınız.*” diyerek Projeye karşı olduğu izlenimi veriyor; ama 30 milyon dolar vereceğini açıklayarak da Projeyi destekliyor. Varolan durumu tersine çevirerek, mantıklı olanı kendi yanında gösterme çabasının ürünü olan bu açıklama, kentsel arsa spekülasyonu ve manipülasyonun hangi ölçekte işlemeye başladığının da bir kanıtı aynı zamanda. Ya da başka İstanbullarda yaşıyor olduğumuzun.

Projenin açıklandığı gün Türk Patent Enstitüsü’nde yaşananlar ise ortalıkta dönen ‘çılgınlığın’ bir başka göstergesi olarak kayıtlara geçti. Başbakanın ‘Kanalistanbul’ adını basın açıklamasında ağzına almasından hemen birkaç dakika sonra Sakarya

Patent isimli bir şirket marka tescili için başvuruda bulundu. Bundan yaklaşık yarım saat sonra bir başka ‘girişimci’ başvuruda bulundu. Akşamüstü saatlerinde ise Sapphire projesiyle emlak piyasasında sükse yapan Kiler Holding yaklaşık 45 sınıfta projenin ismini (bira ve bira ürünleri dahil) marka olarak tescil ettirmek için başvurusunu yaptı. Bu başvurulardan bir hafta sonra ise bir başka şirket ‘kanalist’ ismini tescil ettirmek için başvuruda bulundu. Yeni-Osmanlı diye tanımlanan bir dönemde ‘Âbrâh-ı Dersâdet’ ismi için başvuru yapılmamış olması garip karşılanabilir.

Bu 4 şirketten adı sanı duyulan ve son dönem parlayan sermaye gruplarından Kiler Holding’in hamlesi de projeye talip olmak yönünde gelişti. Sapphire gibi büyük ölçekli inşaat projelerinin yanı sıra, çeşitli HES projelerine de yüzlerce milyon dolarlık yatırım yapan holdingin, böylesi bir medyatik projeye talip olmaması beklenemezdi.

Ancak talipliler için sadece kanal kısmıyla ilgili değil. Örneğin havayolu şirketi Pegasus’un sahibi Ali Sabancı, kanal inşaatından çıkacak hafriyatla oluşacak adaya yapılması öngörülen havaalanına talip olduklarını açıklarken, 60 milyon kapasiteli olacağı söylenen havaalanının bölgeye canlılık getireceğini belirtmekten de geri durmadı.

Bu proje, büyük sermaye gruplarının yanı sıra küçük emlak spekülâtörlerini de heyecanlandırmış olmalı ki, şimdiden bu rant sağlamaya başlamış arsa sahipleri bir bilinmezlik içerisinde bu spekülâtif pazara adapte olmaya çalışıyor. Spekülasyona konu olan bu arsaların kanalla birlikte denize mi dahil olacağı, yoksa kanalın kıyısında denize sıfır hale mi geleceği ise belirsiz. Bu belirsizliği yaratan sorulardan birisi de kanalın gerçekten yapıp yapılmayacağı.

2023 vizyonunun kaymağını oluşturan İstanbul’a kanal, iki şehir, havaalanı, kongre merkezi, köprüler, otoyollar; Van’a yeni kent, eğlence kenti, savaş müzeleri; Ankara’ya ortaya karışık Gökçek projeleri; İzmir’e tüp geçit; Diyarbakır’a villalar gibi, bütünüyle sermaye aktarımına dayalı projeler, büyük sermaye gruplarının karlarını arttırmaya devam edebilmeleri için uygun ortamın sağlanacağını sinyalleri sadece. İstanbul’daki eski gecekondu mahallelerinden Fikirtepe ile birlikte uygulanmaya başlanacak yeni imar artırımını yoluyla kentsel dönüşüm modeli, orta ölçekli şirketlerin kentsel dönüşümden pay alamaması nedeniyle çıkan seslerini bastırırken yeni gelişme alanlarında büyük şirketlerin rahatça at koşturacağını kestirmek zor değil. Dolayısıyla emeğin ve doğanın sömürüsünün artacağı bir dönemle karşı karşıya kalacağımız açık. Muhafazakar ütopyanın betimlendiği bir tablo.

Dün Başibüyük’te, Dikmen’de, bugün Hopa’da, her gün Cizre ve Şemdinli’de yaşanan tablonun hemen yanında duruyor bu tablo. Emeğin ve doğanın özgürleştiği bir dünya için, mücadelede yan yana gelişleri netleştirecek olan tablo budur.

Bu görevlendirmeyi kullanmak üzere 6 ay beklemeye gerek görmeyen Bakanlar Kurulu'nun 6 Haziran tarihli KHK'sı ile Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı'nın kuruluyor. Ancak seçim sonrasında dengeleri 4 Temmuz tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan KHK'ler ile yeniden kutuluyor. Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı ikiye bölünüyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı kuruluyor. Bu yazının temel meselesi de neoliberal devletin, ekoloji alanındaki yeni yapılanmasını anlamak.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kurulması, genel olarak bu iki alan üzerinde beraber ve bütüncül bir politikanın hayata geçmesini sağlayacak bir değişiklik. Tıpkı Orman Bakanlığı'nın Çevre Bakanlığı ile birleştirilmesi sürecinde olduğu gibi her iki Bakanlığın faaliyet alanlarını tek elden planlamak ve piyasalaştırmak hedefini uygulamaya aktaracak örgütlenme de olduğu gibi, bu Bakanlığa eklenendirilen Şehircilik Bakanlığı ile ne tür bir sömürü ve yıkım sürecine geçeceğimizi önümüzdeki aylarda görebiliriz. Kır ve kentin birlikte planlaması ve bu alanların yalnızca fiziki değil, ekonomik, sosyal ve ekonomik olarak da ele alınarak kır nüfusu ile kent nüfusunun yaşamlarına dair bütünsel politikalara ihtiyaç olduğu ekolojist-sosyalistler, toplumcu plancılar, kent bilimcileri tarafından söylenirken, devlet bu söylemi neoliberal perspektiften hayata geçirecek bir adım atmış oldu. Yıllardır kır- kent ilişkisi üzerine söylenen, yazılan, savunulan birlik ilişkisi, piyasalaştırma hedefi ile devletin elinde teşkilatlandırılarak, merkez yönetimin uygulamasında tekelde yönetilebilir hale getiriliyor. Avrupa Birliği hazırlık ve müzakere sürecinde Türkiye'nin kırsal nüfusun azaltılarak kır ve kent arasındaki gelişmişlik farkının daraltılması taahhüdü ve devletin tarımsal üretime sağladığı desteği azaltması da bu bağlamda ele alınmalı. Buna göre Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın kurulması, kırın kent lehine yaşadığı daralma ve yoksullaşmayı tek elden, planlı ve piyasa araçlarına tam uyumlu bir sürece teslim edilecek bir gelişme. Keza Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın kurulması da benzer şekilde orman ve su varlıklarının metalaştırılmasına yönelik ideolojik ve idari bir dönüşümü işaret ediyor. Toplu Konut İdaresi eski başkanının isminin yeni kurulacak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Bakanı olarak sunulması da, bu gelişmeyi daha çıplak bir biçimde karşımıza çıkarıyor. Kısa- ca karşımıza çıkan tabloya bakıp, kır ve kentin birlikte mücadele etmesi, bu birliğin salt bir empatiden değil, bu suni yarılmaya karşı birlikte direnme araçlarını kurmanın gerekliliğinin ne kadar gerçek, ne kadar gerekli ve önemli olduğunu söyleyebiliriz. Devletin kır ve kenti birlikte planlayarak piyasalaştıracak hukuki ve yönetsel araçları örgütlediği bu süreçte ekososyalistlerin kır – kent hareketlerinin birliği çağrısına kulak verilmeli.¹

Muhalefetin parçalılığına karşın, varlığı ve potansiyellerine dahi önlemlerini geciktirmeyen Hükümet'in de kolaylıkla sahiplendiği bir yapısal değişiklik ise kamu kurumu niteliğindeki meslek odalarının ve özellikle Şehir Plancıları Odası, Çevre Mühendisleri Odası, Elektrik Mühendisleri Odası, Makine Mühendisleri Odası gibi meslek odalarının bu yeni neoliberal devlet teşkilatlanmasındaki yerleri ve işlevlerine dair olacak. Çevre ve

Şehircilik Bakanlığı kurulması hakkında KHK ile yapılan düzenlemeler bu konuda bir dizi yapısal değişiklik getiriyor. Bu olası değişikliğin sinyalleri bir süredir verilirken, özellikle yukarıda saydığımız meslek odalarının en fazla etkilenecek odalardan olmasının nedeni de özellikle bu odaların çalışma konularına ilişkin konuları sektörel olarak ele alarak ekonomik alandaki değerleri ölçüsünde düzenlemesi. Bunun bir yansımasının da bu meslek odalarının bir mesleki örgütü olarak değil, sektörün düzenlemesi bağlamında piyasaya uyumlu birer kurum haline getirilmesi olarak görülüyor. 2007 yılında Fevzi Özlüer'in de isabetle belirttiği gibi, "yönetişim ekseninde meslek kuruluşları, para mal para döngüsünü hizmet üretmek çevirirken; kendi nesnesi haline gelecek olan üyelerini de paraya tahvil edebilen; günümüz ekonomi politikasının rasyonalize olmuş ifadesi metakorporatizmin"² kapımızda olduğunu görmemiz gerekiyor.

Bu yapısal değişimi, devletin küçültülmesi ve piyasa karşısında etkinliğinin azaltılması söylemi yerine, devletin piyasa aktörleri karşısında yeninden yapılanması ve piyasaya tam entegrasyonunun sağlanmasında teşkilat yapısını uyumlaştırması olarak okumak daha yerinde olacaktır. Kendi faaliyet alanına ilişkin düzenleme, yönetim ve planlama yapma yetkileri azaltılmış ya da tamamen alınmış meslek odalarının, sektörleştirilerek yönetilmeye çalışılan enerji, çevre, tarım gibi alanlardaki rollerinin devam edeceği ancak değişeceği açık. Konunun esas can alıcı noktası ise, bu değişimin ne yönde olacağına düğümliyor. Hak ve özgürlükler karşısında devlet iktidarının denetlenmesi ve sınırlandırılmasında önemli katılım araçlarından biri olan yargısal denetim, meslek odalarının devlet tüzel kişiliği içinde tanımlanması ile oldukça sınırlanacaktır. Odalar, karar alım süreçlerinde bulunacak ancak yönetişimin birer unsuru olarak figüranlaşırken, alınan kararlara karşı yargısal süreçlerle müdahil olma yetilerini kaybedeceklerdir. Bu durumun olası iki sonucu ise, kurumsal düzenlemelerden, personel rejimlerine kadar tüm hukuki düzenleme yapma yetkilerini kaybeden meslek odaları, mali güçlerini devlet dolayımı ile sağlayarak tüm özerklik ve bağımsızlıklarından arındırılacaklardır. Diğer yandan ise, yasama ve yürütme karşısında denetleyici ve dengeleyici bir role sahip yargı erkinin faaliyet alanının diğer erklerle bağımlı hale gelmesine neden olacak bir daraltılmayla, yasama ve yürütmenin düzenlemelerine karşı etkisizleşecektir.

Devletin yeni suretinin anlamlandırılması açısından bu düzenlemelerin muhteviyatını da merkeze alan bir mücadele örgütlenmesinin gerekliliği çok açık. Emeği ve doğayı metalaştırarak yabancılaştıran bir sisteme karşı, kır ve kentin birlikteliğini savunan, devlet iktidarının tek elde ve güçlenerek daraltılmasına karşı öz-yönetime dayalı bir sistemi isteyen, yalnızlaştırma ve korkunun egemenliğine karşı örgütlü ve kolektif üretimi savunanların sesinin, kırdaki kentte ve meslek odalarında yükseltilmesinin gerekliliği her geçen gün daha da yakıcı bir ihtiyaç olarak büyüyor.

İki Bakanlık: Çevre, Şehircilik, Orman, Su ve Devletin Yeni Sureti

İlgin Özkaya Özlüer

Devlet idaresine dair kutsanarak kabullenilen ve tekrar edildikçe inandırılmaya çalışılan bir ezber haline aldı yasama- yürütme- yargı erklerinin ayrılığı. Diğer ülkelerde ise, artık bu konu üzerine ezberin kırıldığı, gerçekliğin üzerine analiz yapılan bir aşamaya geçtiğini ve bu erklerden özellikle yasama ve yürütmenin (ayrılık bir yana) içiçeliği/beraberliği kabul edilerek bu güçlerin nasıl denetleneceği, haklar ve özgürlükler karşısında nasıl sınırlandırılabilceği konusu tartışılıyor. Kapitalist temsili demokrasinin neoliberal aşamasında, devlet iktidarı karşısında kurucu ve özgürlükçü birlikteliklerin nasıl geliştirileceği gündeme geliyor. Bu birlikteliklerin bir ikili iktidar mekanizması olup olmayacağı üzerinde duruluyor. Ancak, Türkiye'de istikrar söyleminin egemenliği ve üç erk arasındaki ayrılık ezberi o denli içselleştirildi ki, erkler birliği söylemi karşısında hak ve özgürlüklerin korunması için erklerin denetimi ve sınırlandırılması ko-

nusunda dahi gardımız düşük, argümanlarımız güçsüz kalıyor. Bu nedenle de yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesine uygun biçimde kanun çıkarma yetkisinin yasamaya ait olduğunun anayasal olarak kabul edildiği, Kanun Hükmünde Kararname çıkarmanın ise ancak ivedi durumlarda ve de sınırlı konularda tanınmış bir yetki olduğuna dair Anayasa Mahkemesi kararlarına karşın, yasama sürecinin uzun ve kamuoyu muhalefetine açık tartışmalarını atlamak isteyen AKP'nin, 6 ay süreyle yasama yetkisinin Bakanlar Kuruluna devrini öngördüğü yetki yasası 6 Nisan 2011'de kabul edilebiliyor. Bu yetki yasasında ise, bakanlık teşkilatından personel yapılanmalarına ve hatta kamu kurumu niteliğinde oldukları anayasal olarak tanınan meslek odalarının yapı ve personellerine kadar pek çok değişikliğin yapılmasına ilişkin olarak Bakanlar Kurulu görevlendiriliyor.

1 Fevzi Özlüer, Bütün Mümkünlerin Kıyısında: Ekososyalist Bir Kır Kent Hareketine Doğru, Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, S.42, 2008/1-2, s. 39-59.

2 Fevzi Özlüer, Metakorporatizme Doğru Meslek Kuruluşları, www.ekolojistler.org, 31.10.2007.

Gözyaşartıcı Gaz ve Neoliberal Devirde İç Savaş Manzaraları

Foti Benlisoy

Önce Metin Lokumcu Hopa'daki olaylar sırasında polisin attığı gaz bombaları neticesinde hayatını kaybetti. Dün de seçim gecesi Şırnak'ta Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku'nun aldığı sonuçlar kutlanırken yaşanan polis saldırısında gaz bombasından fenalaşarak hastaneye kaldırılan Hatice İdin öldü. Aynı gün, Yunan polisi, bir ayı aşkın zamandır Atina'daki Sintagma Meydanı'nı mesken tutmuş olan ve neoliberal yapısal uyum programına karşı direnen on binlerce göstericiye karşı adeta bir kimyasal savaş yürütüyor, belki tonlarca gazı meydana boca ediyordu. Hatip Dicle'yi meclis dışında bırakan kararın ardından yaşanan protestolarda nasıl bir kolektif kemoterapiye tabi tutulduğumuzsa malum.

Artık gündelik hayatımızın bir parçası, çoğu eylemin olmazsa olmazı haline gelen gözyaşartıcı gaz, astım, nefes darlığı, yüksek tansiyon ya da kalp hastaları açısından ciddi bir tehdit oluşturuyor. Özellikle kapalı alanlarda kullanıldığında ciddi yaşam tehlikesi söz konusu olabiliyor. Dahası yoğun kullanım neticesinde uzun erimde kanser riski gündeme gelebiliyor. Yine hamile kadınlar açısından yüksek dozda gözyaşartıcı gaza maruz kalmak ciddi bir tehdit.

Aslında bu meşum gazın tarihi bir hayli eski. Gözyaşartıcı gaz, I. Dünya Savaşı'nda ilk kullanılan kimyasal silahlardan. İlk olarak Fransız ordusu, Ağustos 1914'te, yani savaşın hemen başında, gözyaşartıcı gazla doldurulmuş 26 mm'lik elbombaları kullanır. Bilindiği gibi modern dünyanın bu ilk topyekün savaşında gözyaşartıcı veya hardal gazı gibi karşı tarafın hareket kabiliyetini ortadan kaldıran ya da phosgene veya chlorine gibi doğrudan öldürücü kimyasal silahlar yoğun olarak kullanılır. Gerçi savaş boyunca top, el bombası ya da tüfek gibi “konvansiyonel” silahlar gazlara oranlara çok daha ciddi insani kayıplara yol açar. Ancak savaş boyunca gaz kullanımının cephenin her iki tarafında da popüler olmasının nedeni, gazın tıpkı bugün olduğu gibi, maruz kalanları paniğe sürüklemesi ve paralyze etmesiydi. Modern savaşın yarattığı insani felaketin ve büyük dehşetin hafızalarda kalmış belki de en güçlü imgesi, siperlere çakılı kalmış gaz maskeli askerlerdir. Cın şişeden çıkmıştır artık: I. Dünya Savaşı'nın açtığı kapıdan Nazilerin toplama kamplarında kullandığı Zyklon B, ABD'nin Vietnam'da kullandığı Agent Orange ve onların yarattığı felaketler çıkacaktır. Bize en yakın örnek olan Halepçe katliamı herhalde hatırlardadır...

Gözyaşartıcı gaza geri dönelim. CS (chlorobenzalmalononitrile) gazı olarak da bilinen ve bugün dünyada iç güvenlik alanında yoğun olarak kullanılan gözyaşartıcı gaz tipi, Ben Corson ve Roger Stoughton adlı iki Amerikalı tarafından 1928 yılında

üretilir. Gazın adı bu iki (tırnak işaretleri burada gerekli) “bilim insanının” soyadlarından gelir. İlk olarak Britanya ordusu tarafından 1958 yılında, Kıbrıs'ta kullanılan CS gazı (o zamanki adıyla T792), zaman içerisinde Kuzey İrlanda'dan, Filistin'e, Güney Afrika'dan Sri Lanka'ya, ABD'den Fransa'ya “ayaklanma kontrolü”nde uzmanlaşmış polisin en kullanışlı ve popüler silahına dönüşür. Gözyaşartıcı gazın önlenemez yükselişinin tarihinin kirliliğiyle dolu olduğunu da not etmek gerek. Bir örnek belki yeter: Ruanda'daki soykırımda Hutu'ların Tutsi'lere karşı yoğun olarak kullandığı CS gazı, bir İngiliz şirketi olan HPP tarafından temin ediliyordu.

Bilindiği gibi, 1925 tarihli Cenevre Konvansiyonu kimyasal silahların savaş sırasında kullanımını kesin olarak yasaklar. Bu yasağın ihlali bir savaş suçu sayılır. Bu arada gözyaşartıcı gaz tiplerinin (CS, CN, CR, OC) bu yasak kapsamında sayılıp sayılmaması gereği uzunca bir müddet tartışma konusu olmuş, belirsiz kalmıştır. Bilhassa Vietnam savaşı sırasında konu ciddi bir sorun haline gelir. Bu dönemde Amerikan ordusu Vietkong'ların oluşturduğu yeraltı tünellerine ve saklanma yerlerine karşı yoğun olarak CN ve CS tipi gözyaşartıcı gaz kullanılmaktaydı. Bu konudaki tartışmalar, 16 Aralık 1969'da BM Genel Kurulu'nun 2603 sayılı kararıyla nihayete erer. ABD ve o dönemde kendi sömürgelerinde benzer bir savaş yürüten Portekiz gibi ülkelerin red oyuna karşı gözyaşartıcı gazların da yasak kapsamında tutulduğu karara bağlanır. Daha sonra, 1997 tarihli Kimyasal Silahlar Anlaşması da gözyaşartıcı gazın savaş sırasında kullanımını yasaklar.

Sözün özü, uluslararası sözleşmeler çerçevesinde, gözyaşartıcı gazın nizami ordularca savaş sırasında kullanımı yasaklanmıştır. Ancak paradoksal bir biçimde, gözyaşartıcı gaz son yirmi yıl içerisinde giderek artan bir biçimde, “barış” zamanında, iç güvenlik aygıtının yoğun olarak başvurduğu bir silah haline almıştır. Günümüzde hemen her ülkede gaz kullanımını toplumsal eylemlerin kontrolü ve bastırılmasında polis tarafından yoğun olarak kullanılıyor. Yani düzenli ordular tarafından dış düşmanlara karşı yürütülen savaşlarda kullanılmayan gözyaşartıcı gaz, düzen güçlerince “iç düşmanlara” karşı seferber ediliyor. Bu anlamda savaş ve barış arasındaki mevcut konvansiyonel ayırımın içinin ne denli boş olduğunun belki de en canlı örneği gözyaşartıcı gaz. Savaşta kullanımı “savaş suçu” sayılan bir silahın, sivil hayatta polis tarafından kullanılmasının serbest olması, ancak kapitalist modernite koşullarında geçerli olan genelleşmiş irrasyonalliteyle açıklanabilir.

Gözyaşartıcı gazın popüleritesinin, yaşadığımız dönemin açığa çıkardığı iç savaş koşullarıyla bağı ise elbette aşikâr. Sermaye-

nin işçi sınıfının sosyal, siyasal ve ekonomik gücünü kırmaya dönük bir saldırısı olarak neoliberalizmin demorasiyi tahrip ettiği artık herhalde hemen hepimizin malumu olmalı. Neoliberalizm devrinde, yani mesela Yunanistan'da IMF ve AB destekli yapısal uyum programının parlamentoyu işlevsizleştirerek ve anayasayı dahi çiğneyerek uygulanabildiği bir devirde, kapitalizm ile demokrasi arasındaki “mantıksal” çelişki, pratik ve fiili bir çelişki, bir çatışma haline alıyor. Toplumsal hareketlerin kriminalize edildiği, muhalefetin terörizm damgası yiyerek her türlü toplumsal sorunun bir “güvenlik” meselesine indirildiği günümüzde neoliberal güvenlik devleti bütün azametiyle ortaya çıkıyor. Teknik olanakları, ekipmanı, silahları ve görünümü itibarıyla kelimenin gerçek anlamında ordulaşan polis, bu neoliberal güvenlik devletinin de gözbebeği.

Neoliberalizmle uygulanan “yukarıdan sınıf savaşı”, toplumun geniş kesimlerini sistematik bir dışlanma haliyle karşı karşıya bırakıyor ve bu anlamda da rıza üretiminin zorlaştığı koşullarda dışlanan ve ezilenlere karşı iç savaş aygıtı devreye sokulu-

yor. Mike Davis'in hatırlattığı gibi, günümüzde gerçek “medeniyetler çatışması”, orta sınıfların güvenliği sağlanmış, “temiz” kentsel alanları ile suçla özdeşleştirilen, kentsel yoksulların ve elbette göçmenlerin “şeytani” gecekondu bölgeleri arasındaki “hezeyan dolu diyalektik” temelinde tanımlanıyor. Zaten Pentagon'un “Kentleşmiş Bölgede Askeri Operasyon” olarak adlandırılan (MOUT – Military Operations on Urbanized Terrain) doktrini, kent yoksullarına, dışlanmışlara ve göçmenlere karşı düşük yoğunluklu bir savaş anlayışına göre şekillendirilmiştir. Buna göre şehirlerin gecekondu bölgeleri ve elbette meydanları, 21. yüzyılın yeni savaş alanlarıdır.

Evet, bir savaşla karşı karşıyayız. Şimdilik büyük ölçüde “yukarıdan” yürütülen bir savaş. Mesele polisin şu ya da bu eylemde “orantılı” mı “orantısız” mı güç kullandığıyla ilgili teknik-hukuki bir tartışma değil yani. Bu anlamda gözyaşartıcı gaz da bu savaşta devreye sokulan ölümcül silahlardan biri. “Kapitalizm savaşta da barışta da öldürür” sloganı bu anlamda bugün belki çoğu zamandan daha geçerli.

Hopa’da Kaf Dağının Ardı

Cemil Aksu

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

ekososyalist dergi 11110

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

23

üreticilerini büyük bir çaresizliğe mahkûm etmiş durumda. İktidarın Karadeniz için diğer planı, bölgenin ‘turizm ve enerji cenneti’ yapılması. DSİ’nin Karadeniz için hala ikibini aşan HES projesi var.

Sermayenin Karadeniz’e yönelik bu işgal hareketine karşı gelişen muhalefetin en sağlam noktalarından biri Hopa’dır. Hopa 12 Eylül’e rağmen Doğu Karadeniz’de muhalefet için de taşıyıcı, besleyici ve doğurgan bir kenttir. Hopa’da birkaç kuşak solcuyu bir arada bulabiliriz. 68’li yılların TİP’lileri, 80 öncesinin devrimci ağabeyleri/ablaları ve 90’lı yılların toy devrimcileri... Hopalıların iktidarın sermaye yanlısı politikalarına duygusal olarak soğuk olmasının nedenini de bu yüzden, içinde sol renklere üreten, etnik-kültürel kimliğinin tarihsel sürecinde de aramak gerekir. Hopalıların muhalif asabiyeti, bu etnik kimliklerin, ege-men kimlik tarafından baskı altına alınması sürecinin bir bakiyesi olarak da değerlendirilmelidir.

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

12 Eylül 1980

Hopa'nın İsyanı ve Sokağın Değişen Rengi

Hande Atay

31 Mayıs 2011'de Başbakan'ın seçim mitingi için Hopa'ya gitmesiyle patlak veren olaylar, o sırada öğretmen Metin Lokumcu'nun ölümüyle sonuçlanan kolluk şiddeti ve sonrasında yöre halkı üzerinde yaratılan olağanüstü hal rejimi gözleri solun kalesi olarak görülen Hopa'ya yeniden çevirdi. Başbakanın mitingini sekteye uğratan muhalif sesler, devlet şiddetinin yeniden ölüm, işkence ve baskı üzerinden kendisini kurduğu 2-3 haftalık süre içerisinde aslında toplumsal muhalefetin maruz kaldığı muamele anlamında diğerleriyle oldukça eşitti. Ama bu eşitlik eşitsizliğin olumlamasından doğmuyor; bir hak ya da özgürlük eşitliği ise hiç değil. Çünkü aynı muameleye layık görülenler, yanında sermayedarları olmayan, devletin yargı ya da yürütme ya da yasama ayaklarından herhangi birinde söz söyleme hakkı dahi bulunmayan, sözünü söyleyebileceği kitle iletişim araçlarına ya da hâlihazırda kendisine biat edecek bir kitleye, sözünü yayabileceği araçlara sahip olmayan herkes. Hiç kimse olan herkesin eşitsiz dünyasında mümkün olabilecek tek eşitlikse şu: üstün ve egemen otoritenin her türlü şiddeti.

Bu üstün otorite için hiç kimse olan biz herkesin payına düşenin de meclisteki gösterişli kürsüler, şirketlerdeki pahalı koltuklar, medyadaki parıltılı köşe yazıları değil de yalnızca kaldırım taşlarından ibaret sokaklar olması boşuna değil. Ve aynı mantıkla sokakta da, üstü örtülü merkezi devlet algısının “öteki”si olan sosyalistlerin ve Kürt halkının varolma mücadelesine bile fırsat verilmemesi, tamamlan(a)mayan iktidar boşluğunu doldurmada yönetimde istikrar şiarının tek üstün otorite-tek siyasi parti-seçmenlerden ibaret tek bir kitleyi oluşturması için gerekiyor. Çünkü tek hükümet, tek yasa, tek ulus, tek sınıf çıkarından ibaret olan bu siyasal merkezileşme üretimin merkezileşmesiyle de paralel olarak hem ekonomik hem de siyasal bir tektipleştirmeyle önüne kattığı her şeyi patates baskısı seri üretimine çevirmek niyetiyle adımlarını atıyor. Sokağın emek mücadelesi sürdüren bütün özneleri kadar iktidarın yaraladığı yerden bir kimlik oluşturup bu kimliğin mevcudiyetini bir mücadeleye döken bütün özneler, iktidarın potansiyel hedefi olmaya mecbur. Bu sebeple solun birkaç kuşağını içinde barındıran ve örülü sisteme karşı önemli barikatlardan birini oluşturan tarihin Fatsa'sının şimdiki kardeşi Hopa'sının da muhalif eyleycilerinin benzer muamelelere maruz kalması şaşırtıcı değil.

Çünkü iktidarın tek'liğine başkaldıran “öteki”lerin farklı seslerinin kısılmasının ya da dillerinin kesilmesinin yolu yalnızca anlık kaba kolluk şiddetinde değil, istisnaların kurala dönüştürüldüğü bir olağanüstü halde, hem yaratıcısı hem garantörü olan hukukla kalıcı kılınmak zorundaydı. Ki hukukun bu işlevi her zaman için kuzuyu kurda emanet etmekle de eşdeğer seyrettiğin-

den olağanüstü hali “hukuken” ilan etmeye dahi gerek yoktu. Hopa'da ve ardından Ankara'da sokaklara dökülenlerin kuşba-kışı terör örgütü şemalamasıyla kuşluk vakti gözaltına alınması “meşru” şiddet gösterisinin bir devamıydı bu anlamda. Öyle ki bu meşruluk, devletin öldürme eylemine cinayet bile demiyordu. Çıplak hayat siyasetin merkezinde, iktidarın eli kanlı riyakâr şiddetiyle, işkencenin kapalı alanlardan sokağa indirildiği bir süreçte yeniden çarpışıyordu.

Şiddetin devamlılığı için her zamanki gibi yeni adıyla Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri olan DGM'lerin görev alanına giren bir olağanüstü halin yaratılması, bu muamelelerin zeminini hazırlamak için elzemdi. Elzem olduğu kadar doğaldı da, çünkü “masumları” 4 güne kadar gözaltında tutmak, dosyayı gizlilik kararıyla koltuk altına almak, gözaltındakilerin avukatlarıyla görüşmelerini kısıtlayarak onları biraz daha devletin kudretiyle tanıtmak, ekmek bıçağı, korku filmleri, çizgi filmler ve Marx'ın Kapital'ine kadar olağan/gündelik olan her şeyi olağanüstü bir yargılamanın suç delili haline getirmek ancak bu şekilde mümkün olabilirdi. Bu yüzden Hopa'da da, Hopa'ya selam gönderen Ankara'da da, farklı ve yeni olmayan şey, tektipleştirmeye yönelik devlet şiddeti ve hikmet-i hükümetin hukuka yüklediği işlevdi. Hukukun bu olağanüstü hale müdahalesi ise ancak kendisini askıya almasıyla gerçekleşiyordu. Yani her zamanki gibi, “Egemen, olağanüstü hâle karar verendir” tezi iktidarın kendi bekası için nesneleştirdiği toplumsal muhalefet özneleri üzerinden yeniden pratiğe dökülüyordu.

Ama bu sefer tek bir farkla. İktidarın fevri şiddetine ve bu şiddetin kalıcı diktatörlüğünü kuran olağanüstü hale kurban seçilen odak açıkça değişmişti. Hopa, Hopalılık üzerine çokça şey söylenmiş olsa da, hemşerilik zemininde mikro-milliyetçiliği yeniden üretme tuzağına düşmeden bu noktanın altını çizmek gerekiyor. Çünkü Metin Lokumcu'nun ölümüne yol açan “Derelerimizi sattırmayacağız!” sloganıyla yükselen direniş, artık hiç olmadığı kadar siyasetin merkezinde. Hem iktidarın hem de solun gözleri de bu sebeple ötelenen, önemsenmeyen, içi boş ya da kolay muhalefet olarak addedilen ya da yerel hareketlerin merkezi siyasetlere açtığı alandan öteye gitmeyen o yerde, yani ekoloji mücadelesinde.

Sınıf'ın Penceresinden Ekoloji Mücadelesi

Bugüne kadar sol; nükleer, termik, hidroelektrik santral karşıtı iklim değişikliği mücadelelerine ufak köylü-çiftçi hareketi muamelesiyle ya burun kıvırdı ya da en fazla sınıf niteliğinden soyutlanmış bir kimlik mücadelesi olarak kendi merkezi siyasetleri içerisinde bir “dal” olarak ekoloji mücadelesine yer verdi.

fotoğraf: Cömert Uygur Erdem

Ancak son zamanlarda, doğanın ve yaşamın yağmalanmasına karşı 9 Nisan'da Derelerin Kardeşliği Platformu'nun çağrısıyla Ankara'da, nükleer enerjiye karşı 24 Nisan'da Nükleer Karşıtı Platform'un çağrısıyla İstanbul'da, 1 Mayıs'ta emek cephesiyle alanlarda, havaya, suya ve toprağa sahip çıkmak için 15 Mayıs'ta TMMOB çağrısıyla Ankara'da sokaklara dökülen ekoloji hareketleri ve sokağın asli unsuru olan sınıf hareketleri kaynaşma imkânı buldu. Öyle ki tarihin önemli emek bileşenlerinin hemen hepsi, derelerin satılmasına, nükleer enerjiye, GDO'lara, kentsel dönüşümlere karşı söz söyler oldu. Ekoloji hareketlerinin çağrıcısı olduğu eylemlerde de emek cephesinin geniş katılımı bu kaynaşmanın habercisiydi.

Sokaktaki ekoloji mücadelesinin giderek politikleşmesi ve öznelerinin de siyasal alanın aktif eyleycilerine dönüşmesine en güzel örneğe, Anadolu'yu Vermeyeceğiz yürüyüşçülerinin polislerle burun buruna geldikleri noktada direnişçilere dönüşmesi oldu. Hopa da, bu kaynaşmanın mevcudiyetini gören ve hissedilen iktidarın, kaynaşmayı peşinen ayırma çabası olarak mücadelenin evrildiği son nokta olarak okunmalıdır. Bu sertleşen mücadelede, artık derelerini, toprağını, suyunu sattırmayanlar “da” iktidar için birer tehdit. Gerçekten de bu sesler, emekçi sınıflar hareketinin sesi olduğu kadar, sınıf hareketi de ekoloji mücadelesinin sesi oluyor. Tam da bu sebeple, Hopa'da, Ankara'da ve diğer illerde HES'lere karşı mücadele yürütenler devletin copunu ve hukukunu en çok tadanlar oluyor.

Kimlik mücadelesi olarak sınıf mücadelesinden dışlanan ekoloji mücadelesi, şimdilerde doğa ve emek sömürsünün eş zamanında, sisteme karşı yükseltilirken, mücadelenin dokusunu yeniden ele almaksa bir sorumluluk olarak hala varlığını koruyor.

Mücadelenin Evrilen Ekseni

Sokaktaki bu değişim, iktidarın ve solun gündemine girerken, mücadeleleri çıkmaza sürükleyen tekrarlara hapsolmemek için

yol haritasını çizmek önem taşıyor. Çünkü Karadeniz'de plan aşamasında olan binlerce HES'e karşı yürütülen mücadele, yalnızca derelerin satılmasına karşı yerel bir direniş olarak değil, suyun metalaşmasından yola çıkmakla, esasında doğanın sonsuz bir girdi olarak, sermaye ve onunla kol kola yürüyen siyasi iktidarcı “doğal kaynak”lardan ibaret kılınmasına ve yoksulların yok sayılmasına karşı da yükseltiliyor. Mücadelenin giderek sert ve sivil itaatsiz bir eksene kayması bu sebeple kaçınılmaz olarak seyrediyor. Bu durum, tüm dünyayı saran ekolojik krizle birlikte, yalnızca nesneleştirilmiş doğanın sınırlarını değil yoksulluğun sınıfsal arka planını da gözler önüne seriyor. Bu anlamda Brezilya'nın en yoksul bölgesi olan Madeira nehrinde kurulacak olan devasa HES'in baraj inşaatında çalışan binlerce işçinin şirket ve polisle çatışmasından, otobüslerin, ATM'lerin ateşe verilmesine ve Jirau'daki kitlesel grevlere kadar ulaşan isyan dalgası, toplumsal mücadelenin değişen rengine işaret ediyor.

Ancak Brezilya'da ne solun ne de “çevreciler”in göremediği, isyan dalgasının, kalkınmacı model ile diktatörlüklerin bir sentezi olarak emeğin ve doğanın sömürsü üzerinden zenginleşenlere yöneltildiğiydi. Tüm bu deneyimler bir kez daha gösteriyor ki, emekçi sınıfların şu ya da bu biçimde politik programına girmeye başlayan ekoloji mücadelesinin devrimciliğini kavramaksızın, ekolojik krizin merkezi mevcudiyetini görmeden toplumun kendi kendini yöneteceği bir siyasallaşmanın önünü açmak mümkün olmayacaktır. Üretim ve yönetim arasındaki yarılmının da aşılması mümkün olmayacaktır. Siyasal iktidarın küresel sermayeyle işbirliğine karşı, ekoloji mücadelesinin cinslerinin, doğanın ve emeğin birlikteliğini esas alan mücadele hattı, emeğiyle varolan kitlelerin en temel özgürlük alanı olacaktır. Kapitalizmin zorunluluklarından, özgürlük alanına sıçrayış da; merkezileşen şiddet ve olağanüstü hal rejiminden çıkış da ancak ekolojik krizi aşmayı merkezine ve ufkuna koymuş bir sınıf mücadelesinin inşasıyla mümkündür.

Brezilya'da Çevreci Eylemcilere Yönelik Cinayetler Sürüyor

Fabiana Frayssinet

Brezilya'da kırsal alanlardaki şiddetin, özellikle tarım ticareti, madencilik ve tomrukçuluk faaliyetlerinin gelişim süreciyle arttığı belirtiliyor. Şiddetin en yoğun olduğu Pará eyaletinde 1996 Nisanı'ndan beri toprak sahipleriyle köylüler arasındaki çatışmalarda 212 kişi öldürüldü.

Brezilya'da bir haftadan kısa bir süre içinde Amazon ormanlık alanında faaliyet gösteren dört çevreci aktivist öldürüldü.

Cinayetler dizisi 24 Mayıs Salı günü başladı. Yıllardır yasadışı ormansızlaştırmaya karşı mücadele eden karı-koca eylemci bir çift olan José Claudio Ribeiro da Silva ve María do Espírito Santo, Kuzey Amazon bölgesi Pará eyaletindeki Praialta-Piranheira "Tabiat Koruma Alanı'nda" öldürüldü. Üç gün sonra 27 Mayıs Cuma günü bir diğer çevreci aktivist Adelino Ramos Kuzey Amazon bölgesi Rondonia eyaletinde, 28 Mayıs Cumartesi günü ise, polise göre Pará'daki çiftin öldürülmesi eylemine tanık olan Erenildo Siveria öldürüldü.

Dilma Rousseff yönetimi Salı günü, ölüm tehditi alan 125 aktivist için düzenlenen koruma tedbirlerinin incelenmesine destek olmaları ve bakanlıklar arası özel bir "kriz kabinesi" oluşumuyla ilgili tartışmalara katılmaları için kırsal alan liderleriyle yerel yetkililere çağrıda bulunsa da, Topraksız Tarım İşçileri Hareketi (MST-Brezilya'daki en büyük kır temelli sosyal hareket) liderlerinden biri olan Joao Pedro Stedile, hükümetin ilan ettiği tedbirlerin sadece "topluma bir şeyler yaptığını gösterme" amacı güttüğünü ve bakanlıklar arası bir kriz kabinesi oluşumunun hiçbir şeyi çözmeyeceğini söyledi.

Joao Pedro Stedile'ye göre, sorunu gerçekten çözmek için "toprak ağalarının (latifundistas) ekonomik gücünü kırmak" ve esasen ormanları koruma mücadelesine katılanlara gözdağı vermek amacıyla büyük arazi ve çiftlik sahipleri ile tomrukçuların kiraladığı silahlı haydutlar tarafından katledilen ve failleri hâlâ bulunamamış yüzlerce kır eylemci cinayetinden sorumlu olanların yargılanarak cezalandırılmalarını mümkün hale getirmek gerekiyor.

Brezilya'da kırsal alanlardaki şiddetin, özellikle tarım ticareti, madencilik ve tomrukçuluk faaliyetlerinin gelişim süreciyle arttığı belirtiliyor. Şiddetin en yoğun olduğu Pará eyaletinde 1996 Nisanı'ndan beri toprak sahipleriyle köylüler arasındaki çatışmalarda 212 kişi öldürüldü. Eyaletde bugün de 809 kişinin ölüm tehditi almakta olduğu belirtiliyor. Öldürülen Riberio da Silva ve Espirito Santo'nun ailesi, tomrukçuluk yapan şirketlerin tehditde bulduklarını bildirdi.

2009 ve 2010 yıllarında Brezilya'da 700 bin hektarlık bir alan ormansızlaştırıldı; bu, ormansızlaşma kayıtlarının tutulmaya başlandığı 1988'den bu yana en düşük yıkım oranını temsil ediyor. Ancak ön hazırlık sonuçları 19 Mayıs'ta yayınlanan bir hükümet raporuna göre, 2010 Ağustos ve 2011 Nisan arası dönemde ormansızlaşma, önceki yılın aynı dönemine kıyasla özellikle soya fasulyesi yetiştiren batı eyaleti Mato-Grosso'daki yıkım eşliğinde, yüzde 27'lik bir artış gösterdi.

MST lideri Stedile, Amazon ormanlarında işlenen cinayetlerden, çoğunlukla bölgesel kanun koyucular ve eyalet valileriyle işbirliği yapan toprak ağalarının sorumlu olduğunu belirtti.

(Inter Press Service'de (IPS) yayınlanan Fabiana Frayssinet'in 1 Haziran 2011 tarihli haber yazısından kısaltılarak çevrilmiştir.)

Çeviren: Kutlu Tunca

HES'ler Emekçi Sınıfları Birleştirdi Brezilya Amazonu'nda İsyan

Raúl Zibechi

2011'in Mart ayında, Brezilya'da son yılların en büyük toplumsal protestosu patlak verdi. 80.000'den fazla işçi, ülke çapında hidroelektrik santral, rafineri ve termoelektrik üretim tesisleri maskesiyle ortaya çıkan "gelişme/kalkınma" çalışmalarını felç etti. Keyfi uygulamalar, şiddet ve otoriterliğin tetiklediği protestoların fitili Jirau'da, Amazon Ormanları'nda ateşlendi.

Her şey aslında tıpkı Tunus'ta ve tüm büyük toplumsal olaylarda olduğu gibi, çok küçük bir olayla başladı. Bu olay, Brezilya'nın en yoksul bölgelerinden gelen ve Madeira Nehri üzerindeki on milyar dolar maliyetinde devasa hidroelektrik santral projesinin baraj inşaatında çalışan binlerce işçinin kaldığı kampta, 15 Mart öğleden sonra, bir işçi ve otobüs şoförünün karıştığı kavgaydı.

İşçinin dayak yediği kavgadan hemen sonra, yüzlerce işçi onları barakalardan iş sahasına götüren otobüsleri ateşe vermeye başladı. Bazı kaynaklar 45 otobüs ve başka 15 aracın yakıldığını söylerken, bazıları birkaç dakika içinde bu sayıyı 80 araca kadar çıkardı. Camargo Correa1 inşaat şirketinin bürosu da işçilerin kaldığı yatakhanelerin yarısı, 3 banka ATM'si ile birlikte yakıldı. 8000 işçi şiddet eylemlerinden kaçmak için ormana gitti. Polis çaresiz kalmıştı ve yalnızca içinde nehir yatağını değiştirmek için kullanılan patlayıcıların bulunduğu yeri koruyabildi. Sükünet ancak Dilma Rousseff başkanlığındaki hükümetin gönderdiği 600 askeri koluğun olayları kontrol altına almasıyla sağlandı. Ancak Jirau sahasında bulunan ve sayıları 20.000 civarında olan işçiler, işe dönmektense geldikleri memleketlerine geri döndüler.

Santo Antonio inşaat sahası yakınlarında, 17.000 işçinin katıldığı bir iş durdurma eylemi başladı. Bu işçiler, Rondônia eyaletinin başkenti Porto Velho yakınlarındaki Madeira Nehri üzerinde yine bir üretim tesisi kurmak için çalışıyorlardı. Yalnızca bir hafta içinde grev dalgası geniş sahalara yayıldı: 20.000 işçi Pernambuco'daki Abreu e Lima rafinerisindeki işlerini bıraktı, yine aynı şehirdeki Saube petrokimya tesisinde 14.000 işçi ve Ceará eyaletindeki Pecém'de 5000 işçi iş bırakma eylemi gerçekleştirdi. Bu grevlerin ortak özelliği, devasa Büyüme Hızlandırma Programı (Programa de Aceleração do Crescimento-PAC) bünyesinde yer almaları ve hükümetle sözleşme imzalamış, ülkenin en büyük uluslararası ortaklı inşaat şirketlerine karşı gerçekleştirilmeleri.

1 Güney Amerika'nın altyapı sistemini kuran ve 60.000'den fazla çalışanı olan Brezilya'nın en büyük inşaat şirketlerinden biri.

Madeira Nehri Barajları

Madeira Nehri, Amazon'u besleyen en büyük kollardandır. Brezilya ve Bolivya sınırında yer alan Vila Bela şehri yakınlarındaki Beni ve Mamoré Nehirlerinin kesiştiği yerde başlayan nehir, 4.207 kilometrelik uzunluğuyla dünyanın en uzun yirmi ve en hacimli on nehrinden biri. Bolivya ve güney Peru'da bulunan Ant dağları kaynaklarından beslenen nehir muazzam bir hidroelektrik potansiyele sahip.

Brezilya'nın büyüme planları, çok fazla elektrik enerjisi gerektiriyor ve ulusal planlamacılar, Amazon havzasındaki nehirlerin kullanılmadığını ileri sürüyorlar. Madeira Nehri planı, nehir üstünde dört hidroelektrik baraj kurulmasını öngörüyor. Bunlardan Bolivya sınırı ve Porto Velho'da yer alan Jirau ve Santo Antonio'da bulunan iki tanesinin inşaatına başlanmış durumda.

Jirau barajı eyalet merkezinden 150 km uzakta ve 3.350 mw enerji üretecek. Santo Antonio'nun kapasitesi ise 3.150 olacak. Rondônia'ya komşu Acre ve Maranhão (Atlantik kıyısından kuzeye doğru) eyaletlerinin izole sistemlerini ulusal elektrik dağıtım şebekelerine bağlama amacı güden Büyüme Hızlandırma Programı'nın iki öncelikli projesi bu projeler2.

Bazı analizcilere göre geniş ölçekte planlanan, Amazon'un hidroelektrik potansiyelinden, endüstriyel yoğunluğun yüksek olduğu Brezilya'nın Merkez-Güney bölgelerinin faydalanmasını sağlamak ve madencilik, metal inceltme, çimento üretimi gibi enerji tüketiminin fazla olduğu sektörlere elektrik desteği vermek. Bu, "Brezilya'yı Pasifik'e bağlayan lokomotif" olan tarım sanayine de destek teşkil edecektir3.

Ulusal ekonominin tarihi çekirdeğinden, Sao Paulo ve güney eyaletlerden başlayan genişleme, devasa hidroelektrik projelerinin geliştirildiği, otoyol sistemiyle desteklenen, hayvancılık ve madenciliğin yapıldığı kuzey eyaletlerine yayıldı. Başkan Lula, Büyüme Hızlandırma Programı'nın uygulanmasına 2007'nin başlarında Brezilya'nın Gayrisafi Milli Hâsılası'nın %23'üne karşılık gelen dört yıl için, 503 milyar dolarlık çok büyük yatırımlarla girişti. Petrol sektörünü bir kenara bırakırsak, 78 milyar dolar maliyetindeki en büyük yatırım, elektrik enerjisi üretim ve iletimi.

2010'da BHP 2, üç kat fazla kaynakla, dört yıl içinde bir trilyon doları bulan kaynaklarla geliştirildi. Elektrik enerjisi üretimi, en

2 Efraín León Hernández, op cit p. 137.
3 İdem p. 138.

büyük yatırım sektörlerinden biri. Brezilya elektrik üretim kapasitesi, hidro, termal ve nükleer kaynaklarla petrol kaynakları da ele alındığında, 2009'da toplam 106.000 mw'a çıkarıldı. Hidro-elektrik kaynaklardan yılda 75.500 mw'lık güç üretildi, ancak nehirlerin enerji üretme kapasitesi 260.000 mw: Dünyanın en yüksek enerji üretim kapasitesi. Başka bir deyişle Brezilya elektrik üretim kapasitesinin yalnızca %30'unu kullanıyor¹.

2030 Ulusal Enerji Planı 126.000 mw hidroelektrik enerjiye ulaşmayı, yani büyük çoğunluğu Amazon ve Tocantins nehir havzalarında yer alan üretilen bir önceki yıla göre %65'lik bir artışı öngörüyor².

"Brezilya 2022" planında sunulan orman nehirlerinden çifte güç üretimiyle kısa sürede muazzam projelerin inşası mümkün olabilir. Mayıs 2008'de kabul edilen Jirau projesinin, Brezilya'nın Sürdürülebilir Enerjisi adlı, 50,1% hisseli Suez Energy, %9.9'la Camargo Correa %20'yle Eletrosul ve %20'yle Companhia Hidroelétrica de São Francisco (CHESF) şirketlerinin ortak olduğu bir konsorsiyum tarafından inşa edilmesine karar verildi. İlk maliyet olarak tespit edilen 5.5 milyar dolar, Brezilya Kalkınma Bankası (BNDES) tarafından finanse edildi.

Başından beri proje eleştirilerin ve suçlamaların hedefi oldu. Proje gönüllü olarak toplumdaki ayrı yaşamayı seçen yerli grupları risk altına sokmaktadır. Ulusal Çevre Enstitüsü (IBAMA) siyasi baskı altında ve kendi teknik bilirkişilerinin muhalefetine rağmen 2007 Temmuzunda bu projeyi onayladı. Konsorsiyum böylesi bir değişikliğin çevresel etki değerlendirmesini yapmaksızın maliyetleri düşürmek için baraj sahasını nehrin 9 km daha aşağısına taşıdı.

Şubat 2009'da IBAMA, izin almaksızın yeni bir alan kullanmaya başladığı için proje çalışmasının durdurulmasına karar verdi ve ağır bir cezaya mahkûm etti³. Haziran 2009'da çevre gruplarının protesto ve gösterileri arasında, nihai çevre izinleri çıktı. Bolivya da sınıra çok yakın olduğu için, baraj göllerinin sıtma ve humma gibi hastalık riskini arttırdığı gerekçesiyle projeyi eleştirmişti⁴. Brezilya medya kaynaklarına göre, proje alanında sıtma, bir önceki yıla kıyasla 2009'un yedi ayı içinde %63'lük bir artış göstermiştir.

Ormanda İsyan

İnşaat halinde olan bu iki proje kapsamında yaklaşık %70'i diğer eyaletlerden olmak üzere 40.000 işçi istihdam ediliyor. Yalnızca Jirau'da büyük çoğunluğunu düşük maaşlı (aylık ortalama 1000 real, yani 600 dolar) işçilerin oluşturduğu 20.000 kişi çalışıyor. Kuzeydoğu, kuzey ve hatta güney Brezilya'dan, genelde kendilerine yevmiye ve gerçekte olduğundan daha iyi çalışma şartları vaat eden (gatos, "kediler" denilen) işe alan simsarlar tarafından kandırılarak ormanda yer alan yalıtılmış iş sahasına geliyorlar. Bütün işçiler, "gatos"lara sundukları "hizmet" için ödeme yapmak zorundalar.

Sahaya geldiklerinde zaten borçlu konumda bulunan işçiler, şirket mağazalarından satın almak zorunda olduklarından yemek ve ilaç gibi ihtiyaçlarını normalde olduğundan çok daha pahalı karşılıyor. Çoğu ahşap barakalarda barınan işçiler, yere serili minderlerde uyuyor. Banyolar az, uzak; elektrik yok ve çok kalabalıklar. Rondônia'daki göçmenlerin rahibi Maria Ozânia da Silva, "yevmiyelerinden memnun olmayan işçilerin maaşlarından hiçbir açıklama yapılmaksızın kesinti yapılıyor" diyor⁵.

İşçilerin ilk yakındıkları sorun Jirau'dan sorumlu şirket olan Camargo Correa'nın fazla mesai ücreti ödememesi. Fakat "işçilerin başkaldırısı" yevmiyelerle ilgili değil, fakat haysiyetle ilgili, diyor muhabir Leonardo Sakamoto. Protestocuların on temel talebi var: amirlerin ve güvenlik görevlilerinin -ki bunlar hücre cezaları verebiliyorlar- saldırgan tavırlarının sonlandırılması. Sarhoş biçimde barakalara gelen amir ve güvenlik görevlilerinin saygılı davranması; ofis çalışanlarının ve işçilerinin manevi tacizlerinin sonlandırılması; iş sahası uzak olduğu zaman ulaşım zamanının da ücretlendirilmesi; yemekhanelerde hizmetin seri verilmesi; yerel ücretler üzerinden günlük tayının ödenmesi⁶.

Sakamoto'ya göre, günümüzde çalışan işçilerin profilleri, 1990'larda çalışanlardan daha farklı. Bugün işçiler, cep telefonu ve internet kullanıyor, dünyada olup bitenin farkındalar, iyi giyinmekten gurur duyuyorlar, saygı bekliyorlar ve genelde "haysiyet" kelimesini kullanıyorlar. Bina ve yatakhanelerin kötü koşulları canlarını sıkıyor, ailelerinden uzak kalmaktan hoşlanmıyorlar ve kötü muamele onları çileden çıkarıyor. Büyük projelerde deneyimli mühendis Silvio Areco da bu değişikliğin altını çiziyor: "Önceden iş sahasında emirleri veren kişi neredeyse teğmendi, otoritesi vardı. Şimdi bu sökmüyor. İşçinin daha fazla özgürlüğü var."⁷

Şirketler acele ediyor zira iş, takvimin gerisine düşme eğiliminde, dolayısıyla işçiler üzerinde baskı kuruluyor. Eylül 2009'da Çalışma Bakanlığı kölelik benzeri koşullarda çalışan 38 işçiyi serbest bıraktı, Haziran 2009'da Jirau'da da 330 adet "çalışma koşulu ihlali" tespit etti. Temel problem güvencesizlik⁸. Da Silva'ya göre, göç edenler simsarların ve inşaat şirketlerinin kolay hedefi haline geliyorlar, zira onlar hiçbir şekilde koruma altında değiller.

Ancak sorunlar, yalnızca iş yeriyle sınırlı değil. Aluisio Vidal, Jirau yakınlarındaki Jaci-Paraná kasabasının rahibi ve Rondônia eyaletinin Sosyalizm ve Özgürlük Partisi (Partido Socialismo e Liberdade—PSOL) başkanı ve suç oranlarında ve fuhuştaki artıştan şikâyetçi. 2008 ve 2010 arasında, Porto Velho nüfusu (yarım milyon sakin var) %12 oranında artarken, aynı dönemde cinayetlerde %44, Çocuk Koruma Mahkemesi'ne göre de çocukların cinsel istismarında ise %76 oranında artış gözlemlendi⁹.

Bölgedeki aktivist örgütlenmeler, Amazon Nehirleri İttifakı (Aliança dos Rios da Amazônia) adı altında bir araya geldi, "Muh-temel tüm problemler Jirau'da toplanmıştı: Ölçsüz bir tempo-da, proje bölgeye fahişeliğin, genç balıkçılar ve nehir yatağında yaşayanlar arasında uyuşturucunun, emlak vurgunculuğunun, gıda fiyatlarında artışın, beklenmedik felaketlerin ve şiddetin tüm tiplerinin "kalkınması"ni getirdi.¹"

Projenin başından beri işçilerin durumunu takip eden Barajdan Olumsuz Etkilenenler Hareketi'nin koordinatörü (Movimento dos Atingidos por Barragens-MAB) Elias Dobrovolski, Jirau bölgesinin çok ciddi problemlerle yüz yüze olduğunu ifade ediyor. "2.000 sakini olan kasabaların şimdiki nüfusu 20.000. Bu kadar fazla insan için yeterli altyapı yok- projelerle gelen insanları desteklemek için yeterli okul, sağlık ocağı, polis desteği...²"

Bunlara ek olarak, BHP'nin büyük projeleri işe bağlı ölümlerde ortalamasının çok üstünde oranları yakaladı. Brezilya inşaat endüstrisi 100.000 işçide 23.8 olan ölüm oranı, BHP'de 19.7.

Birleşik Devletlerde bu oran 100.000'de 10, İspanya'da 10.6, Kanada'da 8.7. Brezilya'daki durum normalde olması gerektiğinden fazla, çünkü şirketler "işçileri korumak için yeterli teknolojiye sahip"³. Barajdan Olumsuz Etkilenenler Hareketi aynı zamanda 12 saatten fazla süren iş günlerinin ve iş sahasındaki salgın hastalıkların varlığına dikkat çekiyor.

Her şeyi daha kötüye götüren, şirketlerin, sabotaj şüphesiyle sendikalar aleyhine suç isnat edebilmek için, eski albayları kiralaması oldu⁴. İsyan güç sembollerini hedef alıyordu. "Saldırıların şahitleri, yok etmeye gelen adamların ilk olarak gözetmen ve mühendislerin kışlasını hedef aldığını söylediler.⁵"

Sendikalar, İş Hayatı ve Hükümet

Brezilya'daki toplum inşasında istihdam edilenler 2006'da 1.8 milyonu, 2010'da ise 2.8 milyonu aştı. İnşaat sektöründeki işsizlik ise yalnızca %2.3. Sendikalar 2014'teki Dünya Kupası ve 2016 Olimpiyat Oyunları da dahil olmak üzere, BHP kapsamındaki altyapı çalışmalarının tam gaz devam ettiğini ve yaklaşık bir milyon işçinin istihdam edileceğini tahmin ediyor. Bu şirket-

1 Agência Nacional de Energia Elétrica (ANEEL), Atlas de energia elétrica do Brasil, Brasília, 2008, p. 57.
2 Idem.
3 Folha de São Paulo, 19 February 2009.
4 O Globo, 13 March 2009.

5 Maria Ozânia da Silva, ile röportaj IHU Online, 14 March 2011.
6 "A luta por respeito e dignidade", Leonardo Sakamoto en blogdosakamoto.uol.com.br
7 Folha de São Paulo, 20 Mat 2011.
8 Leonardo Sakamoto, idem.
9 "A rebelião de Jirau", IHU Online, op cit.

1 İttifakın bileşenleri Movimento Xingu Vivo para Sempre, Aliança Tapajós Vivo, Movimento Rio Madeira Vivo, and Movimento Teles Pires Vivo.
2 "O conflito em Jirau é apenas o início do filme," IHU Online, 24 Mart 2011.

3 "Mortes em obras do PAC estão acima dos padrões," O Globo, 26 Mart 2011.
4 Nota do MAB, 18 Mart 2011 at www.mabnacional.org.br
5 O Estado de São Paulo, 19 Mart 2011.

ler için de sendikalar için de altından kalkılamayacak ezici bir rakam.

Jirau'daki isyan herkeste şaşkınlık yarattı: hükümet, iş adamları ve sendikalar. İnşaat konsorsiyumunun başkanı Victor Paranhos: “İşin kötüsü, altında yatan sebebi bilmiyoruz. Liderleri bile yok.1” diyor.

Sendika başkanlarının durumu da çok farklı değil. Bu durumu, Força Sindical sendikasının başkanı Pereira da Silva, “Jirau'daki bu isyanlarda, ateşkes için müzakere edebileceğimiz bir lider olmadığını fark ettik.2”, şeklinde belirtiyor.

Central Única dos Trabalhadores (CUT)'te, dışarda kalmamak için, işçilere karşı hükümeti savundu: “İşe dönmek zorundalar. Ben Brezilyalıyım ve bu tesisin işlediğini görmek istiyorum.3”.

Toplumsal protestoları kurumsal mecralara kaydırmaya çalışan ve hareketi kitlesel polis desteğiyle zaptedebileceğine inanan (hükümet askeri kolluğun 600 mensubunu olay yerine gönderdi), örgütlü emek ve iş dünyasının ortaklaşan kültürü, isyanın aslında yevmiyelerle ilgili olduğunu kavramaktan çok uzak.

Barajdan Olumsuz Etkilenenler Hareketi, yerli halklar, kilise işti-rakinde yürütülen toplumsal hareketlerin her biri durumu farklı bir açıdan ele alıyor. “İsyan otoriterliğin sonucuydu ve doğanın ve emeğin sömürsü sonucunda zenginleşenleri hedef alıyordu” diye belirtiyor, Barajdan Olumsuz Etkilenenler Hareketi'nin sözcüsü4.

Instituto Humanitas Unisinos'un fikrine göre, ne sol ne de çevreciler Jirau hareketinin arka planındaki sebeplere karşı duyarlılık gösterdi. Çeşitli hareketlerin internet sayfalarında bu çatışma nadiren yer buldu. Gazeteci Janio de Freitas, “Jirau'daki isyanın ve Arap devrimlerinin şiddet birbirlerine benzer, ama bu iki olaydan da yapılan alıntılar, hep olumsuz oldu.” diyerek durumu özetliyor5.

5 Nisan'da Santo Antonio işçileri, CUT ve Odebrecht şirketi arasında anlaşma için oylama yaptıktan sonra, 10 günlük grevin ardından işe döndüler. Bu mutabakat ileride tekrar görüşülmek üzere yevmiyelerde %5 artış, yemek ödemelerinde 110 real'den 132 real'e artış, üç ayda bir beş günlüğüne aile ziyareti için izin ve bu yolculuk masraflarının karşılanmasını kapsıyor6. Jirau'da ise Camargo Correa ile yürütülen müzakereleri bekleyen işçiler, 20 gün sonunda hala işi duraklatıyor.

“Jirau'da İsyan” hakkındaki rapora göre, “BHP, Getúlio Vargas, Juscelino Kubitschek dönemindeki görkemli Brezilya projesini yeniden üreten kalkınmacı model ile askeri diktatörlüklerin bir sentezi. Bu devasa projelere dayanan, enerjinin sömürsü ve onun mal ihracatına dayalı bir ulus tarafından tüketimini teş-

vik eden bir proje7. Brezilya'nın geometrik olarak büyümesini öngören bu plan, Amazon'un tüm kaynaklarının “metaya” dönüştürülmesiyle son bulacak. Emek ve iş dünyasıyla bu plan paylaşıldığından bu yana, sağ ve sol cenahta, hükümet ve muhalefette yalnızca birkaç örgütlü muhalif var.

MAB hareketi, 20 yıl içinde ellerinden çıkacak olanlar için direniş sergiliyor. Bu hareket, “su ve enerji meta değildir” sloganından yola çıkıyor. Jirau isyanı, Brezilya'nın en yoksul emek gücünü oluşturan işçilerin, derin kapitalizme ve modernleşmeye dayanan hırs küpü projelere bir cevabı niteliğinde. MAB hareketinden Gilberto Cervinski, sorunu özetliyor: “Madeira Nehri üzerine elektrik üretim tesisi kurmak, Amazon bölgesini onlarca hidroelektrik projeye açmak anlamına gelmektedir. Hem de esas sorunu sorgulamadan: Ne için enerji? Kimin için enerji?8”

Raúl Zibechi Uruguay, Montevideo'daki Brecha bünyesinde çalışan uluslararası bir analist, Multiversidad Franciscana de América Latina'da toplumsal hareketler üzerine ders veriyor ve araştırmalarını yürütüyor ve aynı zamanda çeşitli toplumsal grubun danışmanlığını yapıyor. Americas Program'da aylık köşe yazıları yazıyor. (www.cipamericas.org)

Kaynakça:

Coordenação das Organizações Indígenas da Amazônia Brasileira (COIAB), 24 March 2011.

Efraín León Hernández, “Energía amazónica. La frontera energética amazónica en el tablero geopolítico latinoamericano,” Posgrado de Estudios Latinoamericanos, UNAM, México City, 2007.

Instituto Humanitas Unisinos, “A rebelião de Jirau,” in Conjuntura da Semana, 28 March 2011.

Maria Ozânia da Silva (Pastoral do Migrante de Rondônia), interview in IHU Online, 14 March 2011.

“Manifesto de apoio aos operários e atingidos do Madeira,” MST, CPT, CUT y MAB, 31 March 2011.

Movimento dos Atingidos por Barragens (Movement of Those Affected by Dams-MAB), www.mabnacional.org.br

“Trabalhadores de Jirau dizem ser tratados como bandidos,” Folha de São Paulo, 21 March 2011.

Çeviren: Deniz Gedik

Suriye’de İsyan İsyanın Kökleri ve Geleceği

Hasan Halid Şatila*

Suriye’de 15 Mart’ta başlayan isyan hareketi kendiliğinden oluşan bir harekettir. Halk yığınlarının gündelik hayatta maddi ve ruhsal olarak katlandığı tüm sıkıntıları yansıtan bir tepkidir. Bu koşullar, işçi sınıfını temsil eden, mevcut durumu maddeci ve siyasal programa dönüştürülmüş bir kavrayış tarzını geniş halk yığınlarına kazandıran siyasal bir parti olmaksızın daha üst bir düzeye çıkamayacak kendiliğinden bir bilinç yarattı.

Tüm Suriye Solu’nu, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde iktidar aygıtının bütünleyici bir parçası olmakla itham ediyorum. Sürmekte olan isyan sürecinde Suriye Solu’nun takındığı tutum, *“rejimle diyalog halinde krize son vermeye çalışmak”* şeklinde bir politikada somutlaşıyor. Üstelik Suriye rejiminin tutumu da aynı doğrultuda. *Sekiz yıldır varlığını alacakaranlıkta sürdüren Suriye sol hareketleri, bu süreç dahilinde giderek felçleşmiş ve halk kitlelerinden uzaklaşmış durumda.* Şimdi, hareketle dayanışma broşürleri yayınlıyor olsalar da, hâlâ aşamalı ve barışçı reformlar elde etmek adına *“rejimle siyasal diyalog kurma”* görüşünü savunuyorlar.

Suriye devrimine yönelik bir halk hareketi olarak adlandırdığım mevcut hareket, her protesto gösterisinde ana slogan olan bir ifadeyi [*“Halk rejimi yıkmak istiyor!”*] duvara yazdıkları için iki gencin tutuklandığı güney kenti Daraa’da başladığından bu yana Beşir Esad’ı yıkmaya çalışıyor.

Bu hareket Tunus ve Mısır’daki isyanlar gibi kendiliğindendir, ancak yine de bazı farklılıklar var: Tunus’ta örgütlü politik seçkinler ve sendikalar başından beri isyana katılmıştı, ayrıca gerek Tunus’ta gerek Mısır’da uluslararası bağlantıları olan çeşitli insan hakları ve sivil toplum örgütleri isyanların içinde yer aldılar. Suriye’de ise sendikalar devlet aygıtının bir parçasıdır (sol’un ve diğer örgütlerin sendikalarda faaliyet göstermesi yasaktır) ve çok şiddetli baskılar vardır. Net üzerinden yurtdışı örgütlerle ilişki kuran herhangi bir Suriyeli, “düşmanla iletişim kurmak” suçlamasıyla özel bir mahkemede yargılanarak yıllarca hapiste yatma riskine girer. Mısırlı aydınları ve işçileri etkileyen “Bıktık artık!” türü politik akımlar Suriye’de yok. Devrimci eğilimleri olan aydınlar, en az 15 seneden başlayan cezalarla hapse atılmakta.

Suriye’deki isyan ülke ve toplum geneline yayılmıyor. Merkezi devrimlerden çok komşu ülkelerde ortaya çıkan ayaklanmaların bir benzeri suretinde. *Şu ana kadar isyanın başlıca aktörleri, moderniteye ulaşmak isteyen eğitilmiş ve işsiz gençlerdi.*

* **Hasan Halid Şatila** uzun yıllardır Paris’te sürgünde yaşayan, 1944 Şam doğumlu Suriyeli bir sol muhalif. Paris Üniversitesi’nde siyaset felsefesi alanında doktora yapan Hasan Halid, 1975’de kurulan **Suriye Komünist Eylem Partisi**’nin bir üyesidir..

Endüstriyel işçiler isyana bireysel olarak katılıyorlar; fakat sokak eylemlerine katılanların büyük bir çoğunluğu *“lumpen proleterya”* dediğim, işsiz, düzenli bir işi olmayan, yokluklar ve imkânsızlıklar içinde yaşama savaşı veren toplumsal kesimlerden geliyor. Bunlar kısa süreliğine, orda burada ve çoğunlukla hizmetçilik, hamallık, kapıcılık gibi kentsoylu sınıfa hizmet alanında çalışan insanlar. Sosyal güvenceden ve sosyal yardımlardan yoksunlar. Hareketin diğer bir bileşeni ise alt orta sınıflar ve özellikle de üniversite mezunu işsiz gençler. Bugün Suriye’deki üniversite mezunlarının yüzde 20’si işsizdir. Bu gençler evlenemiyor, çünkü işsizlik ve ciddi boyuttaki konut yetersizliği nedeniyle aileleriyle birlikte yaşamak zorundalar.

Sokak eylemlerinde erkekler ve kadınlar birlikteler, kadınların harekete katılımı kabul görüyor. *Facebook*’da onların nasıl yaratıcı olduklarını, edebiyat, medya ve örgütlenme alanında nasıl yeni devrimci yöntemler geliştirdiklerini görebilirsiniz. Protestocuların ortalama yaş düzeyi 30, oysa siyasal partiler ve sivil toplum örgütlerindeki ortalama yaş düzeyi muhtemelen 50 yaş dolayındadır.

*Bu gençler sosyal talepler ortaya koymuyor; gündelik hayatta karşı karşıya oldukları tüm sorunları siyasal demokrasi ve özgürlüğün çözebileceğini düşünüyorlar. Esad’ı devirmenin yanı sıra esas amaçları anayasayı değiştirmek. Özellikle “Arap Sosyalist Baas Partisi”ni, tanımlanmamış bir “milliyetçi ve ilerici cephe”yle birlikte devletin başı olarak tayin eden **Anayasa’nın 8. Madde’sinden** kurtulmak istiyorlar. Bu cephe, artık çok etkili olmasalar da, Baas Partisi’yle birleşmiş iki tarihi komünist partisi ile Nasırcı (Pan-Arap) ve milliyetçi partileri ifade ediyor.*

Suriye’deki hareket henüz rejimin varlığına yönelik ciddi bir tehdit üretebilmiş değil. Daha önce belirttiğim gibi, *bu hareket Esad’ı bertaraf etse de, iktidar yapısını değiştirmeyecek olan bir askerî darbe ya da dinsel ve etnik temelli bir iç savaş gibi tehlikeler var. İsyan, Suriye halk kitlelerini harekete geçirmek için sadece siyasal demokrasi değil, halkı çok daha genel ölçüde kazanabilecek sosyal talepler de ortaya koymak zorunda.*

Birleşmiş Milletler rakamlarına göre halkın yüzde 25’i ile muhalif ekonomist Arif Dalila’ya göre halkın yüzde 50’si arasında bir kesim yoksulluk çizgisinin altında yaşıyor. Suriye ekonomisi, örneğin Tunus ekonomisinden çok daha güçlü olduğu halde orta sınıflar bir azınlığa dönüşmüş durumda. *Beşir Esad ve babası Hafız Esad dönemlerinde piyasanın serbestleştirilmesi ve kamu işletmelerinin özelleştirilmesi sonucu sermayenin yeni burjuva kesimlerin elinde birikmesi, orta sınıfları yıkıma uğrattı. Orta sınıfların bir bölümü sermaye birikimini sürdürebilse de,*

1 O Estado de São Paulo, 18 Mart 2011.

2 “Dilma quer saída para greves em obras do PAC,” Jornal Valor, 24 Mart 2011.

3 “A rebelião de Jirau,” op cit.

4 MAB, 17 Mart 2011.

5 “Depois da hora certa,” Folha de São Paulo, 20 Mart 2011.

6 CUT, 4 Nisan 2011 at <http://www.cut.org.br/destaques/20523/cut-na-luta-em-rondonia-apos-fim-da-greve-mobilizacao-vai-para-dentro-das-usinas>

7 IHU Online, 28 Mart 2011.

8 Idem.

oldukça iyi yaşamaya alışık diğer orta sınıf kesimleri, şimdi nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan ücretli sınıfların yaşam tarzına benzer bir hayat sürmeyi öğreniyorlar. Bir kamu çalışanı ya da ordu memurunun, muhtemelen işsiz birkaç üyesi olan ailesinin ihtiyaçlarını karşılamak için günde iki ya da üç işte birden—örneğin geceleri taksi şoförlüğü ve gündüzleri eğitimlik— çalışması gerekiyor.

Et ve meyve fiyatları yukarı fırladı. Şu anda Suriye'deki fiyatlar Fransa'daki fiyatlarla aynı düzeyde. Geçimini emeğiyle sürdüren alt toplumsal kesim yıllardır et yiyemiyor. Ülke mutfağının temeli olan fava fasulyesi bile ücretli çalışanlar için çok pahalı hale geldi. İnsanlar, nohut ve özellikle ekmekle yetinmek zorunda. Turp, zeytin, soğan ya da pirinç ve (Kısır için) bulgur gibi diğer birkaç sebze, ücretli çalışan sınıfların ve lümpen kesimlerin ana öğününü oluşturuyor.

Tunus ve Mısır'dan farklı olarak, Suriye'de hayatını turizmden kazanan çok az sayıda insan var. Güvenlik ajanları etraftaki yabancı turistleri hemen takibe alıyor, bu ise ülkenin turizm potansiyeli taşıyan zengin tarihi mirasına rağmen turizmi itici hale getiren bir şey.

Suriye tarım alanında kendine yeterli bir ülke olabilir, ama değil. Mısır'da olduğu gibi en iyi buğday ve pamuk ihraç edilirken, kalitesiz pamuk ve kötü buğday dışarıdan ithal ediliyor.

Köylüler de isyanı destek veriyor, çünkü kır burjuvazisi ve büyük toprak sahipleri tam olarak politik değilse bile ekonomik olarak rejimle ittifak halinde. Tarım reformu feodal toprağı küçük köylülere yeniden dağıttı, ancak köylüler kredi, traktör, satın alma örgütü gibi ihtiyaç duydukları destekleri bulamıyor. Sürekli kıtlık tehlikesi altındalar ve kredi için eski feodallere bağımlılıkları sürüyor. Genellikle ya ücretli işçi, ortakçı ya da kiracı olarak bu feodaller için çalışıyorlar. Köylülerin isyanı desteklediğinin kanıtı, küçük kentlerde ve büyük kentlerin varoşlarında yaşayan halkın büyük kent merkezlerinden çok daha önce sokağa inmesidir.

Ülkenin iki büyük kenti olan ve yoğun bir endüstriyel işçi nüfusuna sahip Şam ve Halep kentlerinde gösteriler birkaç üniversite fakültesiyle sınırlı kaldı, örneğin tıp ve bilim öğrencileri başkentte bir oturma eylemi yaptılar. Bu iki kentteki ticaret ve sanayi odaları son derece olumsuz bir rol oynadı.

En büyük protesto gösterileri Daraa gibi kentlerle, Nava ve Zalkhab gibi köylerde gerçekleşti. Daraa protesoların odak noktası olarak kaldı. Bu kent yoksulluğun kalesi olduğu için hareketin de kalesiydi. Daraa nüfusu çoğunlukla küçük köylüler ya da duvar işçilerinden oluşuyor. Suriye'nin Lübnan'a müdahalesi esnasında birçok duvar işçisi, Lübnan burjuvazisi ve petrol zengini Körfez ülkeleri için inşaatlarda çalışmaya gitti. Suriye'nin Lübnan'dan çekilmek zorunda kalmasını takiben Suriyeli işçiler, özellikle de Daraalı duvarcılar evlerine dönmek zorunda kaldı. Fakat onlar için Suriye'de iş yok, çünkü ülkede çok az inşaat var—rejim, fiyatları düşük tutmak için gayrimenkul piyasa-

sını kısıtlıyor. Dolayısıyla bu işsiz duvarcılar Daraa'nın isyanda merkezi bir rol oynamasının önemli bir nedeniydi.

Daraa birçok köyün isyana katıldığı Hauran bölgesinin başkentidir. Burası önemli bir buğday üretim bölgesi, fakat toprak volkanik olduğu için köylüler sürekli bir yoksullaşma eğilimi içinde. Diğer Suriyeli'ler, “iyi ama bedava çalmaya hazır aptal işçiler” olduklarını söyleyerek bu insanlarla dalga geçer. Yoksulluk nedeniyle bölge halkının eğitim düzeyi çok düşük. Bu insanlar çok erken yaşlarda çalışmaya başlamak zorunda. Genel olarak hükümette temsil de edilmiyorlar.

Bu bölgedeki köylülerin çoğu aslen kuzeydeki Kürt bölgesindedir. 1970'lerde Fırat Nehri üzerine büyük bir baraj inşa edildiğinde, hükümet onları bölgeden çıkardı ve en verimli arazileri Arap köylülere verdi. Rejim o bölgede bir Kürt milliyetçi hareketinin ortaya çıkma ihtimalini azaltmak için baraj etrafında bir “Arap kuşağı” oluşturmaya çalıştı. Bu nedenle Hauran bölgesindeki küçük köylülerin çoğu iki kat fazla zarar gördü; sözde Arap milliyetçiler tarafından hem soyulup baskı altına alındılar, hem de birer köylü ve duvar işçisi olarak yeniden sömürüye tabi tutuldular.

O nedenle bu kent ilk isyancı kentler arasındaydı. Bölgedeki yoksulluğun insanları cesaretli ve zorlu hayat koşullarına alışkın kılması gibi genel bir faktör de var. Suriye muazzam ölçüde bölgesel eşitsizlikler barındıran bir ülkedir. Zenginler Fransa'daki gibi harcama yapar ve yaşarlar. Şimdi protestolar Lübnan sınırına yakın Homs kentiyle bir kuzey sahil kenti olan Baniyas'da yoğunlaştı. Her iki kent de ordu tarafından kuşatıldı. Bu iki kent önemli, çünkü çoğunluğu Sünni olan bölgeler ile ağırlıklı olarak Alevi olan sahil bölgesiyle bağlantılılar. (Suriye'nin yüzde 80'i Sünni Müslüman'dır; kalan nüfus ise Alevi Müslümanlar ve Hristiyanlar'dan oluşur).

İktidarın yapısı bütünüyle değilse de genel olarak Alevi gruplara ve Alevi etnisitesine dayalıdır. Aleviler iktidara, orduya ve güvenlik aygıtlarına hakimdir. Beşir Esad, durumu Sünniler, Aleviler ve Hristiyanlar arası bir iç savaşa dönüştürmeye çalışıyor, sol ise bu tehlike nedeniyle rejimi desteklemek gerektiğini söylüyor. Her iki taraf da böylesi bir durumda ortaya çıkabilecek bir dış müdahale tehlikesini vurgulamakta. Oysa sokaktaki hareket çok açık ve bilinçli bir şekilde, kuzeydeki Kürt bölgeleri dahil Suriye'nin birliği için çağrıda bulunuyor.

Beşir Esad'ın sloganı şu: “Tanrı, Suriye ve Beşir; işte, ihtiyaç duyduğumuz her şey!” İsyan ise, “Tanrı, Suriye ve Özgürlük; işte, ihtiyaç duyduğumuz her şey!” ve “Birleşik Suriye!” sloganlarıyla karşıt bir yönde ilerliyor. Suriye rejimi kendini meşrulaştırmak için, Beşir Esad'ı Tanrı mertebesine yükselterek dini kullanıyor. Mısır'da olduğu gibi Suriye'de de bazı çevreler Tanrı referansını Beşir Esad'ın en yüksek otorite olmadığını vurgulamak amacıyla kullanmakta. Araplar arasında “Allah” referansının dinsel anlamlı olması şart değildir, ama olabilir de. İsyancı gençler bunun çok iyi farkında. Kendilerini fundamentalistlerden ayırt etmek için “özgürlük” sözcüğünü kullanıyorlar. İsyanın ilk günle-

rinde büyük bir camide yapılan bir gösteride, fundamentalistler “Allah ekber” sloganını atarken, gençler “Özgürlük, özgürlük, özgürlük!” sloganını attı. Gençler hem rejimi hem de Arap dünyasındaki emperyalist tahakküme ilişkin dördüncü bir sloganı da ekledi: “Suriye halkı aşağılanmayı kabul etmeyecek!”

Suriye'de ve Arap dünyasındaki isyanın tarihi arka planı, Saddam'ın ordusunu Kuveyt'ten kovan birinci Körfez savaşı [baba Esad bu savaşta baba George Bush'la beraberdi], Irak'ın işgali ve Gazze'deki İsrail katliamları gibi emperyalist saldırıganlıklar eşliğinde bu halkların yaşadığı aşağılanmalardır. Tüm bunlar, diğer Arap rejimlerinde olduğu gibi, milliyetçi söylemine rağmen Suriye iktidar sisteminin de gerçek bir ulusal kurtuluş stratejisine sahip olmadığını gösteriyor.

Şüphesiz ki Suriye'deki toplumsal patlamada Tunus ve Mısır'ın etkisi vardı, ama 2009 seçimleri sonrasında İran'da ortaya çıkan hareket de çok önemliydi. İran'daki ayaklanmanın Arap hareketlerinin habercisi olduğunu düşünüyorum.

Modern Suriye Toplumunun Doğumu ve Gelişimi

Maddeci bir analiz yaptığımızda, Suriye'de iki tür burjuvazi olduğunu görebilirsiniz: Bürokratik burjuvazi (apparatchiks) ve geleneksel ticaret burjuvazisi. Bürokratik burjuvazi Hafız Esad'ın 1970'de iktidara el koymasıyla ortaya çıktı. Devlet ile yabancı yatırımcılar arasındaki her sözleşme için ya da geleneksel burjuvaziye verdiği her bir proje ruhsatı karşığında yüzde 10 komisyon alan büyük ordu ve istihbarat servisleri liderlerini andırmak için insanlar “Bay yüzde on” ifadesini kullanıyordu. Mali sermayenin apparatchiks'in elinde toplanmasına yol açacak biçimde, zamanla iktidar aygıtı içinde yer alan herkes “bay yüzde on” haline geldi. Esad'ın oğlu Beşir 2000'de iktidara geldiğinde, apparatchiks dediğimiz kesim biriktirdiği sermayeyle dünya ve Suriye pazarına yatırım yapmaya başladı.

Beşir Esad rejiminin ekonomik reformları piyasayı serbestleştirerek, özel sektörün büyümesini desteklemeye başladı. Bu durum fillen orta sınıflardan doğan bürokratik burjuvaziyi daha da zenginleştirdi. Fakat orta sınıfta bir yarık da üretti. İktidara geldiğinde Baas [Uyanış] Partisi geleneksel burjuvaziyi tasfiye etmedi. Egemen üretim tarzı kapitalist ve emperyalizme bağımlı kaldı. Bürokratik burjuvazi ise yarattığı şeyi yanlış biçimde—Marksist anlamda ne kapitalist ne de sosyalist olan—bir “toplumsal üretim tarzı” olarak tanımladı.

Baasçılar 1963 darbesiyle iktidara geldiklerinde, büyük ve orta boy endüstriyi millileştirerek tüm işletmelerin yönetimini kendi apparatchiks'ine verdi. Baas Partisi'nin darbe döneminde sadece 500 üyesi vardı. Fakat zamanla kapılarını her türlü fırsata açtılar. 1961'de [Suriye Nasır'ın Mısır'la birleşme önerisine karşı çıktığında] Nasır'ın Mısır'yla Suriye Baas partisi arasındaki ilişkilerin kopması sonucu birçok Suriyeli Nasırcı akımlara katıldı. Baasçılar ordu desteğiyle iktidarı ele aldıklarında yavaş yavaş tüm diğer partileri ezerek bir tek parti sistemi kurdular. Anayasa'sı olmayan zora dayalı bir yönetim ortaya çıktı. Esad'ın bir başka askerî darbeyle iktidara geçtiği 1963 ve 1970 arası

dönemde özel sektör hızla bürokratik burjuvaziyle birleşti. Apparatchiks, ekonomiyi piyasa kapitalistlerinin yönetmesine ihtiyaç duydu. Bu, gayrimenkul ve ithalat/ihracat ticareti için çok uygun bir dönemdi.

Esad'ın 1970 darbesi [rakip iktidar merkezlerinin varlığı nedeniyle ortaya çıkan politik istikrarsızlıkla geçen yılların ardından] ilk konsolide Suriye devletini kurdu—Suriye'nin Fransa'dan bağımsızlığını kazanmasından önce ülke şimdiki şeklinde değişti. Piyasa burjuvazisi komprador-bürokratik burjuvazinin bir müttefiki haline geldi (“Komprador” terimini kullanıyorum, çünkü bunlar çokuluslu şirketlerin temsilciliğini yapan insanlardı). Böylelikle her iki burjuvazi de Hafız Esad yönetimi altında zenginleşti, gelişti. Hafız Esad, uluslararası arenada güçlü bir askerî varlığı olan anayasal bir devlet inşa etmek istiyordu. Rüyası Bilab-al-cham'ı [bazen İngilizcede yanlış biçimde ‘Levant’ (Doğu Akdeniz ülkeleri) denen Suriye, Lübnan, Filistin ve Ürdün'ü] liderliği altında birleştirmektir. 1968'de, yaptığı darbenin hemen öncesinde Baas Partisi'nin Marksist olduğunu iddia etmeye kalkıştı, iki yüzlü biçimde Filistinli'lere destek sözü bile vermişti.

Oysa gerçekte İsrail 1967'de Suriye'nin Golan Tepeleri'ni işgal ettiğinde bir general ve Savunma Bakanı olan Esad, Filistinli'lere yapılan bütün yardımları kesti. Kuzey Ürdün'de Filistinli'lerin katledilmesine izin bile verdi—Suriye ordusu [1970'de Ürdün Kralı Hüseyin'in ülkedeki Filistin hareketini kanla bastırmaya giriştiği] Kara Eylül dönemi boyunca kenarda kalarak, sadece olup biteni izlemekle yetinmişti. Bir ay sonra darbe yapan Esad, bütün solcuları tutukladı ve kendini Baas Partisi'nin yaklaşık “Marksist” lideri olarak tanımladı.

Anayasa cumhuriyet'in yüce otoritesi olan devlet başkanlığını Hafız Esad'a verdi. Esad olağanüstü hâl ilan edebilir, sokağa çıkma yasağı uygulaması koyabilir, özel mahkemeler düzenleyebilir ya da bir “Yüce Devlet Güvenlik Mahkemesi” kurabilirdi. Bu dönem boyunca istediği anda halk meclisini dağıtma yetkisi olan Esad, ülkeyi kararnamelerle yönetebilirdi. Bireysel ve sosyal özgürlükleri güvenceye alan tüm anayasa maddeleri –örneğin sivil örgütlenme ya da gösteri yapma özgürlüğü— General Esad'ın özel güçleri tarafından çiğnendi. Bu istisna hâli, sol özellikle belli dönemlerde eleştiri ve tartışma özgürlüğüne sahip olsa da, 1970'den başlayarak kesintisiz devam etti.

Piyasa burjuvazisi bürokratik burjuvaziyle ittifakı sayesinde sermaye birikimi açısından büyük bir bolluk dönemine nail oldu. 1975'de Suriye ordusu Lübnan'a girdi. Suriye ordusunun Lübnan ve Filistin ulusal hareketlerine son verebilmesi için ABD ve İsrail bu müdahaleye razı olacaktı. Yapılan bu müdahale Suriye emek ve sermaye pazarının genişlemesine de yol açtı. Ayrıca Suriye'nin Lübnan'a müdahalesiyle mutlu olan Körfez petrol-dolar ülkeleri Esad'a bir hayli mali destek sağladı. Esad, refah devletini sağlamlaştırmak, yüz binlerce kişiyi yararsız işlerde istihdam etmek ve yine yüz binlerce çalışanı olan bir güvenlik aygıtını güçlendirmek için bu yardımları fazlasıyla kullandı.

Genelleşmiş bir yolsuzluk sistemi dışında hiçbir şey yapılamazdı. Söz gelişi belediyeden bir doğum belgesi almak için 15 dolar, eğer tutuklanırsanız kurtulmak için 150 dolar ya da bir şey yapmadıysanız en az 10 dolar rüşvet ödemek zorundasınız. Her tüccarın koruyucu bir generali vardır, onunla rekabet etmek için bir ithal lisansı almaya kalkışmanız mümkün değildir, yoksa “yolsuzluk” nedeniyle hapsi boylarsınız.

Adli sistemin de bütünüyle yozlaşması sonucu, halk yargıya olan güvenini tamamen kaybetti. Yasama organı, halkın deyişiyile “*rejimi alkışlama meclisi*”ne, yürütme erki ise bir yolsuzluk idare sistemine dönüştü.

Eski Baasçı “Arap sosyalist” ideolojisi yerini çıplak bir şiddet ideolojisine bıraktı. Rejim ülkeyi kanunlarla değil, çıplak bir şiddet siyasetiyle yönetti.

Suriye ekonomisinin küreselleşmesi, Berlin Duvarı’nın yıkılmasıyla [Suriyenin ittifakı olduğu] sözde sosyalist kampın çökmesini takiben, 2000’lerin başlarında başladı. Suriye ekonomik ve politik olarak dünyanın geçirmekte olduğu değişimden uzak kalmadı. Beşir Esad, Tunus ve Fas gibi bir serbest ticaret alanı arayışı içinde Avrupa Birliği’yle yakınlaştı. ABD’yle de bir yakınlaşma politikası izledi ve başlangıçta biraz başarı bile sağladı.

Fakat Esad babasından, “Suriye’nin gücü uluslararası olarak müttefiklerine bağlıdır” fikrini miras almıştı. Şah’ın devrilmesinden sonra ittifak İran’la, Hizbullah’la, daha sonra da Hamas’laydı. *Gerek baba Esad gerek oğlu Makyavelist kişiliklerdi, çünkü onlara göre her ittifak geçiciydi ve hiçbir ittifak stratejik değildi. Dolayısıyla hep bölgesel ve uluslararası koşullara bağlı kaldılar. İsrail’le gizli ve Türkiye aracılığıyla da yarıaçık görüşmeler yapmaya başlayan Beşir Esad, rejiminin iktidarda kalması için ABD öncülüğündeki uluslararası güçlerin vereceği bir güvence karşılığında İran’ı, Hizbullah’ı ve Hamas’ı satmaya her an hazırdı.*

Kendisiyle yapılan yeni bir söyleşide Rami Maklouf [11 Mayıs 2011 tarihli **New York Times**, onu Suriye’nin en nüfuzlu iş adamı, Esad’ın kuzeni ve yakın dostu olarak tanımlıyor] İsrail’in güvenliğinin Suriye’nin —başka deyişle halkın nefreti karşısında [insanların Suriye’nin “**Maklofistan**”ı dediği] Beşir Esad’ın ve Maklouf’un— güvenliğine bağlı olduğu uyarısında bulundu. İsrail Golan’ı 1967’de ve 1973 savaşı sonrasında yeniden işgal ettiğinden bu yana, Suriye İsrail ile tek bir silahlı çatışmaya girmedi, İsrail’e karşı tek bir mermi bile ateşlemedi. Aynı şekilde İsrail Suriye’nin nükleer tesisini bombaladığında da, Suriye İsrail’e herhangi bir karşı saldırıda bulunmadı. İsrail, Beşir Esad ve onun grubuna bir ölçüde güven duyuyor.

Fransa Devlet Başkanı Nicolas Sarkozy de Beşir Esad’ı desteklemeye çalıştı. **ENA**’ya [ENA: Fransa’da en üst düzey devlet liderlerinin eğitim gördüğü en seçkin okul] Suriye devlet yönetimini modernleştirmeyi önerdi.

Beşir Esad iki sene önce bankacılık sektörünü özelleştirerek,

yabancı bankaların ve ayrıca aracı bankalar yoluyla yabancı şirketlerin Suriye’de yatırım yapmalarına izin verdi. *İktidar sistemi içinde, sermaye birikimine uygun en iyi koşulları sağlayan ve kapitalizmin gelişmesine elverişli bir hukuk düzeni getirecek siyasal bir reforma ihtiyaç olduğu yönünde kuvvetli bir görüş var. Apparatchiks içinde bile hukukun egemenliği ve yeni bir anayasa aracılığıyla ekonomik ve sosyal koşulları liberalleştirmeye dönük bir arayış sürmekte. 1973 Anayasası’nın artık kullanışsız olduğu kabul ediliyor.*

ABD ve Avrupa Birliği,i *neo-liberal küreselleşmeyle uyumlu ekonomik reformlar* ile hukuksal ve demokratik haklar açısından aşamalı açılımlar yapması yönünde Beşir Esad’ı teşvik etmeye çalışıyor. Bu, son on yıldır siyasal partiler tarafından da talep edilmekte.

Hemen belirtelim ki, ABD ve müttefikleri 2005’de Lübnan Başbakanı Rafik Hariri’nin öldürülmesini soruşturan uluslararası mahkemede Suriye’ye karşı suçlamalar getirmiş olsa da, şu anda asıl suçlanan Hizbullah’tır. ABD, Esad etrafındaki bazı kişilere müeyyideler dayatsa da, Esad’ın kendisi hedef alınmadı.

Bu, Suriye sosyo-ekonomik oluşumunun emperyalist küreselleşmeye nasıl bağlı olduğunu açıklıyor. İki birbirinden ayrı tutulamaz.

İsyan Nereye Gidiyor?

Suriye’deki durum genelleşmiş bir sivil itaatsizlik olmaktan uzak, çünkü en başta açlığa, yoksulluğa ve işsizliğe karşı mücadele olmak üzere esaslı sosyal ve ekonomik talepler ortaya koyan sloganlar yok. Bu tip sloganlar, sadece içinde sol’un önemli bir rol oynadığı geniş bir birleşik demokratik cephenin yapacağı demokrasi çağrılarıyla birlikte ön plana geçebilirdi. Oysa Suriye’de ne böyle bir cephe var, ne de sol.

6 Mayıs Cuma Direnişi harekette şimdiye kadar varılan en yüksek noktaydı, ülke genelinde protesto eylemi yapan10 bin gösterici vardı. Dağınık, merkezsisz ve kendiliğinden gelişen bu protestolar güvenlik güçleri tarafından vahşice bastırıldı. İsyan başladığından bu yana geçen iki aylık sürede 800 kişi öldü ve yaklaşık 8000 kişi tutuklandı ya da gözaltında kayboldu. Sol dahil politik sınıf bu hareketi “*ayaklanma*” olarak tanımlıyor ve “*devrim*” sözcüğünü kullanmıyorlar. Bunlar reformist siyasal partiler ve savundukları görüş rejimin talebiyle aynı: *Aşamalı bir reform pazarlığı*. Şu ana kadar rejimle muhalefet arasında bir uzlaşma yok, çünkü rejim isyan duruncaya kadar müzakerelere olamayacağını ifade ederken, muhalefet politik tutukluların serbest bırakılması ve hemen müzakerelere başlanması çağrısında bulunuyor. Sokaktalar, çünkü iktidara dayanmayan, tam aksine iktidara karşı gelişen bir değişim talep ediyorlar.

Olası birkaç senaryo var. Birincisi, devrimci kitle hareketi merkezileşerek, hareketi daha da kitleleştirebilen yeni bir sol ortaya çıkartabilir. İkincisi, siyasal İslam harekete egemen olarak, onu dinsel bir iç savaşa yönlendirebilir. İsyan’ın başlangıcından beş hafta sonra bazı küçük gruplar, “Aleviler mezara,

Hristiyanlar Lübnan’a!” sloganını atmaya başladılar. Sol’un rejimle bağlarını koparamaması fundamentalistlere elverişli koşullar yaratıyor. Hareket başarıyla bastırılarak Beşir Esad rejimi güçlenebilir, ya da askerî bir darbe İran ve Hizbullah’la ittifak içinde mevcut siyasal liderliğin yerine ipotesiz bir liderliği koyar. Halk ayaklanması bir devrime dönüşse bile, ABD destekli bir darbe ya da müdahale tehlikesiyle karşı karşıya olacak.

İslami Fundamentalizm

Baasçılar 1963’de iktidara gelmeden önce siyasal İslam Suriye’de çok marjinaldi. Parlamentoda yalnızca bir avuç temsilcisi vardı. 1956’da tanınmış bir Müslaman Kardeşler lideriyile bir Baasçı arasında yapılan kısmi seçimlerde Baasçılar ezici bir zafer kazandı. Suriyeli’ler Müslüman Kardeşler’i ve ruhban sınıfı maskara ettiler.

Müslüman Kardeşler hep demokrasiye ve ulusal kurtuluş devrimine karşı bir rol oynadı. Örneğin 1980’de aydınlar, işçiler ve diğer sosyal katmanların rejimden bağımsız olarak örgütlenme girişmeleriyle Suriye’de ilk defa bir sivil toplum ortaya çıkmaya başladığında, bir İslam rejimi kurmak amacıyla başkaldırdılar. Rejim bu başkaldırıyı herkesi baskı altına alma bahanesi olarak kullandı. Müslüman Kardeşler’in kalesi olan Hama’da 5 bin silahlı kişi ayaklandı. Rejim Hama kentini kuşatarak imha etti ve iki gün içinde 25 bin kişi öldürüldü. Bir sinek bile kurtulamadı. Bugünkü Daraa’nın durumu gibiydi. Sünni Mülümanlar, Hristiyanlar, Komünistler ve hatta Baasçılar fark gözetmeksizin öldürüldüler. Ordu hareket eden her şeyin üstüne ateş açtı.

Şimdi Müslüman Kardeşler iki ana akıma bölünüyor. Bu akımlardan biri adını değiştirdi, rejimle bazı bağları var ve müzkare arayışı içinde. Diğerleri özgün adını ve amaçlarını koruyor. Hama katliamının ardından Esad, Müslüman Kardeşler’e üye olmayı ölüm cezası kapsamına almıştı. *Müslüman Kardeşler bugün varlığını esasen ülke dışında sürdürüyor ve halk arasındaki politik etkisi az. Sol, sağ ve Sünniler dahil genelde Suriyeli’ler Müslüman Kardeşler’e güven duymuyorlar.*

Fakat böyle olsa bile, sol’un (sosyalist, ulusalcı ve demokrat) topyekûn ve yinelenen başarısızlıkları, “*reel sosyalizm*”in (Suriye’nin bir ölçüde işbirliği içinde olduğu Sovyet bloku) yıkılması ve Irak’a, Afganistan’a ve Filistinli’lere yönelik saldırılar dikkate alındığında, *Suriye bugün bir ideoloji arıyor*. Hâlihazırda en yakın ideoloji, gerek ilerici libraler gerek fanatikler dahil terimin en geniş anlamında İslam’dır. *Bu bağlamda küçük bir grup bir kez daha Suudi desteğiyle İslam’ı siyasal bir çözüm olarak ortaya koyabilir*. Halk, sekülerizm ve modernite adına, sadece halkın büyük çoğunluğunun vahşice sömürüsünü temsil eden bir rejim tarafından baskı altında tutuluyor. Kadınlar için baş örtüsü takmak, ibadet, dini tatillere riayet etmek ve hacca gitmek gibi islami ritüeller insanların kendilerini seküler ve modern bir rejimden ayırt etmesinin yollarına dönüşüyor.

Fakat sokaktaki durum böylesi bir dinsel hareketin olamdiğini gösteriyor. En mütedeyyin insanlar bile dinsel bir rejim değil, demokrasi ve özgürlük istiyor. Müslüman Kardeşler’in talebi de

sivil bir devlet. Fakat ilk dönemlerinde uygulandığına inandıklar İslam’a dönüş çağrısı yapan *Selefiler* gibi küçük gruplar da var. Politik toplum açıkça devrime katılarak rejimin yıkılmasını talep ettiği taktirde bunlar hiçbir tehlike arz etmiyor. *Fakat aksi takdirde dinsel mezhepçiliğin teşvik edilmesi ve Alevi Müslümanlar ile Hristiyanlar’a karşı bir isyan tehlikesi var.*

Karmaşık Bir Jeopolitik Düşüm

Suriye bazı ülkelerden çok daha karmaşık bir jeopolitik düğümü temsil ediyor. *İran’ı yalnızlaştırmak Suudi Arabistan’ın başını çektiği petrodolar rejimlerinin esas amacıdır. Son otuz sene boyunca Suudiler, Vahabi İslam’na benzer bir fundamentalizmin yayılmasını sağlamak için milyarlarca dolar harcadı. Suudi Arabistan bu amaçlar doğrultusunda Irak ve Lübnan’da Şiilere karşı Sünnileri destekleyerek, Suriye’yi bir rejim değişikliğine götürmek istiyor.*

Ve belirtilmesi gereken son bir karmaşa da şu: “*Efendi*” Erdoğan [Fransa’dan önce bölgeyi yöneten Osmanlılar’ın kullandığı bir adlandırmayla Türkiye başbakanını niteleyen bir terim] İsrail için diplomatik bir baş belası olabilen ve onu İsrail’le arasına bir mesafe koyuyormuş gibi gösteren bir rol oynaması için Amerika ve İsrail tarafından destekleniyor. *Suriye ile Türkiye (ve ABD) arasındaki bir yakınlaşma, Suriye’nin İsrail’e karşı bir üs alanı olan İran’a bağımlı olma ihtiyacını azaltabilir. Herkesi kapsayan bu karmaşık jeopolitik düğümde, ABD, Suudi Arabistan, Türkiye ve İsrail’in, İran’ı yalnızlaştırarak, Hizbullah’ı kökünü kazımak ve Türkiye’yi bölgede lider güç yapacak biçimde Suriye’de bir rejim değişikliği gerçekleşmesinden çıkarları var.*

Fakat rüzgar rüzgar iki farklı yönde esebilir. Birincisi, olayların gelişimi emperyalist jeopolitik çıkarlar lehine olabilir. İkincisi, eğer devrimci süreç ilerler, politik toplum Suriye isyanına katılır, Mısır ve Tunus’ta yaşanan süreçler devam ederek ordu tarafından kesintiye uğratılmazsa, emperyalist planlar suya düşebilir.

En önemli sorun şudur: Ne olursa olsun —bir iç savaş, dış müdahale, bir darbe, Beşir Esad’ın reformları hayata geçirmesi— 15 Mart devrimci süreci devam ederek yeni bir sol ile yeni bir liderliği doğuracak mı? Mevcut hareket her ne şekilde başarılı olursa olsun, ordu ve burjuvazi tarafından gasp edilebilir. 13 Mayıs Cuma gününden başlayarak bu süreç, Mısır, Tunus, Suriye sokaklarında ilerliyor ve bugünün gösterileri Filistin’e olan desteği de öne çıkartıyor. Bu nedenle önemli olan bir devrimi başlatmak değil, Bolşevikler’in çabucak öğrendiği gibi onu sürdürmektir.

16 Mayıs 2011

Çeviren: Kutlu Tunca

Bu makale, “A World to Win News Service” in (AWTWS) Hasan Halid ile yaptığı görüşmenin Anti-imperialist Camp tarafından düzenlenmiş İngilizce orjinal metninin çevirisidir

Bugün dünyada zor durumda olan ülkelerde şu üç sektörden en azından ikisinin ekonomide aşırı bir önceliğe sahip olduğunu görüyoruz: İnşaat, finans ve turizm. Bazen finansal sektör ve konut balonu el ele gidiyor (İrlanda’da, 2008 senesinde nüfusun yüzde 14’ü finans sektöründe çalışıyordu, son sekiz senede inşaattaki istihdam yüzde 59 yükselmişti), bazen üç sektör birbirini besliyor (İspanya’da 2007 yılında su yüzüne çıkan ve halen resmi rakamlara göre 3.1 milyon yeni evin boş durmasıyla devam eden konut krizi sırasında mortgage piyasasında bankalara olan borç 650 milyar avronun üzerindeydi, ülkeye senede 50 milyonun üstünde yabancı turist geliyordu) bazen de Yunanistan’daki gibi turizm ve finans başrollerde oluyor (Ülkenin sadece Alman Bankaları’nın elindeki tahvilleri 185 milyar dolara tekabül ediyor ve bu paranın bir çoğu bankacılık sektöründe birkaç büyük kapitalist tarafından massedildiği sırada nüfusun yüzde 19’u sözleşmeli ya da part-time işçi olarak turizmde çalışıyor). Örnekler ABD’den Dubai’ye kadar çoğaltılabilir. Ama özellikle İspanya ve Yunanistan örneğine baktığımızda turizm sektörünün yıldızları olarak lanse edilen bu iki ülkede turizm sektörünün kriz dönemlerinde hiçbir fayda getirmediği ortaya çıkıyor.

Seçim sathı mailinde iktidar partisinin üç vaadine bu açıdan bakmak insanı hakikaten müstehzi bir tebessüm etmeye zorluyor. Krizin üç atlısı Türkiye’nin gelişme modeli olarak lanse ediliyor: ülkenin sair yerlerinde replika şehirler (inşaat), başta İstanbul olmak üzere en az iki finans merkezi teşekkül etmek (finans), Mersin’i Dubai, İzmir’i sağlık turizmi merkezi ve nihayetinde Trabzon’u Barcelona yapmak (turizm). Kuşkusuz üç sektörün medarı iftiharlarından kopyalama yöntemiyle örnek devşirmeye çalışan iktidarın söyleminde, örneklerden ders ç-

karmak gibi bir iddia yok. Yoksa Barcelona’yı bu kadar rahatlıkla zikretmezlerdi.

Modelin Düşünsel Arka Planı

15 Mayıs’ta tüm İspanya’da başlayan “Hemen Şimdi Demokrasi” hareketinin Katalan uzantısı, Barcelona kentinin turizm cennetinin tam ortasında, Katalonya Meydanı’nda, hemen her gün toplanıp komiteler kurduktan sonra 13 Haziran’da, kentin yegane merkez parkı olan Ciutatdella’daki parlamentoyu ele geçirmeye çalıştı. Milletvekilleri helikopterlerle taşınırken, yarım gün süren gösterilerde polis şiddet kullanarak göstericileri geri püskürttü. Protestoların ilk dalgasının örgütlendiği dört hafta içinde aslan payı Barcelona olmak üzere, Katalonya’ya 1 milyon 400 bin turist geldi. Turistlerin çoğu merkez ilçe Ciutat Vella’da, gösterilerin kalbinde kaldılar ve muhtemelen gösteri alanlarında kamp yapanların niye orada gecelediklerini bile bilmeden yüz binlerce fotoğraflarını çektiler.

1980’lerin sonunda, kültür endüstrileri lafının iyice zikredilmeye başlandığı dönemde, Barcelona’da liberal aydınlar tarafından dile getirilmeye başlanan model, antropologlar tarafından “disneylandlaşma” olarak adlandırılan “kaba” kültür ve emlak rantına bağlı kentleşme modeline karşı, inceltilmiş turizme dayalı bir kültür rantını öneriyordu. 21 sene boyunca AB mürşitliğindeki sanayisizleştirmeye paralel olarak hayata geçirilen “Barcelona Modeli” 2010 yılına gelindiğinde şöyle bir tablo ortaya çıkardı: Bir ucundan diğerine, 2 saatte yürüyebildiğiniz, hepi topu 1.7 milyon kişinin yaşadığı kenti son bir yılda 14 milyon 206 bin turist ziyaret etmişti; kentte 100 binin üzerinde boş bina ve ofis bulunuyordu, gençler arasında işsizlik yüzde 45 sınırına dayanmıştı. Model alenen iflas etmişti.

Barcelona modeli, hararetle bir şekilde hayata geçirildiği 20 sene boyunca 20. yüzyılın iki karamsar düşünürünün kapitalist gelişmeye dair iddialarını doğrular nitelikteydi: “Gösteri Toplumu” kitabında kapitalizmin asıl taşıyıcı unsurunun “kültürün metalaşma süreciyle özel mülkiyetin sosyal yaşamın her alanına sirayet edeceğini” söyleyen Guy Debord ve “Kentsel Devrim” kitabında artık değer yaratılmasının sanayi üretiminden kentsel ranta kayacağını tahmin eden Henri Lefebvre. İki düşünür Barcelona’nın gelişim sürecine baksalar, kapitalistlerin tam da öngördüklerini denediklerini idrak ederlerdi.

Kuşkusuz Barcelona’nın “kültür endüstrilerinden” nemalanmak için sahip olduğu “değerler”, örneğin Glasgow ya da Lille gibi aynı yolla rant sağlamayı amaçlayan şehirlerle kıyaslandığında çok daha yetkin bir manzara çiziyor. Sanayi devrimini 19. yüzyılda gerçekleştirmiş, sınıfsal ayrışması ve modernist yaklaşımları erken kemale ermiş kentte, Josep Maria Jujol, Antoni Gaudi, Josep Lluís Sert, Joan Miro, Salvador Dali gibi sanatçıların eserleri, katedralleri, kent planları, binaları kentin kültürel çeşitliliğini müstesna bir yere taşıyor. Ancak böyle kapsamlı bir “hizmet sektörü” ve turizm vahasının yaratılması için kültürel bir arka planın yeterli olacağını varsaymak kentsel rant stratejilerinin belirleyici rolünü es geçen bir naiflik olur. O yüzden asıl değişime neden olan “büyük organizasyonlara” bakmakta fayda var.

Büyük Atılım İçin Büyük Oyunlar

Modelin hayata geçirilmesi için araçsallaştırılan ilk etkinlik büyük bir spekülasyon hamlesine de vesile olan 1992 Olimpiyatları oldu. Öncelikle tarihi merkezde yer alan Raval Mahallesi’ndeki dönüşüm kentlileri tarihi alandan derdest etmeye başladı. Ya doğrudan el koyarak ya kira kontrollerini kaldırarak ya da yeni projeler inşa ederek ahali bu mahalleden sürdürüldü. Tarihi merkezin deniz kenarındaki kuzey sınırında yer alan kadim sanayi mahallesi Poble Nou’nun hemen yanındayken, müşterek alanlardan yoksun, devasa bir Olimpiyat kenti reklamlarda söylendiği gibi “Barcelona’nın gece hayatını renklendiren barlar ve kulüplerle” beraber inşa edildi. Böylece kıyı şeridi, geleceğin sahil turistleri ve buraya yerleşecek üst sınıflar için hazırlandı. Kültürel sosu arttırmak için Raval mahallesinin ortasında yıkılan binaların yerine MACBA ve CCCB adlı büyük kültür merkezleri açıldı. Mies Van der Rohe’nin 1930’da yıkılan binası, Taksim’e Topçu Kışlası’nı yeniden yapma planını hatırlatır şekilde tekrar inşa edildi. Richar Meier, Arata Irozaski gibi meşhur mimarlara tonlarca para dökülerek bina tasarlatıldı. Sonuçta “Olimpiyat etkisi” meyvelerini verdi ve turizm mabedi haline gelecek olan şehir merkezini 58 bin Barselonalı terk etmek zorunda kaldı.

1990’lı yılların ikinci yarısında “Barcelona Modeli” ivmesini kaybetmiş, ortaya yeni bir dev proje atmanın zamanı gelmişti. Böylece UNESCO yedeklenerek hedef açıklandı: “Dünya barışına ve kültürlerin sürdürülebilirlik kapsamında yakınlaşmasına katkı sağlamak için” 2004 yılında “Kültürler Forumu” düzenlenecekti. Bu amaçla Olimpiyat köyünün biraz kuzeyindeki Besos bölgesinin sahil forum alanı ilan edildi. Sahil kesiminde bir mini

gökdelenler grubu inşa edilirken gayri kentsel alan iyice yayıldı. Ama esas etki gerideki küçük sanayi mahallesi Poble Nou’da yaşandı. Bölgenin ismi 22@’ye çevrilirken işletmeler tamamıyla taşındı, boşalan mahalle altyapısı fiber kablolarla desteklenerek yeni teknolojiler merkezi ve modelin “silikon vadisi” olmak üzere hazırlandı. Amaç, sosyal hakların giderek azaldığı ülkede (İspanya’nın 17 Otonom Bölgesi arasında Katalonya eğitimde 13, sağlıkta 14. sırada) gençlerin yüksek faizli kredilerle teknoloji KOBİ’leri kurması, Barcelona’nın teknoloji ve tasarım turizmine doğru evriltilmesiydi. Ancak bugün mahalle (ya da bölge) halen sinek avlıyor.

Sınıfsal Uyanış

2004 Forum’u sadece Barcelona’nın kentsel merkezini tamamıyla “kentlilerden azade bir alana” çevirmedi; aynı zamanda, “Barcelona Modeli”nin bizzat kentliler tarafından sorgulanmasına vesile oldu. Forum alanının esas faileri Agbar, Telefonica, Nestle, IEMed ve daha nice şirketin silah ticareti, emlak spekülasyonu, sendikasılaştırma, çevre suçları ve şiddet ile ilgili ilişkilerini ortaya döken, genel olarak modelin kentlilere vebalini anlatan harita 50 bin kişi tarafından okundu. Forum alanı defalarca basıldı. Devasa hayvanat bahçesi projesi durduruldu. Barceloneta Mahallesi’ndeki spekülasyon önlendi. Sonuçta Barselonalıların büyük kısmı artık marka-kentin gerçekten ne anlama geldiğini fark etti.

Özelinde turizmin, genelinde yılda yüzde 14 büyüyen kültür endüstrilerinin kapitalist sınıf tarafından belli avantajları var. Öncelikle birkaç düzine çalışanla işlettiğiniz bir otelde yılda on binlerce turiste hizmet vererek artık değeri sınıfsal olarak ele geçirebiliyorsunuz. Kaypak turizm sektöründeki bir krizde dükkanı rahatlıkla kapatıyorsunuz. İkincisi, sözleşmeli veya yarı zamanlı işçilerin birbirlerinden kopuk hayatlar yaşadığı, sendikası olmadığı durumda örgütlenmelerine engel olabiliyorsunuz. Üstelik bunu da sadece Barcelona’da olduğu üzere “taktiksel turizm” vesilesiyle kentin saklı kalmış tarihini, İç Savaşı, feminist hareketleri, mahalle mücadelelerini anlatan katılımcı geziler düzenleyerek, büyük kültür kurumlarını reddedip kendi mahalle merkezlerine, işgal evlerine yönelerek de yapmıyorlar. 2004 yılında tepe noktasına çıkan yeni nesil çalışanların, kırılan hayatların meydana getirdiği “prekarya” ayaklanması belki şimdilik sönümlendi. Ama “Barcelona modeli” ile büyüyen, şimdilerde 30’larında olan kuşak daha kapsamlı bir kapitalizm eleştirisini şekillendirerek yaz boyunca gösterilere ve parlamento baskınlarına devam edecek. Manuel Delgado ya da Horacio Capel gibi antropologlar modelin “yalancılığını” ifşa eder, genç nesil araştırmacılar “Odio Barcelona” (Barcelona’dan Nefret Ediyorum) gibi kitaplar yazarken, şehrin duvarlarını “turizm asıl terörizmdir” yazıları sarmaya devam ediyor. En büyük eğlenceleri olan sokakta içmek ve parti yapmanın, yani **Botellón’un** bile yasaklandığı ölü kenti canlandırmak için kentliler işgale devam ediyor.

Başka Bir Dünya, “Başka Başka Yöntemlerle” Mümkün: Temsili Demokrasi ve Kapitalizme Karşı Özyönetim

Lara Aysal | Cemre Kutluay | Ethemcan Turhan

İspanya'da büyük bir toplumsal hareket gözlerimizin önünde doğdu ve gün geçtikçe olgunlaşarak büyüyor. 22 Mayıs İspanya yerel ve bölgesel seçimlerinden önce binlerce insan sokaklara döküldü. Binlerce insan, hiç bir partinin kendilerini temsil edemeyeceğinin farkında olduklarını ve seçim sonuçlarının içinde oldukları zor döneme bir çözüm getirmeyeceğini dile getirmek için yürüdüler. Seçim öncesi propaganda yasağı olan bir günde, her yaştan ve yönelimden kitle, sesini yükselterek **“Gerçek Demokrasi. Hemen Şimdi!”** dedi. Günün sonunda bazıları evine döndü. Bazıları ise halkın sesinin bir arada ne kadar yüksek çıkabildiğini görerek, taleplerini gerçekleştirmek için sokaklarda kalmayı tercih ettiler. Gerçek demokrasi vücuda gelene kadar şehirlerin en işlek meydanlarını işgal edileceklerini açıkladılar. Madrid'de Puerto del Sol, Barselona'da Plaza Catalunya ve İspanya'nın daha bir çok kentinde küçüklü büyüklü meydanların işgaliyle insanlar biraraya gelmeye başladılar. İspanya'da 15 Mayıs (15M) olarak isimlendirilen hareketin doğuşu insanların bir araya gelmesinden öte, birarada kalmaya karar vermesiyle oldu. Böylece, “Arap Baharı'nın rüzgarları”, Cebelitarık'ı geçerek İspanya'da esmeye başladı.

Aleix Salo'nun *Espanistan*¹ adlı yaratıcı animasyonunda da anlattığı gibi buradaki krizin kökeni 1998'de iktidardaki sağcı PP (Partido Popular) lideri Aznar'ın Toprak Kanunu'nu değiştirerek daha önce yerleşime kapalı arazileri hızla iskana açması, bunun çeşitli dürtülerle ülkede bir emlak patlaması yaratması ve bunu müteakiben oluşan emlak borcu krizine dayanıyor. İşsizliğin %21.3'leri çoktan geçtiği (ve Endülüs gibi bölgelerde çoktan %30'a dayandığı) ülkede bu taban hareketi binlerce farklı zihinden oluşan bir organizma gibi büyümeye ve öğrenmeye başladı. Kitle, başlangıçta sadece rengarenk uyku tulumları ile meydanlarda uyudu ve görünür oldu. Avrupa'nın en turistik meydanlarında binlerce genç beraber yaşamaya başladı. Kahvaltı ediyor, meydanı temizliyor, çadır kuruyor ve gündelik hayatın siyasetini yapıyorlardı. Sadece bir arada duran kalabalıktan ibaret hareket, örgütlenmeye ve yakaladıkları görünürlük sayesinde iletişim kurmaya başladı. Önce farklı konularda komisyonlar kurdular. Komisyonların başlıkları, hem meydanların yaşayışını örgütleyecek, hem de yaşamın yeniden örgütlenmesi konusundaki talepleri ortaya koyacak şekildeydi. Ne de olsa is-

1 <http://bit.ly/kHaSOG> adresinde ingilizce altyazılı olarak erişilebilir.

tedikleri hayatı, *“hemen şimdi!”* yaşamaya kararlı bir hareketti. Sağlık, eğitim, iletişim, çevre, sanat, göçmenlik, mutfak ve bir kaç başlıkta daha olmak üzere komisyonlar kuruldu ve her akşam bu komisyonların düşünceleri ve önerileri bütün meydanı doldurup taşıran bir mecliste paylaşıldı, oylandı ve karara bağlandı. En ufak bir itiraz olduğunda karar alınmıyor, uzlaşya varmak hedefiyle tekrar tartışılmak üzere meseleler komisyonlara geri gidiyordu; ancak itiraz edenin de komisyona muhakkak katılması koşuluyla. Gün aşırı olarak meydanlarda işgallerin devam edip etmeyeceği oylanıyordu ve bu yazının yazıldığı tarihe kadar işgal konusunda oy birliği bozulmadı. Artık sadece 15M ismiyle değil, *“İspanyol Devrimi”* diye adlandırılmaya başlanmıştı hareket.

“Öncelikle bu meclislere fotoğraf çekmeye ve insanların ne demeye çalıştığını anlamaya çalışan bir insanın, gece vakti olduğunda binlerce kişinin rengarenk uyku tulumlarına girip aynı anda nefes alıp vermelerinin karşısında büyülenmesi, bir sonraki gece orada uyuması, sabah 8'de güneş ve umut dolu müziklerle uyandırılması, meydanın çeşmelerine asılmış sabunlarla elini yüzünü yıkaması, başışlarla var edilen, herkese açık kahvaltı sırasına girmesi, muzunu ve kahvesini mideye indirip, plastik tabağını çanağını bulaşık yıkama köşesinde temizlemesi ve daha sonra bütün meydanı deterjanla ovarak temizleyip gelecek insanlara meydanı açması, bir başka deyişle, kamusal alanı gerçekten kamusallaştırması, ufukta olan bir şeylerin beklenmedik bir ortağı olması, aslında burada kurulmaya çalışan iletişimi anlatmaya yetmez.”

Diyor, Plaza Catalunya'daki bir kampçı, meydandaki iplere kendi ülkesindeki özgürlük mücadeleleri ile ilgili yazılar asarken...

İspanya'daki birçok kişiden olumsuz tepki alan hareket, özellikle Katalan medyasının “Plaza Catalunya'daki güzelim beyaz çiçeklerimiz ezildi” feryatlarına meydan meclisinde alınan bir kararla meydan çevresinde kentsel tarım uygulaması yaparak cevap vermesi, taleplerini ve istedikleri yaşamı eylemin kendisine nasıl katmayı öğrendiklerinin bir göstergesi olarak herkes tarafından olumlu karşılandı. Ayrıca kamuoyu, hareketin kalıcılığını bir kez daha anlamış oldu. Ancak hareketin bütün iyi niyetli görüntüsüne rağmen, tutucu ve gelenekçi zihinler, hareketi çok dağınık ve taleplerinin anlaşılabilir olmasıyla yargıladı. Haklı oldukları noktalar vardı ancak hareket öğrenmeye devam etti.

Hareket, seçim sonuçları, seçime katılma oranı, devletin gelecek dönem yapacağı kesintiler ve ekonomik krizin bütün etkilerini bir araya toplayarak, politik ve sosyal bir söylem geliştirdi. Kapitalizmin çözümsüz krizlerinin faturalarının eğitim, sağlık ve barınma gibi temel ihtiyaçlara kadar varan kesintilerle kapatılmaya çalışılması karşısında halkın hareketsiz kalışını, şu anda ki demokrasinin işlevsizliği ve iki yüzlülüğünün bir göstergesi olarak ortaya koymaktalar. Temsili demokrasi anlayışının artık devam edemeyeceğini vurguluyorlar ve dahası devletin, özel sektörün ve medyanın kriz durumunda halk düşmanı tavrına karşılık dostu düşmanı tanımlıyorlar. Herkesin katılımının sağ-

lanacağı bir demokrasinin mümkün ve gerekli olduğunu söyleyerek meramlarını şöyle tamamlıyorlar:

“Temsili Demokrasi ve Kapitalizm, Çalışmayan İki Sistem, İkisinden de Kurtulacağız.”

Yunanistan'daki krizle eşzamanlı olarak devam eden toplumsal mücadelelerden farklı olarak, İspanya ve bölgelerinde devam eden hareket, şiddetsiz eylem ve pasif direniş temel prensipleriyle yapıldı. 27 Mayıs sabahı, meydana her gün gelen belediye görevlileri ile çevik kuvvetin içeri girmeye çalışarak, meydana boşaltmaya çalışması sonucunda, yüzlerce insan pasif direniş göstererek meydanı terketmedi. Yüzlerce kişi kollarını ve ellerini açarak omuz omuza polisi içeriye almama çabasına polis şiddetle karşılık verdi. Hareketin buna cevabı kalabalıklaşmak oldu. Sabah saat 10:00 sularında 2000 kişinin polise karşı gösterdiği pasif direniş, polisin şiddet göstermesi sonucu akşamüstü 25.000 kişinin meydana akın ederek, *“İşte, sizin demokrasiniz bu!”* demesiyle ve polisin meydandan bu direniş sonucu çekilmesiyle sonuçlandı.

Meydana dışardan bakan insanların, bu hareketin lideri kim, hangi partiden destek alıyorlar veya devrim nerede sorularının cevapları, aslında duvarlarda, sloganlarda ve meclislerde sürekli veriliyordu. Lider yoktu, partilere güvenilmiyordu ve devrim, değişime duyulan yaşamsal ihtiyaçtaydı.

Belki de bütün soru işaretleri bir yana, herkesin kabul ettiği şekliyle hareketin en önemli çıktısı mahalle meclislerinin kurulması oldu. Her gün toplanan ve binlerce kişinin katıldığı meclisler meydana sığmamaya başladığında, oylama sonucunda meclislerin mahallelere taşınmasına karar verildi. Bunun karar alma süreçlerinde yerelleşmenin ve özyönetim için önemi vurgulandı. Artık Barselona'daki her mahalle kendi meclisinde haftalık toplantılar yapıyor. Her yaştan insan, her konuda söz alıp konuşuyor, eleştiriyor ve kendini yönetme refleksini geliştiriyor. Bu meclislerde mahalledeki çiçeklerin bakımından sağlık hizmetlerinin mahalle içinde nasıl özgülleştirilebileceğine kadar çeşitli konuları tartışıyorlar. Sistemin dayattığı temsili demokrasinin alternatifi olarak bu mahalle meclisleri gittikçe kalabalıklaşıyor ve yerel yaşantının karar alma mekanizması olmaya doğru ilerliyor.

15M olarak başlayan bu hareket en son 19 Haziran günü Barselona sokaklarının 260.000 kişiyle dolması, kamu harcamaları kesintileri için oylama yapılacak yerel meclisin abluka altına alınması esnasında olduğu gibi *“İktidarı halka verin!”* şiarıyla devam etmekte. *İspanyol Devrimi* kavramının çok iddialı olduğunun farkında olmakla beraber, istediğimiz eşit, özgür, adil ve ekolojik yaşam biçiminin, şeklinin, şemalinin ne olduğuna dair kafa yormamızı sağlaması açısından bu örneğin dikkate değer olduğunu düşünüyoruz. Önümüzdeki sene genel seçimlere hazırlanan Akdenizli bu ülkede, kapitalizmin sosyo-ekolojik krizine ancak tabandan örgütlenme ve özyönetimle karşılık verilebileceğinin örneklerini görmeye daha devam edeceğimiz gibi görünüyor.

Katalonya Meydanı'nda Bir Tarlanın Ne İşi Var? Bunun Gerçek Bir Demokrasi Talebiyle Ne İlgisi Var?

Arnau*

Bu meydandaki değerli toplumsal bütünleşme soyutlamasını bir tarlanın taçlandırmasını istiyorum. Ve sadece bunu değil, güneş panelleri, sağlık hizmeti, dans atölyeleri, çocuklar için boş alan, ekolojik mimariyle kurulmuş bir ev, copyleft¹ fotoğraflar ve vejeteryan mutfağı da istiyorum. Neticede de insanların örgütlenerek, yaratıcılıklarıyla, temizlikleriyle ve minimum konfor standartları sağlamak suretiyle bu meydana yaşamasını istiyorum. Bütün bunları istiyorum çünkü varolan siyasi sınıfın kendisini temsilini reddetmeye bu kadar atıfta bulunan bir hareketin tutarlı olmak için kendi kendini temsil etmesini, yani demem odur ki, talep ettiğimiz herşey için kendi kendini yönetecek kapasiteye sahip olmasını istiyorum.

Bütün bunların kampın temel işleri olmak zorunda olduğunu düşünmüyorum ve dahası bu meydanın izole olmuş bir mikrotopluma da dönüşmesini istemiyorum. Öte yandan bu meydanı asfaltın ortasında içeriye taze hava üfleyen bir pencere olarak düşününce, ideallerimizle yaptıklarımız arasındaki mesafeyi küçültmeyi hedeflediğimiz tutarlı bir mekan olarak düşününce duygulanıyorum. Hayatlarımızda bireysel değişiklikler yapmadan dünyanın değişmeyeceği fikri üzerinde uzlaştığımız gibi, kınadığımız politikacıların yaptıklarını aynı şekilde yaparak dünyayı değiştiremeyeceğimiz fikri üzerinde de muhtemelen uzlaşabiliriz.

Dahası meydan etrafındaki meraklı insanlara, sempatanlarımıza ve hatta turistlere başka bir yaşam biçimi olduğunu ve bunun bugün, burada mümkün olduğunu göstermek bana kalırsa binlerce kelimeden veya herhangi bir siyasi grubun bildirisinden bin kez daha fazla ilham verici. Tarla bu anlamda yerel, mevsimsel ve üreticilerin kontrolünde olan ekolojik tarımsal üretimin bir sembolü. Aynı zamanda bu başka bir şehrin, daha fazla kent bahçesinin ve daha az bankanın, daha fazla dükkanın ve daha az süpermarketin, daha çok ortak kamusal alanın ve daha az emlak spekülasyonunun olduğu bir şehrin kapısını açmak için de bir sembol. Bütün bunlar üzerine tartışılabilir. Az yada çok biçimde GDO'larda taraf olunabilir. Büyük alışveriş merkezlerinin avantajlarından veya yarattıkları rahatsızlıklardan, gıda dağıtımındaki mutlak kontrollerinden bahsedilebilir. Ama her koşulda, tarla, bu tartışmalara yönelik doğruya ulaşmamıza yarayacak bilgiyi aramamız için ve bu bilgiyi sadece gazetelerin manşetlerinden öğrenmememiz için sembolik bir davetiye, bir fırsattır.

* Barselona'daki kamp ekibinden Arnau on binlerce genç işsizle birlikte günlerce İspanya sokaklarında yeni bir yaşam için direndi, direniyor. Katalonya Meydanı'nın ortasında yaratılan tarlanın hikayesini de yine onlar yazdı. İşte direniş günlerinde meydana kurdukları tarlanın hikayesini Kolektif dergiyi yazıyor Arnau. (Çevirenin Notu)

1 Copyright (telif hakkı) kelimesine karşı özgür ürünleri savunan karşı-kelime.

fotoğraf: Ethemcan Turan

Peki Domateslerin Seçim Kanunu Reformuyla Ne Alakası Var?

Doğruyu söylemek gerekirse bana göre eğer ekonomi, bankalar tarafından yönetiliyorsa gerçek bir demokrasiden söz edilemez. Besinlerimiz çokuluslu şirketlerin kontrolünderken de gerçek bir demokrasiden bahsedemeyiz. Tek elde yoğunlaştırılmış iktidarın, demokrasi için tehlike olduğunu görmek için ille de solcu olmaya gerek yok.

Belki de toplumumuz rekabetçi bireyselleşmeye sadece tüketim ürünlerinin fazlalığından ve emek dünyasının bölünmüşlüğünden değil, akıllıca tasarlanmış bir medya manipülasyonunun on yıllar boyu kalbimizi ve zihnimizi işgal etmesiyle de yönelmiştir. Ne olursa olsun bu şekilde devam ederek herhangi bir sosyal değişimin yaratacağı sınırları aşamayız. Barselona'daki otobüs sürücülerinin ne için mücadele etmek zorunda olduklarına bir bakın: haftada iki gün dinlenme hakkı! Hayır, mücadele işte bu yüzden bizden istedikleri şekildeki medeni (!) çerçevede yürütülemez, içinde çatışmayı muhakkak barındırmalıdır ve bu durum kararlarımızda geniş uzlaşma aramamız, çeşitliliği kutlamamız ve bizim gibi düşünmeyenleri de dinlememiz gibi şeylerle uyumsuz değildir.

Belki de bize bu tarlanın öğrettiği gerçek, doğrulara dayalı ve işletilebilir bir demokrasidir. Böyle bir demokrasi ise geniş kapsamlı sosyal ve ekolojik adaletten ayrı düşünülemez.

Çeviren: Ethemcan Turan

İstihdam ve Çevre İkileminden Çıkmak

Gökhan Orhan

Mayıs 2011'de aşırı yağışlar sonrası Kütahya Eti Gümüş Maden İşletmelerinde siyanürlü atıkların depolandığı atık barajının bazı seddelerinde yaşanan çökme sonrasındaki gelişmeler, beni uzun zamandır üzerinde düşündüğüm bir konuda, işçi sınıfı ve çevre ilişkisi konusunda, tekrar düşünmeye yöneltti.

Aslında bu konuda ülkemiz oldukça renkli bir geçmişe sahip ve konuyla ilgili pek çok örnek mevcut. Kütahya örneğiyle başlamak gerekirse, bu olayda da her zaman olduğu gibi maden yetkilileri herhangi bir sorun olmadığını ve her şeyin kontrol altında olduğunu açıkladılar. Kamu görevlileri de olayın kontrol altında olduğunu, panik yapılmasına gerek olmadığı söylemlerini yinelediler. Köylülerin protestolarını takip eden süreçte ilk iki gün bazı yetkililer ortadayken, olayların üçüncü günü farklı bir gelişme yaşandı. Olaylar karşısında tepkilerini dile getiren köylülerin karşısına, herhangi bir kolluk görevlisi yerine, doğrudan protestocu köylülerin akrabası olan işçiler çıkarıldı.

Video çekimlerden duyabildiğim kadarıyla köylüler, kendi köylüleri ya da yakınları olan işçilere “bizim sizinle bir meselemiz yok, siz aradan çekilin ve patronlarınızı çağırın, bizim muhatabımız onlar” derken; işçiler de muhataplarına, “bizim size bir itirazımız yok bizim derdimiz araya karışan lüzumsuz çevrecilere engel olmak” diyerek günah keçilerini işaret ediyordu. Gerginliğin ciddi bir şekilde arttığı bu ortamda, çevreci, ekolojist veya yeşil muhalefetin karşı karşıya kaldığı önemli sorun alanlarından biri tekrar kendini gösterdi: İstihdam ve çevre ya da işçi sınıfı ve çevre ilişkisi.

Sermaye Birikiminin Çevresi

“İstihdam sağlama” ve “ekonomik büyüme” gerekçeleri hemen her aşamada ekolojik duyarlılıklarla harekete geçen muhalefetin karşısına sürülen gerekçeler arasında. Sermaye birikimine yönelik düzenlemeler yapılması, birikimin koşullarının sağlanması ve bu arada ilgili girişimlerin güvenliğinin sağlanması da devletin asli görevi olarak her daim karşımıza çıkıyor. Yani devlet bildiğimiz devlet ve kısa vadedeki sermaye birikimini sağlamak adına hem uygun koşulları yaratıyor, hem de her türlü kolluk kuvvetlerini kullanarak “içeriden gelen” tehlikelere karşı iç güvenliği ve girişim serbestisini sağlıyor. Ancak birikimin uzun vadede sürdürülebilir olmasını sağlayacak koşulların sağlanması da devletin önemli işlevlerinden biri ve çevre politikaları da zaten bunun için var. Kimi zaman halktan gelen talepler, kimi zaman dış dinamikler, kimi zaman bazı sektörlerin talepleri çevre politikalarının belirlenmesi ve uygulanması sürecini şekillendiriyor. Her ne kadar resmi çevre politikalarının en önemli amacı, “kontROLSÜZ bırakıldığında, uzun vadede, kontrolü çok daha zor olası olumsuz gelişmelerin engellenmesi” olsa da an itibarıyla resmi çevre politikalarının etkililiği oldukça tartışmalı ve yukarıda bahsettiğim birikim mantığıyla hareket edildiğinde,

maalesef devletin çevre politikaları ancak birikim sürecini meşurlaştırma işlevini taşıyor. Hele bir de işin içine istihdam ve ekme sorunsalı sokulduğunda tartışma alanı oldukça daralıyor.

Bu aşamalarda, örgütlü endüstriyel işçi sınıfı büyük çoğunlukla sermayenin yanında yer alıyor ya da yer almak zorunda bırakılıyor. Yatağan Termik Santrali örneği öyle hatırlanmayacak kadar uzak geçmişte değil. Hava kirliliğinin artması sonucu santralin geçici olarak kapatılması sonrasında işçiler ve yakınlarının santralin hemen açılması için yaptıkları gösterileri ve özellikle ilgili konuda dava açan çevrecilerin suçlanması hala hatırlarda. Keza Bergama'da altın madeni çalışanlarının çevrecilere saldırılması, Çanakkale ve Biga yarımadasındaki bazı tartışmalı yatırım kararları karşısında yer alan çevreci muhalefetin önde gelen isimlerinden Hicri Nalbant'ın evinin işçiler tarafından sarılması ve evinden çıkamayacak hale getirilmesini ve bu süreçte ilgili sendikaların oynadığı rolü sanırım hepimiz hatırlıyoruz. Bandırma'da çevreci muhalefetin eleştirilerine maruz kalan bir şirketin çalışanlarının çevreciler üzerindeki baskısı da hala hatırlarda. Dönemin çevre hareketi içinde yer alan kimi yerel eylemciler, önce ilgili şirket yetkilileri tarafından satın alınmaya çalışılmış, başarısız olunca da çalışanların ardı arkası kesilmeyen “bizi işimizden etmeye mi çalışıyorsunuz?” telefonları devreye girmişti. Yine Soma gibi ciddi ekolojik sorunlarla karşı karşıya olan bir yörede, nitelikli bir çevreci hareketin gelişmemesi, gelişenlerin de son derece sınırlı bir çerçevede devleti – işletmeyi sorumlu davranmaya davet etmeleri (sorunu filtre yapılması – var olan filtrelerin çalıştırılması ekseninde ifade etmeleri) de işaret ettiğim duruma diğer bir örnek olarak alınabilir.

Bu örneklerin de gösterdiği üzere çevreyi kirletme ve ekolojik dengeyi bozma potansiyeline sahip projeler karşısında çevreci muhalefetin destekçisi olacak gruplar maalesef endüstriyel üretim sürecinde ve madencilik-enerji üretimi gibi sektörlerde çalışan, kendileri de sömürden mağdur olan işçiler olmuyor.

Bu noktada devlet ve sermaye meseleyi siyah-beyaz olarak algılamakta kararlı görünüyor. Çevre adına yapılan herhangi bir müdahale, aslında sadece karlılığı etkileyip, toplum üzerine yıkılan çevresel maliyetlerin en azından bir kısmını sermayenin üzerine yüklesse de bu durum bir var oluş mücadelesi olarak ortaya konuyor. İstenen bazen çok sınırlı bir şey de olsa muhatap olduğunuz soru, “amacınızın bu insanları işsiz bırakmak mı?” etrafında şekilleniyor.

Bu durum sadece ülkemize mahsus bir durum da değil. Özellikle gelişmiş sanayi ülkelerinde nüfusun oldukça ciddi bir kısmı doğrudan ya da dolaylı olarak endüstriyel üretim sürecinde yer alıyor. Şu an ekolojik modernizasyon söylemleri belki orta sınıf-

lar ya da üst sınıflar için oldukça çekici olsa da endüstriyel işçi sınıfı çerçevesinden bakıldığında kimi sendikaların örgütlü oldukları sektörlerin daha da büyümesi için çaba sarf ettiği görülüyor. Bu çabalar kimi zaman yeşil istihdam adı altında yapıyor ve bazı sendikalar var olan ekonomik büyüme söylemini çevreci bir dil kullanarak yeniden üretiyorlar. Örneğin Avustralya'daki bazı sendikalar, kömür maden alanlarının genişletilmesi yönünde taleplerini yapılan işin yenilenebilir teknolojileri desteklediği ve bu yüzden "yeşil istihdam" yarattığı gerekçesiyle savunabiliyor¹. Küresel iklim değişikliği rejiminin son taraflar toplantılarına baktığımızda da aynı durum ortada. İşçi sınıfının iklim krizine yönelik tepkileri, endüstriyel işçi sınıfı tarafından değil; ekolojik duyarlılığa sahip olanların en ciddi müttefiki olarak görebileceğimiz küçük çiftçiler, kabileler, küçük ada devletlerinde yaşayan halklar, kadınlar velhasıl doğayla iç içe yaşayan ve üreten; görel olarak endüstriyel üretim sürecinin dışında kalan, meseleye daha bütüncül bakma potansiyeline sahip olan, doğal ilişkiler ağı içinde üreten ve tüketen ve ekolojik sorunlardan ilk derecede olumsuz etkilenme potansiyeli olan emekçiler tarafından ifade ediliyor. Bu grupların pratikleri sayesinde devasa ve yıkıcı üretim süreçlerine bağlı kalmayan ve doğanın dengesini bozmayan ve sınırlara riayet eden üretim ve tüketim süreçlerinin olası olduğunu gösterebiliyoruz.

Bu durumda görünen o ki endüstriyel işçi sınıfının bazı kesimleri, kendileri de sömürüden muzdarip olmakla birlikte, hakim çevre söyleminin dışına çıkamıyorlar ve bu söylemi, kimi zaman doğrudan kimi zaman da "yeşil istihdam" adı altında savunan bir konumda yer almaktalar. Ülkemizde bu ilişki diğer ülkelerde görülenden çok daha doğrudan kurulmuş durumda ve "yeşil istihdam" fazlaca göndermede bulunulmayan bir kavram. Ancak endüstriyel işçi sınıfının ilelebet bu konumda olacağını varsaymak bu durumun kaçınılmaz olduğunu şimdiden kabul etmek anlamına gelir. Böylesi bir tarih anlayışını tarih boyunca gözlemlediğimiz değişimler yanlışlayacaktır. Tarih eğer kazanan ve kaybedenlerin mücadelesi etrafında şekillenecekse, bütün süreçlerde her anlamda kaybedenlerin vereceği mücadele geleceği şekillendirecektir. Önemli olan kaybedenlerin neleri kaybettiklerinin farkına varmaları ve kendi gelecekleri için bir araya gelmelerindedir. Bunun için gereken ise bu bireylerin olup biteni anlamlandırmalarını sağlayan çerçevelerin değişmesinden geçmektedir. Bu çerçeveler değişmeden ne kaybettiklerimizin farkına varabiliriz ne de istihdam ve çevre ikileminin dışına çıkabiliriz.

İnsanlar Aç Kalmaya Görsün, Köylüler, İşçiler ve Ekoloji Mücadelesinin Öznesi

Özer Akdemir

Yer Turgutlu Belediyesi Toplantı Salonu. Çaldağı'na kurulmak istenen nikel madeni ile ilgili yapılan panelde konuşmacılar madenin bölge ekosistemine getireceği değişiklikler konusunda görüşlerini aktarıyorlar. Kimi "önlem alınırsa bir şey olmaz" diyor, kimisi maden yöre, hatta İzmir için bile bir felaket olur görüşündeler. Şirketin Genel Müdürü de toplantı salonunda. Salonda iki farklı dinleyici profili vardı; Şirketin ve madeni desteklediği bilinen belediyenin adamları, diğer tarafta ise yöre köylüleri ile Turgutludan, İzmir'den gelen çevreciler. EGEÇEP ve TURÇEP'den çevreciler ile yöre köylüleri toplantının bitimi ile bir anda "Sülfürik asit istemiyoruz", "İngiliz şirket topraklarımızı terk et", "Çaldağı bizindir bizim kalacak" gibi dövizler açtılar. Üzerlerine giydikleri beyaz önlüklerde de benzer cümleler yazıyordu. Paneldeki konuşmacıların sunumlarını bitirmelerinden sonra, salondakilere söz verildi. Bu konuşmalarda ağırlıklı olarak nikel madenin canlı yaşamı için taşıdığı risklere dikkat çekiliyor, dünyada ilk kez uygulanacak bir yöntemin kobayı istenmediği söyleniyordu. Konuşmalarda sıkça siyasal iktidara tepki cümleleri yükseliyor, bağımsızlıktan, özgür bir vatan dem vuruluyordu.

Bir yıldır deneme üretimi yapan şirket, teknik elemanlarının yanı sıra, daha çok yöredeki karşı çıkışı kırmak için işletme civarındaki köylerden birer ikişer işçi almıştı. Salonda madende çalışan bu yöre köylerinden işçiler de var. İşte o işçilerin panel boyunca yüzlerindeki ifade anlatılanlar karşısında yaşadıkları çelişkiyi dışa vuruyordu. Bir yanda işleri, diğer yanda kendi yaşadıkları yerleri beklediği söylenen felaket tabloları. Salonun ortalarında oturan bir işçi bu çelişkinin yarattığı gerilime daha fazla dayanamamış olacak ki, söz istemeden ayağa fırladı. Ayağındaki ayakkabılardan birisini çıkardı. Biraz önce vatandan, bağımsızlıktan, onurlu bir yaşamdan bahseden konuşmacıya ayakkabısının tabanındaki deliği göstererek; "Aylardır tabanı delik bu ayakkabının. Açım ben, aç! Bana ne vatandan, bayraktan. Ben karnımı doyurma telaşındayım. Sen vatan diyorsun!.."

Neyleyim ki Sapın Benden...

5 Haziran 2005 Dünya Çevre gününü Bergama Ovacık Köyünde kutlamak isteyenleri büyük bir sürpriz bekliyordu. İzmir-Çanakkale karayolunun Çamköy sapağını tutan maden çalışanları gelip geçen araçları içinde çevreciler olduğunu düşünerek taşıyorlardı. Çevreci avı sabahın erken saatlerinde başlamıştı aslında. Gece yarısı Bergama Çamköy'deki bu etkinliğe katılmak için Uşak İnay köyünden yola çıkan bir minibüs köylü, Çamköy sapağından döndüklerinde köy yolunun hemen yanına kurulan çadırları, müzik seslerini, ve kalabalığı görünce kutlamaların burada başladığını düşündüler. Tıpkı Bergama köylüleri gibi topraklarında yapılan altın işletmeciliğine karşı mücadele eden İnaylılar, arabalarının önünü keserek kendilerini durduran

kişileri, çevre gününü kutlayan Bergamalılar sanarak güler yüzle karşıladılar. Aracın penceresinden kim olduklarını soran bu kişilere çevre günü kutlamaları için Uşak'tan geldiklerini söyler söylemez neye uğradıklarını şaşırıyorlardı. Onlarca kişi araca dört bir yandan taş, yumurta, sopalarla saldırıyordu. Şoför şaşkınlığını atıp camları kırılan, taş yağmuru altındaki aracını geri sürüp, şehirler arası karayoluna çıkmayı başaramasaydı belki içeridekilere de yaralılar olabilirdi. İnaylılar araçlarının eğilen kaportaları, yumurta bulaşığı içinde kalan koltuklarının yanı sıra kırılan camları ve onurları ile saldırı yerinin 200 metre ilerisinde bir benzinliğe sığınarak kurtuldular.

Bu ilk saldırının ardından onlarca turuncu giysili maden çalışanı, karayolundan gelip geçen özellikle otobüsleri yumurta yağmuruna tuttular. Saldırı haberini alan İzmir, Bergama, Çanakkale gibi yerlerden etkinliğe gelen çevreciler İnaylıların sığındığı benzinlikte durdular. 200 metre ilerideki manzara şuydu; Çamköy sapağından 20 metre ileride köy yolunun soluna çadır kurmuş, masalarla yiyecek içecek hazırlayan maden çalışanları, bir taraftan yiyip içerken, diğer yandan arada yoldan geçmeye çalışanların kimliklerini öğrenmeye yöneliyorlar, çevreci olduklarına kanaat getirirlerse yumurta ve taşla gerekli "izzet ikramı" yapıyorlardı...

Çamköy yolu o gün saatlerce maden çalışanları tarafından işgal edildi. Ne garip ki, en küçük eyleme bile onlarca gelen sivil resmi jandarma ve polisten bir tanesi bile bu olaylar sırasında orada değildi. 5 Haziran Çamköy yolunda, devlet şirkete işbirliği içinde çevrecilere "güzel bir ders" vermişti. Kaymakam ve "güvenlik güçleri" ancak şehirlerarası yol trafiğe kapatılınca olay yerine teşrif ettiler. Saatlerce ortalıkta görünmeyen jandarma, her ne hikmetse yol trafiğe kapatıldıktan 15 dakika sonra, robokop giysileri ile tam kıta olay yerindeydi. Maden karşıtlarının içinde bulunduğu otobüsler, kaymakam, ilçe jandarma komutanı, emniyet amiri vs. yetkililerin gözetiminde, maden çalışanları ile yol arasına barikat kuran onlarca jandarmanın yanında metrelerce taş-yumurta yağmuru altında ilerleyerek Çamköy'e ulaşabildiler. Bir yandan otobüsler taşlanırken, madencilerin "piknik" yaptığı alandaki hoparlörlerden şu sözler yükseliyordu. "Ülkenin kalkınmasını istemeyen, insanları ekmeğinden edenler, Bergama sizlerden utaniyor. Gerçek çevreciler burada..."

Uzun zaman Bergama Köylülerinin sözcülüğünü yapan Oktay Konyar o gün orada yaşananlarla ilgili şunları anlatıyordu; "Bu mücadele sırasında birçok bedel ödedik. Birçok acılar, zorluklar çektik. Ama benim canımı en çok acıtan şey, o gün orada bizi taşıyan maden çalışanları oldu. Onlar bizim yine canımız, birer parçamız. Biz daha birkaç yıl önce onlarla o siyanürlü madenin etrafında meşalelerle dolaşıyorduk. Defalarca madenin

çevresinde eylem yapmış, her seferinde hiçbir şiddete başvurmadan sesimizi duyurmaya çalışmıştık. Oysa şimdi o gün yan yana yürüdüğümüz gencimiz bugün bize taş-yumurta atıyordu. Bu bizi çok üzdü. Ağaç kendi gövdesini kesen baltaya dönmüş, ‘Sen beni kesemezdin ama, ne yapayım sapın benim dalımdan’ demiş. Bize olan da bu...”

Aynı Dağın Yeliydik Biz...

Çine'nin Madran dağında 6-7 aydır önemli bir direniş sergileniyor. Dağın 1700 metreyi aşan doruğuna en yakın köy olan İbrahim Kavağı köylüleri, kendilerine sorulmadan meralarına, yayla evlerinin bulunduğu arazilere yapılmak istenen rüzgar enerji santralleri (RES)lere karşı mücadele ediyorlar. RES'lerin meralarına, yaylalarına zarar vereceği, binlerce ağacın kesilmesine neden olacağı ve belki de en önemlisi hiç güvenmedikleri RES şirketinin sularına el koyacağı endişesini taşıyorlar. Alanda çalışma yapmak için gelen şirket araçlarına geçiş izni vermeyen köylüler, şirket elemanlarını da yüz geri Çine'ye geri döndürüyorlar.

Haziran ayının ortalarında onlarca jandarma, 60 kadar şirket çalışanı ile birlikte köylülerin direnişini kırmak için yeni bir hamle yaptı. Maden çalışanlarının araziyle gitmelerine izin vermeyen köylülere biber gazı ve joplarla saldıran jandarma 9 köylüyü gözaltına alıp, onlarcasını dayaktan geçirdi. Jandarmanın müdahalesi ile alana giden 50 kadar maden işçisi, köylüleri çembere alıp saatlerce tuvalete bile gitmelerine izin vermeyen jandarmanın korumasında alana çıktılar. Bu işçilerden 40 kadarı direnen İbrahim Kavağı köyüne komşu Kavşit köyünden gençlerden oluşuyordu. Yıllarca düğünlerde, derneklerde birlikte oynayan, gülen köyler, şimdi şirket tarafından birbirine düşürülmek isteniyordu. İbrahim Kavağı köylülerine jandarma dayacağını ardında gözaltına alınan 9 köylüden köy muhtarının gelini ve birinci aza tutuklandı. Köy muhtarı Süleyman Emeksiz bu tutuklanmaların köylünün direncini arttırdığını, köylünün baskılarla sinmediğini söylüyordu.

Tutuklanmaların ertesi günü yerel bir gazeteyle giden RES'ci şirkette bir hafta önce işe başlayan Çatak ve İbrahim Kavağı Çulhalar Mahallesinden bir grup işçi işten ayrıldıklarını, pişmanlıklarını şu sözlerle ifade ediyorlardı; Salim Yaşar, “İşsizdim, Kavşit Köyü kahvesinde bu şirketin işçi alacağını duydum. Olayın olduğu gün dağa çıkarılan işçilerin arasında ben de vardım. Köylüye yapılan muameleden sonra istifa etmeye karar verdim ve olay yerinden yukarıya çıkmadım. Bu olaydan etkilenen 9 arkadaş istifa ettik”.

Bir yıl önce Çatak Köyünde meydana gelen ve üç kişinin öldüğü cinayet olayında İbrahim Kavağı köylülerinin kendileri ile birlikte ağladığını söyleyen Yaşar, “Ben olayın bu kadar ciddi olduğunu bilmiyordum. O gün oraya çıkarken yaşananlardan anladım ki şirkete işçi değil, direnen İbrahimkavağı Köyü halkının direncini kıracak komşu köy halkı lazımmış. Onlar acı çekerken benim ekmek temin etmeme vicdanım müsaade etmedi, istifa ettim” dedi.

Ekmeğimden Uzak Dur, Patronuma Dokunma

Geçtiğimiz ay içerisinde ülke gündeminde bir süre kendine yer bulan Eti Gümüş Tesislerindeki siyanür barajı çökmesi ve sonrasında çevre köylerin içme sularına siyanür karışması sürecindeki yöre köylülerinin tavırları da bu örnekler arasında sıralanabilir. Kanserli ölümlerden sonra boşalan 800 yıllık Dulkadir köylülerinden madence çalışan 15-20 kişi “ne yapalım, aç kalıp ölmektense böyle ölelim” diyorlardı. Geçtiğimiz haftalarda içme sularına karışan siyanür nedeniyle hayvanları ölen, kendileri de zehirlenen Dulkadir köylülerinin dudaklarından yine aynı cümleler dökülüyordu. “Aç kalmaktansa, bari çalışarak ölelim.”

“İnsan eksen biter cinsten” verimli toprakları bulunan Bergama Ovasına siyanürlü altın madeni geldikten sonra madende işe alınan köylüler hukuki mücadelelerin sonucu olarak maden kapatıldığında ellerinde ekmekleri, kara gözlükleri ve baretleriyle Bergama sokaklarında “yürütülmüştü”. Yürütülmüştü çünkü hiç birinin eylem deneyimi olmayan bu eski köylü yeni işçilerin sendikası Türkiye Maden-İş Sendikası köylüleri çevrecilere ve madene karşı çıkan Bergama köylülerine karşı “ekmeğime dokunma” mitingi yaptırmışlardı. Sendikanın Şubesinin bulunduğu Soma'dan gelen onlarca işçinin katılımı ile yapılan miting de, işçi sınıfının haklarını gasp etmek isteyen sermayeye karşı ürettiği “iş ekmek yoksa barışta yok” sloganı ilk kez bir sermaye grubu lehine, üstelik ülke yer altı zenginliklerini doğayı, canlı yaşamını katletme pahasına yağmalama suçlaması ile karşı karşıya olan uluslar arası bir altın tekeline, Normandy'e destek için atılıyordu...

Bergama'da daha önce tarlalarında tütün, pamuk, zeytin üreten köylülerin, maden işçisi olma sürecinde yaşadıkları değişiklik, aslında sermaye hükümetlerinin İMF politikaları doğrultusunda ülke tarımını yok etme noktasına götürecek tarım politikalarını uyguladığı süreçle de çakışıyordu. Tütüne, pamuğa getirilen kota, zeytin-zeytinyağı fiyatlarının masrafları karşılamayacak bir seviyede kalması, diğer sebze ve meyve üretiminin de benzer sorunlarla boğuştuğu dönemde yörede gündeme getirilen madencilik, yıllarca kararlı bir şekilde madene karşı direnen köylüleri, düşüncesini bile hakaret saydıkları altıncı şirkette çalışmaya itiyordu. Topraklarında yetiştirdikleri ürünler para etmiyor, tütün-pamuk üretimleri engelleniyor, zorunlu olarak bankalardan çektikleri kredileri ödeyemez duruma düşüp, topraklarını bankalara kaptırma durumuna gelebiliyorlardı. Bir yanda bu ekonomik sıkıntılarla boğuşan köylülere, diğer yanda madene karşı yaptıkları eylemler nedeniyle çeşitli soruşturmalar açılıyor, mahkeme kapılarına gidip gelme zorunluluğunda bırakılıyorlardı. Madenci şirket bu durumdaki köylülere önemli paralarla iş teklif ederken, özellikle köylerin muhtarlarını çeşitli yöntemlerle “iknaya” çabalıyorlardı. Muhtarlar ikna olunca köyün diğer kısmının iknası da çok zor olmuyordu. Tepeköy, Narlıca, Ovacık köylülerinin direnişlerinin kırılmasında bu yöntem çok etkili oldu.

Siyanürcü ‘Koza’sını Nasıl Örüyor

KOZA Altın şirketi tüm bu taktiklerin yanı sıra özellikle Küçükdere ve Kozak altın madeni çalışmaları sürecinde daha farklı taktiklere de başvurdu. Şirket Küçükdere'de köylülere buradan çıkan cevherin Bergama'daki siyanürlü tesislere taşınması için taşımacılık kooperatifi kurdu. Alınan onlarca kamyon için köylülere kredi açan şirket, “madenin cevherini Bergamaya taşıma işiniz de hazır. Çalışır borcunuzu ödersiniz” diyerek köylüleri kendisine borçlandırdı. Şirketle ekonomik olarak bir çıkar birliği içerisine sokulan köylüler, ister istemez saflarını şirketin yanında belirlemek durumunda kaldılar. Şirket Kozak yaylasındaki üç altın madeni için de yörede benzer bir kooperatif çalışması başlattı. Burada ek olarak, yörenin önemli tarımsal girdileri arasındaki çam fıstığı, turizm ve sütçülükle ilgili de yatırımlara yöneldi. Bir çam fıstığı işleme tesisi açan altıncı şirket, yöredeki en önemli süt ve süt ürünleri kooperatifini de satın alarak hem çam fıstığı üreticilerini hem de süt üreticilerini ekonomik olarak kendilerine bağlama yoluna başvurdu. Şirket diğer taraftan bir kafe açarak önemli bir turizm potansiyeli olan Kozak yaylasındaki bu sektörde de söz sahibi olmaya çalıştı. Altın madenciliğinin yanı sıra, bu ekonomik faaliyetleri de devreye sokan şirket bir süre sonra Bergama Belediye Başkanı Mehmet Gönenc'in deyimi ile “kasabanın şerifi” gibi davranmaya başladı. Muhtarlık, belediye seçimlerine müdahale ederken, eğitime bile el atmanın yollarını aradı. Bu gelişmeler Kozak'ta zaten ciliz olan karşı çıkışın iyice gerilemesine, “aman bu işe siyaseti karıştırmayın” yönündeki a-politik mücadele arayışının da yardımıyla durma noktasına geldi. Bir zamanlar madene karşı eylemler yapan, bildiriler, toplantılarda maden karşıtı söylemlerin altına imza atan 17-18 köy muhtarının çoğunun madenci şirketin saflarına geçmelerine yol açtı. Öyle ki, bu muhtarlar yöredeki altın madenciliğine karşı açılan davaları geciktirmek için (hukukçuların yorumu bu şekilde) sırayla Koza, hatta TÜPRAG şirketlerinin davaları için madenin yanında müdahillik taleplerinde bulunuyorlar.

Yukarıdaki örnekleri çoğaltmak olanaklı. Efemçukuru köyündeki TÜPRAG'ın altın madeni çalışmalarında işe aldığı köylülerin, hem madene karşı çıkan kendi köylülerine hem de çevrecilerde karşı takındığı “kraldan çok kralcı” tutumları da ekleyebiliriz bu örnekler arasında.

Aç Sınıfın Mücadelesi

Tüm yukarıdaki örneklerin gösterdiği bazı olguları sıralamak istersek; Ülkedeki tarım politikaları kırdaki yaşamı daha da zorlamaya başlarken, kırdan-kente göçü de arttıran bir süreci tetikliyor. Tam bu noktada yörede yapılan madencilik (ya da termik santral, HES, RES çalışmaları) tarım ürünlerinden geçimini sağlama olanağı bulamayan, kente göçmek de istemeyen (belki de oralardaki yaşam koşullarının zorluklarını görüp göze alamayan) köylüler için yeni bir fırsat olarak ortaya çıkıyor. Yörede yapılacak bu ekonomik faaliyetin sağlığa, tarıma, çevreye zararları noktasında ortaya çıkan bilgiler bu işletmelerde çalışmayla başlamış köylüler açısından endişe kaynağı olsa da, gerek karşı propagandanın gücü, gerekse ekonomik bir alternatif olmaması köylülerin tercihini işletmelerden yana olmasına ne-

fotoğraf: Özer Akdemir

den oluyor. Madende çalışmayan ve yaşam alanlarını koruma mücadelesi içine giren köylüler ile bu çiçeği burnunda işçilerin arasında zaman zaman çatışmalar, tartışmalar çıkabiliyor. Bir süre sonra iki komşu, hatta akraba birbirinin düğününe, cenazesine gitmeyecek kadar saflaşabiliyorlar. Bergama'da, Kışladağ'da bunlar yaşandı. Bu çelişkilerin ortadan kalkması taraflardan birisinin, ya madenin kapanması ya da madene karşı çıkışların bitmesi ile olabiliyor.

Bu işletmelerde çalışmaya başlayan yeni işçilemiş köylüler, şirket yönetimleri ile tam bir “uyum” içerisinde çalışan bürokratik sendikacılık kısılacı ile de baskı ve kontrol altında tutuluyorlar. Varlık nedenini sınıfın ekonomik ve demokratik çıkarlarını korumak olarak tarif eden sendikalar, yaşam alanlarını korurken ülkenin zenginliklerinin yerli-yabancı sermaye odakları tarafından yağmalanmasına ve doğanın yıkımına karşı da direnen yöre halkının karşısına yanında çalıştıkları patronları ile omuz omuza vererek çıkabiliyorlar. Bu işçiler, patronlarının emri ile kendi köylülerini taşıyabiliyor, akrabalarını yumurta ve hakaret yağmurunu tutabiliyor, mahkemelerde davacı konumunda yer alabiliyorlar. Kendine yabancılaşan sınıf, emeğini sömürenlerin en büyük dayanağı haline gelebiliyor.

Brecht'in “insanlar aç kalmayla görsün, inançlarını bile yerler” sözünden yola çıkarsak, insanlara inançlarını bile yediren açlığın kaynağına ve o kaynağın varlığını sürdürmesine dayanak olanlara karşı da mücadeleyi yükseltmek gerekiyor. Kapitalizme ve onun koltuk değneklerinden birisi durumuna gelen bürokratik sendikacılıkla birlikte tüm sınıf işbirlikçisi tutumlara karşı mücadeleden bahsediyoruz....

Doğanın ve EmegİN Sömürüsüne Karşı Sınıf Mücadelesi El Kitabı*

Michael Schwalbe

illüstrasyon: Derya Ülker

Doktora öğrencilerine verdiğim Sosyal Kuram dersinde konu ne zaman Marx'a gelse istisnasız en az bir öğrenci, yaklaşık olarak şöyle bir şey söyler: "sınıf mücadelesi Marx'ın öngördüğü biçimde tırmanmadı, tersine, günümüzde modern kapitalist toplumlarda ortadan kalktı; dolayısıyla Marx'ın yanlışlığı açık ve düşüncelerinin değerini yitirdiği ortada."

Bense bu söylenenlere, sınıf mücadelesinin ortadan kalktığı önermesine meydan okuyarak cevap veririm: Sınıf mücadelesi, toplumda her önemli uygulamada ve kurumda dur durak bilmezsizin devam ediyor, sadece ayırt etmeyi öğrenmek gerek.

Patronların karı arttırmak için maaşları düşük tutmasını ve az para verdiği işçileri çalıştırabildiği kadar çalıştırmasını anlamak için emek değer kuramını hatmetmiş olmaya gerek yok. Ne derler bilirsiniz; her başarılı kapitalist, marksistin bildiğini bilir, sadece bu bilgiyi farklı kullanır.

İşçilerin daha iyi ücret ve çalışma koşulları, daha insani çalışma saatleri talepleri, işverenleri ile çatışmaya düşmelerini kaçınılmaz hale getirir. Bu anlamda sınıf mücadelesi yok olmamıştır, değişen tarafların çıkarları için çatışırkenki saldırganlığı ve çatışmanın aleniyetidir.

İşyeri dışında başka nerede sınıf mücadelesi ortaya çıkar peki? Üç şeyde tehlikenin söz konusu olduğu her yerde diyebiliriz: sermaye sahipleri ile işçiler arası güç dengesi, kapitalizmin meşruiyeti ve kar.

Sınıf mücadelesi konusunda işyeri dışında en önemli alan devlet; ne de olsa oyunun kuralları orada tanımlanıyor, değiştiriliyor ve zorlanıyor. Ne zaman kapitalistlerin çıkarlarını korumak ve karlarını arttırmak için devleti kullanmaya çalıştıklarını ve diğerlerinin direndiğini görsek sınıf mücadelesini görüyoruz aslında.

Kapitalistler işçiyi güçsüzleştiren ve emeği ucuzlatan kanunlar istiyorlar: sendikalaşmayı zorlaştıran kanunlar; ihracatı kolaylaştıran kanunlar; ucuz emek gücü ithalatını kolaylaştıran kanunlar; işsizlik oranını yüksek tutan kanunlar ve finansal politikalar ki işçiler düşük maaş ve çetin çalışma koşullarına karşın kendini şanslı hissedebilsin.

Kapitalistler olabildiğince düşük vergi vermelerine olanak veren bir vergi hukuku istiyorlar; üretim maliyetlerini dışsallaştıran kanunlarla (kirlilikten kaynaklanan halk sağlığı sorunları gibi); rakiplerini çiğnemelerine, güçlenmelerine, büyümelerine imkan tanıyan kanunlarla; zenginlikleri ile siyasete egemen olmalarına fırsat tanıyan kanunlarla birlikte. İşçilerse, ekonomik çıkarları doğrultusunda hareket ettiklerinde, genellikle tam tersini.

Burada belirtmemde yarar var; "işçi" derken ücret veya maaş alan ve gelirini başkalarının emeğini kontrol ederek almayan herkesi kast ediyorum. Bu tanıma göre büyük bir çoğunluğumuz işçiyiz, her ne kadar bazılarımız daha ayrıcalıklı olsa da. Bu tanım başka bir şeye daha işaret ediyor; kapitalistlerin insanları ve doğayı sömürme gücünü arttıran kanunların konulmasına ve uygulanmasına her karşı çıkışımızda sınıf mücadelesine tutuşmuş oluyoruz, adını koysak da koymasak da.

Kapitalistlerin devletten istediği daha başka pek çok şey var: Yatırımların karlılığını belirleyen altyapı konusunda devlet desteği; askeri harcamalar ile kendilerine aktarılan sermaye; yabancı işgücüne, hammaddeye ve pazara asker destekli erişim;

ekonomiyi aksatan muhalefetin bastırılması. Dolayısıyla, refah devletinin şirketlerin refahı için çalışmasına (corporate welfare) askeri harcamalara, emperyalist savaflara, baskıcı hükümetlere direnişi, sınıf mücadelesinin ileri aşamaları olarak görebiliriz.

Sınıf mücadelesi başka alanlarda da sürmekte. ABD'de anaokulundan lise bitimine uzanan eğitim programında örneğin, şirketler öğrencilerin beslenmeden, serbest girişimin yararlarına kadar öğrendiği her konu üzerinde etkili olmaya çalışıyor, emeğin tarihinin müfredattan çıkarılmasına önayak oluyor. Ya da öğrencilerin başarı yüzdelelerindeki sorunlarda öğretmenlerin sendikaları suçlanıyor, bunlar aslında gelir dağılımındaki eşitsizlikten kaynaklanıyor.

Yüksek öğrenimde de benzer bir durum devam ediyor: şirketler ticari olarak uygulanabilir araştırmalara büyük paralar döküyorlar; arkasına sermayeyi almış alimler kapitalizme eleştirel yaklaşmayı öğreten akademisyenlere saldırıyor; şirketler binaların üstüne isimlerinin yazılması için para veriyor. Sermaye yanlısı işletme bölümleri ideolojik olmama adına eleştiriden muaf ve serbest piyasa iktisatçıları, objektif bilim insanları olarak görülüyor. Sınıf mücadelesi yüksek öğrenimde de devam ediyor kısacası.

Kapitalist firmaların (insana ve doğaya karşı) suça meyillerini "fıçı çürük değil, bazı elmalar kötü çıkıyor arada" diyerek açıklayanlar oldukça; maaşlar artmazken, işsizlik artarken ve üretim denizaşırı ülkelere taşınmaya devam ederken ekonominin geliştiği söylendikçe; ABD'nin savaşları ve işgallerinin ekonomik ve jeopolitik kaygılarla değil insani kaygılarla yapıldığını işittikçe, anlıyoruz ki medya söyleminde de var sınıf mücadelesi.

Kültürel alanda da var sınıf mücadelesi. Kitaplar, filmler ve şarkılar ekonomik eşitsizliğin yetenek ve motivasyondaki doğal farklılıklardan kaynaklandığı mitini övdükçe; militarizm ve şiddeti yücelttikçe ve başka yazarlar, yönetmenler, şarkı yazarları kapitalizmin kültürel mitleri ve yücelttikleri ile mücadele ettikçe sürüyor sınıf mücadelesi.

Din alanında da sürüyor sınıf mücadelesi: ekonomik sömürü meşruiyetini ilahi kudretten alıyor, bu dünyada ezilenler öte dünyada yerini bulacak bir adalet sözü ile baskılanıyor, akılcı düşünce hurafelerle bastırılıyor ve böylelikle kapitalizm güçleniyor. Benzer bir şekilde dini öğretiler eşitlik, merhamet ve dayanışmayı teşvik eden anti-kapitalist biçimde kullanıldığında da sınıf mücadelesi sürüyor.

Sınıf mücadelesinin yayılcı doğasını görmek bir kere öğrenildiğinde Marx'ın güncelliği ayan beyan ortaya çıkıyor diyerek başlamışım yazıya, fakat sosyal kuram dersleri haricinde Marx okumaları isteğe bağlı. Gerçek dünyada önemli olan kapitalistlerin diğerlerinin çıkarları pahasına kendi çıkarlarını gözetmelerinin sayısız yolunu görebilmek. Bu, toplumsal yaşamda olan biten her şeyin sınıf mücadelesine indirgenebileceği anlamına gelmiyor, fakat toplumsal yaşamda olan biten her şeyin sınıf

çıkartları doğrultusunda olup olmadığı, oluyorsa nasıl olduğu konusunun derinlemesine araştırılması gerektiği anlamına geliyor.

Sınıf analizine, tam olarak, kapitalizmin kırıntıları için savaşarak bölünen işçi sınıfını büyük ölçüde birleştirebileceği için şiddetle karşı çıkılıyor. Sınıf analizi ayrıca başka ülkelerin insanlarını ve doğa varlıklarını sömürmeye yarayan ordular kurduran milliyetçiliği de yıkabilecek güce sahip. İşçilerin sözcüsü sendikalar dahi sıklıkla sınıf analizine kapitalizmle uzlaşabilirliklerinin sınırlarını ortaya serdiği için karşı çıkıyor.

Sınıf mücadelesini düşünmeme itkisi güçlü fakat bir kere tadını aldıktan sonra sınıf analizinin gücüne karşı koymak zor. Kapitalizmin ilgisiz ya da anlamsız görünen manevraları bir anda bir anlam ifade etmeye başlıyor. Güncel bir örnek vermek gerekirse; neden kapitalistler kamu sektörü birliklerini ortadan kaldıran politikacıları finanse ediyorlar? Kapitalistler kamu sektörü ile neden bu kadar ilgililer sizce?

Bütçeleri dengelemek, istihdam yaratmak, kamuda verimliliği arttırmak ya da Scott Walker, Chris Christie, Rick Snyder, John Kasich gibi eyalet valilerinin amaçlarına ulaşmalarını sağlamak için değil kuşkusuz. Siyasi alanda işçilerin hakları için savaşan son kurumları da yok ederek kazanacakları güç ve elde edecekleri kar yüzünden. Böylece özel sektör çalışanlarının önünde daha yüksek maaşa ve daha iyi çalışma koşullarına sahip bir kamu sektörü örneği de kalmayacak.

Şirketlerce desteklenen politikacıların diğer gündemleri de sınıf mücadelesinin anlamlı parçaları.

Özelleştirilen kamu hizmetleri, ormanlar, yollar, vergi verenlerin parasını korumakla ilgili değil örneğin; kapitalistlere bunların kontrolünü vererek kar elde etmelerini sağlamakla ilgili. Sosyal hizmetleri kesmek işgücünün ucuz istihdama mahkum kalmasını sağlamakla ilgili. Kapitalistlerin değişmez ereği, üretilen değer büyük bir kısmını kendine ayırarak kalanlarımıza karın cüzi bir kısmını dağıtmak her zamanki gibi. Sınıf mücadelesini sis perdesi gibi örten palavralardan kurtulduğumuzda elimizde katı gerçek kalıyor: dip diptir.

Sınıf mücadelesini görmek zor ise bunun tek nedeni gizleyen ideolojiler değil; son otuz yıldır mücadele darmadağın. Bununla birlikte daha görünür bir sınıf mücadelesinin yolda olduğunu söyleyebiliriz. Wisconsin'de dikkat çekici biçimde görüldüğü üzere kaybeden taraf daha sert biçimde karşı koymaya başladı ve bu kavgada neyin söz konusu olduğunu ve gerçek bir zaferin neye benzemesi gerektiğini anlamak için bu kavga uygun ismi ile anılmalı.

* a primer on class struggle

31 Mart 2011 Perşembe; Comondreams.org , Çeviren: Ceren Gamze Yaşar

Sınıf, Emek ve İklim Değişikliği

Anonim

İklim değişikliği, karbon emisyonlarıyla alakalı bir mesele değildir. Dünyada öncelikle fakir ve marjinalize olmuş bölgelerde hissedilen; suyun, toprağın ve mineral kaynakların yok olması, ekosistem ve biyoçeşitlilik katliamı; insanların ekonomik aktiviteleri ile bir gezegen olarak dünyadaki yaşam arasındaki ilişkinin mutlak iflasından kaynaklanmaktadır. Bu durumda açık olan bir şey var: Eğer bu ilişki ciddi bir biçimde elden geçirilmezse, gelecek yıllarda sonuçları felaket olacak.

Öyleyse bu kriz nereden doğdu? Ekolojik krizi açıklamakta kullandığımız dil ve yaptığımız benzetmeler -aşırı kullanım, yıkım ve sömürü- geleneksel sendika ve işçi sınıfı söylevleri olarak birbirine benzerdirler. Dünya çapında işçiler, aşırı çalışmanın, fiziksel ve zihinsel çöküşlerin ve yıkımların mağduru olmaktadır. Şu anda yüzleştığımız gerçeklik ise bu sömürünün pek çok farklı yolla tezahür ederek, farklı yollardan dünyanın çöküşüne geçişine de yol açmasıdır. Yağmur ormanlarının yok edilmesi ve atmosferin zehirlenmesine yol açan itici güç bir insanın diğeri tarafından sömürülmesine yol açan güçle aynıdır: her faaliyetimizin kar sağlama gerektiği mantığı, bir diğer deyişle kapitalizmin mantığı. Bu noktada kapitalizmin insan yaşamını veya diğer canlı yaşamı yıkmak konusundaki istekliliği hususunda bir ayırım yapmamalıyız.

Bizler, dünyayı paylaştığımız diğer canlılar ve varlıklarla sürekli mücadele etmeyi gerektirmeyecek toplumlara inşa edebilmek konusunda yeterince yaratıcı ve dinamiğiz. Bunun kanıtını, yerel (*local*) ve yerli (*indigenous*) toplulukların kar mantığına itimat etmeyen yaşam biçimlerinde görebiliriz. Ama artık ne yaratıcılığımızın ya da dinamizmimizin kontrolü bize ait, ne de üretim kapasitemizin kontrolü bize ait. Çevresel yıkımı anlamak için kilit nokta sayılabilecek temel soru, insanların nerede çalışacağını ya da neye emek harcayacağına kimin karar vereceğidir. Nesillerdir insanları da doğal varlıkları da boşa harcayan patronlar sınıfından kurtulmak, emeğimizin kontrolünü kendi elimize almak için, her şeyin tehlikede olduğunun bilinciyle, kararlılık ve tutkuyla mücadele etmek zorundayız. Emeğimizin kendine özgü sürdürülebilirliğin yaratılabilmesi için yeni bir devrimci değişime ve yeni bir kurallar dizisinin oluşturulmasına ihtiyaç vardır.

Çevresel adaletsizliğe karşı mücadele eden Amerika'daki siyahî insanlarla başlayan çevresel ırkçılık karşıtı hareket, çevresel karar verme sürecinde ırkçı ayrımlarla mücadele etmekle başlamıştır. Daha sonraları ise bu mücadele, marjinalize olmuş halk kesimleri üzerinde bilinçli olarak etki yaratan toksik atık bertarafı, kirletici ağır sanayi uygulamaları ya da “başka birileri” için temiz enerji üreten mega projeler hakkındaki düzenlemeler ve kanunlara karşı mücadelesiyle sadece ırk mücadelesi olmaktan çıkmış, aynı zamanda bir sınıf mücadelesi kimliği de kazanmıştır.

Peki, öyleyse bu ne demek ? Kolaylıkla söylenebilir ki sürdürülebilir kapitalist bir toplum olması asla mümkün değildir. Bizler “*çevre meselesini devrimden sonra çözeriz*” veya karşıtı olarak “*devrimi unutup, dünyayı kurtaralım*” demekten memnun olan hareketlerin bir parçası olamayız. İklim değişikliğinin hali hazırda varolan ve tahmin edilen etkilerinin herhangi bir analizini yaptığımızda dünya nüfusunun büyük bir kısmının günlük yaşamları üzerinde devasa etkileri olacağını ve tabii ki ilk ve en kötü etkilerini her toplumun en yoksul kesiminin yaşayacağını görebiliriz.

Bunun nasıl yaşanmaya başladığının örnekleri her yerde mevcut. 2008'de biyo-yakıt kullanımının küresel ölçekte artması sebebiyle gıda fiyatlarında oluşan ani yükselişten dolayı Meksika, Fas ve Filipinler'de ayaklanmalar yaşandı. Somali ve Darfur'daki çatışmaların ardında yatan büyük saklı gerçek, su kıtlığı ve çölleşme sonucunda ekilebilir alan miktarındaki geniş ölçekli azalmalardır. Bu felaketi üreten gücü düşündüğümüzde, krizin faturasını ödeyecek olan insanlarla, sorunu yaratanlar arasında sınıf ayrımları ortaya çıkacaktır. En kötü etkilenen bölgelerden taşınması gerekecek veya uyum sağlamak için bedel ödeyecek olanlar, para ve teknolojiye sahip olanlar olmayacaktır. En çok etkilenecek olanlar şu an (*ekolojik yıkımdan* ç.n.) en az sorumlu olanlar olacaktır: ekonomik ve sosyal güçten yoksun olanlar.

Şu açıktır ki, ekolojik yıkım ve bunun tüm sonuçları sınıf mücadelesinin merkez odağı haline gelmektedir ve gelecektir. Bizimki gibi kompleks yaşam biçimlerini destekleyebilme yeteneğine sahip dünya ekosisteminin tehdit altında olması, uzun dönemli hayatta kalma ve faydacılık mantığıyla toplumu organize etmenin bir yolu olan kapitalizmin tamamen iflasını anlatan en iyi örnektir.

İşçilerin İklim Hareketi'nin (Workers Climate Action) temel prensibi, tüm durumlarda ezilenlerle dayanışma sağlanmasıdır; sözkonusu olan çevresel zarar veren bir sanayi olması durumunda ise burada çözülmesi gereken bir çelişki ortaya çıkmaktadır. İşçilerin kısa dönemli ekonomik gereksinimleri böyle bir sanayinin büyümesi ve devamlılığının sağlanmasını gerektirse de, işçi sınıfının ve dünyanın daha geniş anlamda çıkarı bu işçilerin becerilerinin başka bir rolde değerlendirilmesindedir. Bu problemi çözecek tek prensip ise dayanışma: hiçbir ayırım gözetmeksizin dünyanın ve insanların dayanışmasıdır.

Dünyanın bütün işçileri birleşin! Ve dünyayı kurtarın!

Çeviren: Güneş Uyanıker

Kaynak: Passadakis, A., Lear, B., Jensen, D., Virtanen, M., Gelderloos, P. ve Müller, T. (2009) “*Class, Labour and Climate Change*”, Dealing with Distractions: Confronting Green Capitalism in Copenhagen and Beyond sf: 15-17 (<http://bit.ly/jnW5MI> adresinden 14.06.2011 tarihinde erişilmiştir.)

Rio+20: Piyasa Çevreciliğine Direnmek ve Hak Temelli Sosyo-Ekolojik Adaleti Güçlendirmek

Jean Pierre Leroy | Fátima Mello | Julianna Malerba
Maureen Santos | Melisanda Trentin | Letícia Tura | Jorge Eduardo Durão

Rio+20'nin Potansiyeli

Brezilya'nın Rio de Janeiro şehri Haziran 2012'de, bir dönemin kapanıp yeni bir dönemin başlamasını sembolize edebilecek bir etkinliğe ev sahipliği yapacak. Rio+20'nin, 90'larda Rio Zirvesi (1992) ile başlayan Birleşmiş Milletler müzakerelerinin ve içerdikleri nüfus, insan hakları, kadın hakları, sosyal gelişim ve kentleşme gündemlerinin 20. yılında kapsamlı bir değerlendirmesini yapması bekleniyor. Aynı zamanda bu konferansın yapılacağı yıl olan 2012, Kyoto Protokolü'nün birinci taahhüt döneminin sonuna da denk gelmektedir.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı ya da bilinen adıyla Rio+20 üç konuyu tartışmaya açmayı öneriyor: 1992 Rio Zirvesi'nde üzerinde uzlaşılan taahhütlere yönelik nerede durulduğunun değerlendirilmesi, yeşil ekonomi ve sürdürülebilir kalkınmanın yapısal mimarisi. Rio+20'nin bu anlamıyla geçmiş başarıları ve başarısızlıkları ölçmek ve önümüzdeki mücadele alanlarına dair bir gündem belirlemek için önemli bir potansiyel taşıdığı söylenebilir.

Rio + 20'nin Bağlamı: Çok krizli Bir Senaryoda BM Sisteminin Kırılmalı

İnsanoğlu ve gezegenimiz, insanlığın geleceğini kuşku altında bırakan bir dizi çoklu krizi tecrübe etmektedir. Ne Birleşmiş Milletler (BM) ne de devletler, geçmişe hapsolmaları sebebiyle, an be an hızlanan kötüleşmenin ciddiyetiyle başa çıkabilecek ölçüde bir eyleme geçmemektedirler. Küresel sivil toplumun kuruluşları ise Dünya Sosyal Forumu ve devam etmekte olan diğer küresel mücadelelerde yerel ile küreseli bağlayacak şekilde, G20, uluslararası finans kurumları veya resmi BM toplantılarına alternatif olan toplantılarda otonom bir biçimde toplanmaya devam etmektedirler. Bu durum Rio+20 esnasında da sürecek. Başka bir dünya için mücadele eden ve mücadeleyi güçlendirmeyi amaçlayanlar, hükümetlerin ve uluslararası sistemin kurumlarının etkili çalışması için bastırmaya devam edecekler. Bu küresel hareket, 1992'deki zirveye paralel olarak yapılan Küresel Sivil Toplum Forumuyla birlikte hareketlendi. 2012'de ise küresel mücadelelerin durumunun ve başarılarının değerlendirilmesi, gündemin ilk sıralarında yer alacaktır.

Rio'92 konferansının 10. yılında (2002) Johannesburg'da düzenlenen konferans; çeşitli Taraflar Toplantıları (COP), Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) etkisizliği ve BM sisteminin insani felaketlerle başa çıkmaktaki beceriksizliği, var olan uluslararası sistemin geleceğin bize getireceği zorlukların üstesin-

den gelebilmekteki ve Rio'92'den beri ortaya çıkan uluslararası anlaşmaları uygulamadaki başarısızlığını göstermiştir.

Biyoçeşitlilik, Çölleşme ve İklim Değişikliği sözleşmelerinin kararlarının uygulanmasından sorumlu olan Taraflar Toplantıları yukarıdaki tartışmanın doğruluğunu göstermektedir. Biyoçeşitlilik tarihsel olarak yerli halklar, geleneksel yaşam biçimleri ve köylülerle ilişkilendirilmesine ve teoride bu rollerinin kabul edilmesine karşın, bahsi geçen topluluklar sistematik bir biçimde haklarından mahrum bırakılmakta ve pek çok yerde gördüğümüz gibi kendi topraklarından kovulmaktadır. Çölleşmeyle başa çıkmaya yönelik pek çok tedbir, önümüzdeki artan şekilde ilerleyen zorlukları aşmaya yetmemektedir. Benzer bir sonuçta zorunlu göç için de varılabilir. Öte yandan iklim krizi, piyasalar tarafından kar yaratma güdüsüyle ele geçirilmektedir. İnsan hakları, kadınlar, sosyal gelişim ve kentleşme ile ilgili konferanslarda verilen taahhütlerin bir değerlendirmesi yapıldığında, gerçeklikle bu taahhütler arasındaki uçurumun şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıkça ortaya koyulduğu görülmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınmadan Yeşil Ekonomiye: Sürdürülemez Bir Modeli Geri Dönüştürmek

Uzlaşılamaz bir çelişki olarak Rio'92 konferansı ciddi bir küresel çevre krizini -özellikle biyoçeşitlilik ve iklime dair- ve sanayileşmiş ülkelerin sorumluluğunu tanıırken, kalkınmanın motoru olan ekonominin önceliğini öne sürmüş ve bunu “sürdürülebilir” olarak vaftiz etmiştir. Katılan devletler ve BM'nin kendisi bu yolla yangından mal kaçırır gibi kapitalist ekonominin siyaset üzerindeki gücünü tanımış, dahası bunu siyasetin dümeni olarak algılamışlardır. “Sürdürülebilir kalkınma” kavramı kurgulanmış ve egemen ekonomi çevrelerince hızla sindirilerek reformist potansiyelinden tamamen koparılmıştır.

Rio+20 gündemi, “yeşil ekonomi” kavramını, “sürdürülebilir kalkınma” kavramının yerine koymak için, kapitalist ekonominin yeni aşaması olarak öne sürmektedir. Yeşil piyasalar aracılığıyla, yeni teknolojiler, piyasa çözümleri ve küresel krizin çözümlü için ortak alanların özel mülkiyete geçmesini savunan bir görüş öne süren yeşil iş yapılanması yeni bir çevrecilik modeli önermektedir. Kapitalizmin çalışma mantığının klasik bir geri dönüşümü olan bu model ve onun birikim ve mülksüzleştirme yolları, vahim sonuçlara yol açacak ciddi bir hırsızlık içermektedir. Uygulanabilir olmayan bir modele yeniden hayat vermekte, ütöpik teknolojiler ve özelleştirmeleri yegane çözümler olarak ortaya koymaktadır. İnsanoğlunun karşı karşıya bulunduğu kri-

zin ve gerçek çelişkilerin tanınmasını önlemektedir. Böylelikle yeni ütopyaların yaratılması ve uygarlığın yeni alternatifler yaratmasının önüne geçmektedir.

Aynı şekilde sürdürülebilir kalkınma ve yeşil ekonominin insan haklarının korunması ve garantiye alınmasına nasıl katkı sunduklarını da sorgulamalıyız. Piyasalar ne bunu yapabilecek mecrası ne de niyeti olmasına rağmen insan hakları retorliğini sürdüren hükümetler ve BM'ye, su hakkı konusunda olduğu gibi insan haklarının korunmasını da bırakarak ortadan çekilmektedir. Hakların yerini alacak şekilde insani yardım mevzu-sunu artan biçimlerde öne çıkartmaktadırlar. Sadece kâğıt üzerindeki yetkilerle, BM içerisinde verilen taahhütler Dünya Ticaret Örgütü, IMF ve Dünya Bankası gibi kurumların müeyyide ve misillemeleriyle kuşatılmış durumdadır. BM'nin başarısızlığı bir tarafta ve sermaye çıkarlarına hizmet eden çok taraflı kuruluşlar diğer taraftayken, sonuç; özel sektörün ele geçirdiği bir kamu, hükümetlerin geleceğimizi şirketlere devretmesidir. En yeni haliyle ise, yeşil kapitalizme alan açılmaktadır.

Dünya, sermayenin hegemonyası altındadır. Sermayenin ise çevrenin katili olarak, insan haklarını hiçe sayan, ülkeleri ve toplumları göz ardı eden göz boyayıcı bir kalkınma sözünden başka bir gelecek vizyonu yoktur. Sürdürülemez üretim ve tüketim kalıplarını ateşleyen ekonomik büyüme olarak anlaşılan kalkınma ideolojisi, hem *küresel Kuzey'de hem küresel Güney'de*¹ tüm sosyal sınıfların zihinlerine ve kültürlerine işlemiş durumdadır. Bu durum küresel Güney'deki ülkelerin seçilmiş hükümetlerinin hareketlerini de dönüşümler yaratacak biçimde şekillendirmekte fakat yeni paradigmalara ulaşılması için değişimi getirecek güçler arasında bir ilişkilendirmeye, siyasi gücün birikimine ve yeni tahayyüllere imkân vermemektedir.

İki yüzyıldan fazla süredir ve özellikle son on yıllarda artan oranlarda, dünyanın egemen ülkeleri, ekonominin küreselleşmesini savunmuşlardır. Sömürge savaşları, toprakların işgali ve kölelik, bugün egemen devletlerin gücüne küresel Güney'in boyun eğmesini ve kurallara uymasını sağlamak için aynı işlevi gören iki taraflı anlaşmalar ve çok taraflı platformlarla yer değiştirmiştir. Böylelikle bu egemen ülkeler dünyaya teknik ve ekonomik olarak bir üretim-tüketim kalıbını emek sömürüsü, doğanın sömürüsü ve diğer ülkelerin sömürüsü yoluyla empoze etmişlerdir.

İnsanların ve ülkelerin sömürüsü; dışlanma yaratmakta, doğa sömürüsü sınırlara işaret etmekte ve sermayenin kendini yenileme süreçlerinde –doğrudan veya dolaylı olarak- ciddi çatışmalara yol açmasına rağmen idame edilmekteyse de hastalıklar, düşen yaşam kalitesi ve doğal felaketler sistem hakkında şüpheler uyandırmaya başlayıp, sistemin altını oyabilecektir.

Mevcut kriz, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana var olan gücün azaldığını ve onu politik ve ekonomik olarak destekleyen uluslararası sistemin hegemonyasını kaybettiğini göstermektedir. Kriz, bu şekilde uluslararası sistemin demokratikleştirilmesine ilişkin tartışmalarda da gedikler açmaktadır. Ülkeler arası yeni ve stabil olmayan koalisyonlar, hareket halindeki küresel siyasi manzaranın bir bulgusu olarak artık Kuzey-Güney ayrımıyla hareket etmemektedir. Rio+20, bu anlamda güçler arasında yeni bir dengenin oluşması ve yeni bir küresel gündem için önemli bir an olabilir. Toplumun geniş bir kesiminin çıkarlarını savunup, fikirlerini sunmak isteyen toplumsal hareketlere, yerelden gelen oluşumlara, yerli ve geleneksel toplulukların haklarını savunan mücadelelere, sendikalara, sivil toplum kuruluşlarına eleştirilerini yenileme ve şirketleri, kurumları ve egemen konumdaki ülkeleri sorgulama imkânı yaratabilir. Bu şekilde küresel politik ve ekonomik elitleri sorgularken ütopyalarını tasarlama ve daha tutarlı halleriyle öngördükleri alternatifleri sunma fırsatı sağlayabilir.

Rio+20 ve Alternatiflerin İnşası

Küresel bir etkinlik olarak Rio+20 sınırlarımız ötesine geçmeye imkan sağlayacak, kendimizi küresel dayanışmaya açacak ve detayların ötesinde dünyanın pek çok yerinden insanlarla buluşmamıza ve ortak bir vizyon yaratmamıza imkan sağlayacaktır. Öte yandan bunun koşulu, referansımızın insan odaklı olması, sosyal ve çevresel adalet ve temel haklar çerçevesinde tasarlanmış bir toplum için marjinalize olmuş, dışlanmış toplulukların meselenin odağında olmasıdır.

Tüm bu sorular için hazır cevaplarımız yok fakat mümkün olanla istediğimiz arasında bir yedekileri bulmak için sorumluluğumuz var. Diğer yandan mümkün olan senaryolar eğer insan ve doğa arasındaki bağı kırdı ve kentte yeniden kuracak ütopyaları içermiyorsa bunların gerçekleşmesi de söz konusu değildir. Bu nedenle, adına Batı medeniyeti denen şeyin paradigmalarının tümünden değiştirilmesi gerekir. Toplumların ulus devlet dışında başka formlarda organize edilmesi, kapitalist ekonomiden başka ekonomilerin yeşertilmesi, piyasalarınkinden farklı bir küreselleşmenin gerçekleşmesi, ABD tarafından empoze edilen tek tip kültür yerine çok kültürlülüğün yerleştirilmesi gerekir. Halklarımızı, özellikle de gençleri dikkatlice dinlersek bizi geleceğe ve insanlık için yeni ütopyalar yaratmaya götüren yolu bulabiliriz.

Gezegimizin çevresinde yüz binlerce alternatif şimdi, şu anda yeni ütopyaların geliştirilebilmesi için büyümekte:

Milyonlarca köylü, topraksız, yerli halk ve diğer geleneksel toplumlar tarım reformları, agroekoloji ve ata topraklarının geri verilmesi için direniyor ve mücadele ediyor. Uygun teknolojilerle desteklendiği durumda, bu topluluklar gezegendeki gıda ve besin egemenliğimizi ve güvenliğimizi garantiliyor ve biyoçeşitliliğin ve suyun korunması; iklim değişikliğinin azaltılması ve ona uyum sağlanması konusunda katkı sunuyorlar. Onlar ekosistemleri ve biyoçeşitliliği yok eden, sera gazlarına yol açan ve suyu, toprağı ve insanı kirleten hali hazırdaki egemen tarım ve hayvancılık modeline bir alternatif sunuyorlar.

Dayanışmacı ekonomilerin tecrübeleri ve yerel pazarların güçlendirilmesi üretim, dağıtım ve tüketimdeki enerji tüketimi devrelerini kısaltarak mikro, küçük ve orta ölçekli girişimlerin iş yaratmasını sağlıyor. Bu yolla enerji ve ham madde tüketimini azaltmayan, işsizlik yaratan küresel şirketlerin daimi hareket halinde olmasının ve malların serbest dolaşımının karşısında duruluyor.

Ekonominin mantığı, kar yaratılması değil; onurlu yaşam koşullarının nüfusun tümü için sağlanması olmalıdır. Bir dayanışma ekonomisi dışlayıcı olan egemen küresel ekonomiyle mücadele etmek için güçlenmektedir. Dünyanın Güney'inde şehirlerde, tarlalarda ve ormanlarda, çalışan pek çok kadın ve erkek makroekonomi tarafından unutulmuş kayıt dışı ekonominin bir parçasıdır ve kısmen resmi ekonomiyi desteklemek ve aynı zamanda onunla yarışmakla birlikte yenilikçi yaklaşımlar üretmektedir.

Desantralize olmuş ve içe dönmüş bir kentsel dokunun yeniden oluşumu, yeni konut ve kent politikaları, temizlik ve kolektif toplu taşıma sistemleri. Bu öneriler devasa yoksulluk ve yoksunluk yaratan, ihracat platformları haline gelen kent ve kırsal arasındaki dengesizlikleri hedef alarak ulusal ve bölgesel alanlardaki insan işgalini dert eder. Dahası, bu eşitsizliklerden (ve *yarattıkları göçten-ç.n.*) doğan, doğal alanlardaki artan yerleşim işgalleri en alttaki sınıfları iklim değişikliğinin ilk kurbanları arasına sokmaktadır.

Alternatiflerin İnşası ve Kurumsal Yapı

Gücün küresel ölçeği, insan özgürleşmesinin -uluslararası sözleşme ve anlaşmalarda kayıt altına alındığı haliyle- ilerlemesinin önünde durmaktadır. Bu nedenle, mevcut modeli destekleyen uluslararası kurumların ve aktörlerin yukarıda bahsi geçenler ve diğer alternatiflerce sorgulanması gerekmektedir. Bu küresel ekonomide ani ve radikal bir değişime inandığımız anlamına gelmiyor. Fakat sürecin kesin olarak orta ve uzun vadede birlikte var olmayı/yaşamayı düşünmek anlamına geldiği açık. Bu geçiş süreci mevcut ekonomideki müdahale kurumlarının iç reformlarından çok; geçmişli lekeli olmayan yeni kurumlar, yeni alanlar, yeni güç dengeleri ve yeni gündemler yaratmak yoluyla gerçekleşecektir. Var olan kurumlara farklı davranmaları ve reform geçirmeleri için meydan okunmaya devam ederken, bu kurumların zaman içinde radikal biçimde yeni bir ekonomik ve politik karşı-ağırlık yarattığı takdirde ve yaratılmaya devam edildiği müddetçe önemlerini kaybedecekleri öngörülmelidir.

Bunun olabilmesi için Rio+20 sürecine toplumun temelindeki güçlerin birikimine yatırım yapacak, yeni bir hegemonyaya için mücadele edecek bir fırsat olarak bakmak gereklidir. Seattle'da başlayan ve Dünya Sosyal Forum'larıyla büyüyen karşı-hegemonik hareketin yükseliş döneminde sonra ve son yıllarda gördüğümüz göreceli güçten düşüşünü müteakiben Rio+20 yeni bir politik inisiyatifi küresel ölçekte gündeme getirme ve yeniden tanımlama fırsatını ortaya çıkarıyor.

İşte bizleri Rio+20'ye giden sürece katılmaya teşvik eden ve yönlendiren vizyon da tam olarak bu. Bu vizyona dayalı olarak bir dizi kolektif tarafından yaratılan Brezilyalı kolaylaştırıcı grubunun çağrısına şu cümlelerle katılıyoruz: *“İnsanlığın karşı karşıya olduğu vahim çıkmaz sokağa dünyanın ilgisini çekmek ve egemen ekonomik, politik ve kültürel sistemin bununla başa çıkamayacağını, bizi krizden çıkaramayacağını göstermek sivil toplumun görevidir. Fakat aynı zamanda sivil toplum diğer mümkün patikaları da göstermek ve savunmak sorumluluğundadır”*.

Bu makale Jean Pierre Leroy, Fátima Mello, Julianna Malerba, Maureen Santos, Melisanda Trentin, Letícia Tura ve Jorge Eduardo Durão tarafından FASE için yazılmıştır.

Çeviren: Ethemcan Turhan

¹ Burada bahsi geçen küresel Kuzey ve küresel Güney, kabaca sanayileşmiş ve sanayileşmekte olan ülkelere denk düşmektedir – ç.n.

Alternatif Sanayileşmeye Karşı 6 Argüman

Mikko Virtanen

Kapitalistlerden çevrecilere ve anarşistlere kadar herkes, küresel ısınma sorununu çözmek için varolan yüksek miktarda emisyonlu altyapı yerine geniş kapsamlı alternatif bir sanayi altyapısı projesi öneriyor. Bu insanlar, daha fazla rüzgâr, okyanus ve güneş enerjisine, yeni bir elektrik şebekesine, elektrikli otomobillere ve hatta evlerde enerji tasarruflı araç-gereçlere ihtiyacımız olduğunu söylüyor. Eğer bugünlerde kapitalizmin eleştirisi yaygın değilse, bahsi geçen bu alternatif sanayinin eleştirisi çok daha az yaygındır. Bu anlamda, çoğu zaman tartışmanın dışında kalan birkaç argüman şöyle sıralanabilir:

1. Geniş ölçekte yeni, yeşil bir altyapı inşa etmek için mevcut fosil yakıt temelli altyapı kullanımıyla sağlanacak birçok materyal ve enerjiye ihtiyaç vardır. Bu fosil yakıtları hızlıca azaltmaya ihtiyacımız olması durumunda, kaçınılmaz olarak bu durum yoğun miktarda net sera gazı emisyonuna sebep olacaktır.

2. Bu yeni altyapının yapılması süreci, birçoğu kendini yenileyemeyen ve çevreye zarar veren bol miktarda ham maddeye ihtiyaç duyacaktır. Rüzgâr tribünü, güneş panelleri ve elektrikli otomobiller gibi alternatif sanayi teknolojilerin yapımı, zaten mevcut alternatif sanayi patlamasından ötürü az miktarda kalan nadir toprak elementlerinin kullanılmasını gerektirir. Şu anki enerji ihtiyacımızı veya herhangi bir endüstriyel üretim biçimini karşılayacak miktarda rüzgâr tribünü, güneş paneli yapmak için kullanabileceğimiz kadar "hammadde" olup olmadığı bile tartışma konusudur.

3. Bu yeşil üretim dalgası, yeni maden ocaklarının açılması ve yeni fabrikaların inşası konusunda baskı yaratmaktadır. Bu yeni maden ocakları ve kaynak çıkarımındaki diğer metodlar kaçınılmaz olarak çevrelerinde çok büyük yıkımlara yol açacak ve doğal kaynak çıkarımının yapıldığı alanın etrafındaki yerel halkın zehirlenmesine yol açacaktır. Toyota'nın çevresel ilişkiler müdürü Jana Hartline'in de kabul ettiği gibi: "Madencilik hiçbir şekli ya da formu asla çevre dostu bir süreç olamaz. Bu madencilik doğasında vardır."

4. Eğer endüstriyel üretim, ekolojik olarak sürdürülebilir olsaydı, devreye yenilenemeyen materyaller girdiğinde, sistem kendi

kendisini döndürecek şekilde kapalı bir döngüye girmek durumunda kalırdı. Başka bir deyişle bu 100 % geri dönüşüm demektir; ve eldeki teknolojilerle bu imkansızdır.

5. Anti-otoriterler için gözardı edilmemesi gereken başka bir soru da şudur: örgütlenmenin hiyerarşik yapısına düşmeden, herhangi bir endüstriyel üretim oluşturmak için geniş ölçekte dayanışma ve farklı alanlarda derinlemesine özelleşmenin sürdürülebilirliği sağlanabilir mi?. Şu da hafife alınmamalıdır ki, İç savaş sırasında İspanya'nın bazı bölgelerindeki endüstriyel üretimi kontrolünde tutan anarşist işçi sendikası, CNT, en az altı farklı hiyerarşik yapılanmaya sahipti.

6. Yeni altyapıları oluşturmak zaman alır, elimizde olmayan miktarda zaman hem de. Herhangi bir alternatif yeşil altyapının varolan gidişatta bir değişiklik yaratabilecek kadar hızlı inşa edilip edilemeyeceğine dair çeşitli karşıt görüşler bulunmaktadır.

Bütün bunlar, eğer küresel ısınmayı durdurmak istiyorsak, endüstriyel üretim ve altyapıya olan bağımlılığımızı sorgulamaya başlamaya ihtiyacımız olduğu anlamına geliyor. Biyo-yakıt, nükleer enerji ve temiz kömür teknolojilerinin yanında rüzgâr, güneş ve diğer alternatif endüstriyel çözümleri de yanlış çözümler listesine koymalıyız. Olabildiğince erken bir şekilde, yaşam alanlarımıza yönelik olan yıkımı durdurmak için tek bir şeyi yapmaya başlamamız gerekiyor: endüstri üretimimizi azaltmak ve tüketimimizi mümkün olan en az düzeye indirmek.

Çeviren: Güneş Uyanıker

Kaynak: Passadakis, A., Lear, B., Jensen, D., Virtanen, M., Gelderloos, P. ve Müller, T. (2009) "Six Arguments against Alternative Industrialism", Dealing with Distractions: Confronting Green Capitalism in Copenhagen and Beyond sf: 33-36

(<http://bit.ly/jnW5MI> adresinden 14.06.2011 tarihinde erişilmiştir.)

Tarlalardan Gıda Sanayisine Bir Dönüşüm Hikâyesi: Köylülük, Tarım ve Sanayi

Ekin Kurtiç

Türkiye'nin yoğun olarak sanayileşmiş şehirlerinden biri olan Kocaeli'nin "tarım ambarı" Kandıra ilçesi bugünlerde çok önemli bir dönüşüme doğru yol alıyor. Kandıra köylüleri için kaçınılmaz bir "kalkınma" fırsatı olarak sunulan projenin adı Kandıra Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgesi (KGİOSB). Asıl olarak çalışmalarına 2008 yılında başlanan proje, geçtiğimiz yıl ekim ayı itibarıyla yaşanan yoğun tartışmalar eşliğinde ilçe gündeminin ilk sıralarına oturdu. OSB kurulması için ilgili kurumlardan alınan onaylardan sonra arazilerin istimlak edilmesi için köylülere tebligatlar gitmeye başladığında¹ Kandıra köylüleri yetkililer tarafından hiç beklenmeyen bir direnç göstermeye başladılar. Bu arazilerin 700 yıldır tarım yapılan verimli topraklar olduğunu savunan köylülerin OSB kurulmasına karşı gösterdikleri mücadele, ekim ayında traktörlerini tarlalarına sürerek gerçekleştirdikleri performatif eylem ile başladı ve çeşitli gösteri, yürüyüş ve toplantılarla devam etti. Fakat geçtiğimiz aylarda bir yandan eylemlerinin en büyük ayağı olarak Ankara'ya Meclis'e giden köylülerin seslerini duyurmakta büyük güçlük çekmeleri, diğer yandan istimlak kararlarına dair hukuki sürecin başlamasıyla beraber toplumsal hareketten hukuki bir mücadeleye doğru bir geçiş yaşanıyor Kandıra'da. Ekim ayından hazirana kadar geçen 8 aylık süreci gözlemlediğimizde küçük köylülük, tarım ve sanayi arasındaki ilişkiyi bizlere yeniden düşündürtecek bir tablo ortaya çıkıyor.

1. 2000 yılında çıkarılan 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu uyarınca OSB'ler özel hukuk tüzek kişiliği olarak tanımlanmış olduğundan adlarına kamulaştırma yapılabilmektedir.

Köylüler, kendileri için kaçınılmaz bir "kalkınma" fırsatı olarak sunulan bu projenin meşruiyetine neden inanmıyor ve karşı çıkıyorlar? Hali hazırda yoğun olarak sanayileşmiş bir şehrin tarıma dayalı bir ilçesi olarak kalmış olmak Kandıra'nın çiftçisinin sanayi ile arasındaki ilişkiyi bugüne kadar nasıl şekillendirmiş? Peki ya projenin uygulayıcı ve savunucuları için köylülük, tarım ve sanayi neyi ifade ediyor? Kandıra'da nasıl bir dönüşüm öngörüyoruz?

KGİOSB henüz başlangıç aşamasında. Arazi kamulaştırma süreci ise beklenilenden uzun sürüyor. Belki henüz bu projenin yöreye neler getireceğine dair kesin konuşmak için çok erken. Fakat bir dönüşüm gerçekleştiikten sonra yaşanan sonuçları incelemek kadar, dönüşüm henüz tezahür etmemişken sürecin içindeki aktörler tarafından nasıl kurgulandığına, hangi tepkilerin ortaya çıktığına, meselenin ne üzerinden tartışıldığına ve hangi iktidar ilişkilerinin açığa çıktığına bakmanın da önemli olduğunu düşünüyorum. Yörede bu zamana kadar yapmış olduğum gözlem ve görüşmelerimden Kandıra'da tasarlanan dönüşümün şu iki nokta üzerinden tartışıldığı ortaya çıkıyor: biri tarımdan tasfiye edilen sınıfın kente göçerek ya da Kandıra'da kalarak işçileşmesi, diğeri küçük çiftçiliğe dayalı tarımın endüstriyelleşmesi.

Kaçınılmaz Bir Kalkınma Fırsatı mı?

"Kandıra Gıda İhtisas Organize Sanayi Bölgesi 64 fabrika, 853 ton hammadde ve 7000 işçi istihdamıyla Kandıra'da kuruluyor"² haberleri yeni bir kalkınma fırsatı olarak muştulanıyordu. Kandıra, yoğun olarak sanayileşmiş bir şehir olan Kocaeli'nde³ hala kırsal nüfusun çoğunluğu oluşturduğu ve tarımsal üretimin ekonomik yapıda en başta yer alan sektör olduğu bir ilçe. Toplam 49 bin nüfusa sahip olan ilçede nüfusun 39 bini köylerde yaşıyor. İlçede 55 bin hektar ekilebilir arazi mevcut. Bu topraklarda kurulması planlanan Gıda İhtisas OSB arazisinin de ilk etapta 2030 dönüm olması planlanıyor. Ayrıca bu alanın Çevre Düzeni Nazım Planı'nda gelişme ve genişleme alanı ile birlikte toplamda 7700 dönüm olarak planlandığı da Yer Seçim Raporu'nda açıkça belirtiliyor. Bu arazi, Kandıra ilçesinin Kocakaymaz Köyü'nün büyük bir kısmına denk geliyor. Köylülerin tarım toprakları olduğunu savundukları bu araziler,

2. <http://www.kandiragosb.org.tr/>

3. Kocaeli'nin sanayileşmesi 60'lı yıllarda başlamıştır. Kent, gerek Türkiye'nin tüketim merkezi olan İstanbul'a, gerekse nakliye yollarına yakınlığı ve uygunluğu açısından endüstriyel yatırımlar için ilgi çekici bir merkez olmuş ve çok büyük bir hızla endüstriyelleşmiştir. Şehirde bugün hali hazırda kurulmuş 12 adet OSB vardır. Fakat bu OSB'lerin doluluk oranları, dolayısıyla işlevselliği konusunda önemli tartışmalar vardır.

KGİOSB Yer Seçim Raporu'nda tarım niteliğinin korunmasına gerek olmayan marjinal tarım arazileri¹ olarak geçiyor.

Bölgede OSB kurulmasına dair alınan kamu yararı kararıyla arazilerin istimlak edilmesi süreci başladı. Şu anda kamulaştırma süreci girişimcilerin ve OSB yönetiminin bekleediklerinden çok daha uzun sürüyor. Arazilerin fiyat tespiti ya da kamulaştırmanın iptali istemiyle açılmış olan davalarda bilirkişilerin arazide yaptıkları keşifler sonucu belirledikleri fiyatların oldukça yüksek olması sürecin şu andaki en can alıcı noktası. Öyle ki KGİOSB düşünülürken arazilerin dönümünün fiyatı 4-9 bin lira üzerinden hesaplanmışken şu anda fiyatlar 15-20 bin civarlarına kadar çıkmış durumda. Hatta nisan ayı içerisinde 9 yatırımcı firma projeden sürecin uzaması ve fiyatların yükselmesi sebebiyle çekildiklerini açıkladı. Başından beri çok çeşitli direnç mekanizmalarıyla ve zorlukla karşılaşılan bu proje nasıl bir meşrulaştırma zemini üzerinden anlatılıyor? Kandıra köylüsü ve kırsalı için öngörülen dönüşüm hangi söylemlere dayanıyor? Bu projeye karşı gelişen direnç ve itirazlar hangi zemin üzerinden ifade ediliyor?

Gerek OSB gerek yerel ve merkezi devlet yetkilileri tarafından KGİOSB projesi OSB'nin yörede istihdamı arttırmaktaki vazgeçilmez önemi üzerinden anlatılıyor. Özellikle Kandıra'nın dışarıya göç veren bir ilçe olmasına dikkat çeken yetkililer, Gıda İhtisas OSB ile beraber köylüler için kaçırılmaz bir ekmek kapısı açılacağını anlatıyorlar. Köylerinde tarımdan geçinemeyen köylülerin fabrikalarda işçi olarak çalışmak üzere Kocaeli merkezine göçüyor olması üzerinde durulan önemli bir sorunsal olarak sunuluyor. Dolayısıyla aslında bir noktada küçük köylülerin geçimini tarımdan sağlayabilmelerinin gitgide daha zor olduğu bir tarım ve gıda sisteminin var olduğu inkar edilmeyen, aşık bir durum. Fakat bu sorunsalın çözümünün tersine göçü başlatmak olduğuna inanan yetkililer OSB projesinin buna hizmet edeceğini belirtiyorlar. Açıklamalarına göre iş aramak için kırsaldan kente göçmüş olan genç nesil artık topraklarına geri dönebilecek ve KGİOSB 7000 kişilik istihdam kapasitesiyle bu tersine göçü kaldıracak kapasiteye sahip olacak. Üstelik yörede açılacak meslek edindirme kursları ile gençlerin eğitim düzeylerinin yükseltileceği, fabrikaların gereksinimi olan kalifiye iş gücünün yöreden sağlanacağı da söyleniyor. Köylülerin ise bu vaatlere karnı tok gibi gözükyüyor. Zira daha önce köyün hemen yanı başındaki F Tipi Cezaevi kurulurken de aynı vaatleri duymuşlar ama bugüne kadar en ufak bir faydasını göremediklerini söylüyorlar Cezaevi'nin. Fakat tam da bu noktada asıl önemli olanın bahsedilen tersine göç yaşansa ve bu proje yereldeki halk için iş kapısı açsa dahi bu durumun köylülerin hayatlarını ve kırsal yapıyı nasıl etkileyeceğinin sorgulanması olduğunu düşünüyorum. Sanayi ile tarımın, kent ile nasıl bir ilişki modelinin içinde olduğunu bize düşündürtecek olan da tam bu nokta.

Kırla Kentin Yarılması

Kasım ayında Kocakaymaz köylülerinin bir eylemi sırasında

tüm heyecanı ve öfkesini hiç gizlemeden meydandan haykıran köylü bir kadının “Biz bu toprakları vermek istemiyoruz. Bizim topraklarımız zaten fabrikamızdır, sanayimizdir. Biz bu topraklarda üretiyoruz, üreteceğiz. Biz bu toprakları verirse çoluğumuz çomağımız ne yiyecek, ne içecek? 3 tane evladım, 6 tane torunum var benim, ne yiyecek onlar?” sözleri konuyu en güzel açıklayan örneklerden biri. Eylem sonrası yaptığımız görüşmede köyde ürettiklerini ne yaptığını sorduğumda “Şimdi benim bu gelinler giderken kaç çanta dolu götürcekler? Bu akşam dönecekler, kaç çanta öte beri götürcekler! Ben burada olmasam onlar o çanta dolusu şeyleri götürülebilir mi? Oğlumun aldığı 650 milyon para. 500'ünü ev kirasına veriyor. Kalan 150 milyona elektriğini mi verecek, suyunu mu verecek, çocukları okula gidiyor, onlara mı bakacak? Ben buradan takviye etmezsem onlar orada aç!” cevabını veriyor. Çocuklarının köyü terk ederek yanibaşlarındaki şehre göç edip asgari ücretle bir fabrikada çalışmasının ne demek olduğunu iyi bilen bir halk Kandıra köylüsü. 60'lardan beri hızla sanayileşen bir şehrin yakınında olup da tarımdan geçimlerini sağlayamayan genç nüfusun köyden kente göçünü senelerdir yaşayan bir yöre Kocakaymaz ve civar köyler. Şehirde sanayide ya da hizmet sektöründe çalışan emekçilerin kıt kanaat devam ettirdikleri yaşamlarında köyden gönderilen gıda desteğinin hayati öneminin farkında çiftçiler. Tabi ki bu aynı zamanda kent ile köyün birbirinden kopuk yaşam alanları olmadığının, kentteki sistemin devamlılığının bir noktada nasıl da köyün kaynaklarına ve gıda üretimine bağlı olduğunun farkında olduklarını da gösteriyor bizlere.

Kısacası, daha fazla endüstriyelleşme, büyüme, piyasalara entegre olma üzerinden tanımlanan kalkınma söylemi içerisinde bakıldığında Kocaeli'nin ekonomisi tarıma dayalı kalmış, gelişmemiş ilçesi olarak tanımlanan Kandıra'da yapılması tasarlanan KGİOSB ilçeyi bu durumdan kurtararak bir çeçete olarak sunuluyor. Köylülerin bu noktada ortaya çıkan dirençlerinden ise var olan sistemde sanayileşme ile kendilerine -en iyi ihtimalde- sunulacak olan 'fabrikada asgari ücretli vasıfsız işçi olma' imkânının bir “kurtarıcı” olarak görülmediği anlaşılıyor. “Bize istihdam sağlayacaklarmış! Ben neden kendi toprağımı verip de onların fabrikasında işçi olayım?” sözleri sık sık karşımıza çıkıyor Kocakaymaz köyünde. Ancak şunun da altı çizilmeli: tarımdan ümidi kesen küçük köylüler, genç neslin kente giderek ‘kendini kurtarmak’ için uğraşmalarını göz ardı etmiyorlar, tamamen gereksiz bir çaba olarak görmüyorlar.

Her ne kadar kentte çocuklarını parlak koşulların beklemediğini bilseler de tarımdan umudun kesilmesi başka çareler aramaktaki umudun henüz bitmemiş olduğu konuşma aralarında ortaya çıkarıyor. Fakat en azından köy hayatı ve üretimi devam ettikçe kente gidenlerin köyde bir dayanağı, bir toprağı olması onları bir parça olsun rahatlatan bir durum. KGİOSB meselesinde proje uygulayıcıları ya da savunucularının sanayi ile istihdam sağlayarak tersine göçü başlatma fırsatı olarak sundukları nokta köylülerin tam da en çok tepki duydukları meselelerden biri. Kısacası köylülerin gözünden meseleye bakmak şunu düşündürüyor: köyden kente göç sorununun çözümü köylülerin bir zamanlar kendi toprakları olan yerde işçileşmesi ile mi

mümkün olacak? KGİOSB tabi ki sadece bunu vaat etmiyor. Bir yandan tarımdan tasfiye olan köylüler için sanayide iş imkanlarının gelişeceğine dikkat çekilirken, öte yandan bu projenin yöredeki “gelişmemiş” tarımı da modernleştireceği, iyileştireceği vurgulanıyor. OSB ile beraber köy hayatının ve tarımın bitirileceği iddialarına verilen “tam aksine tarımı geliştireceğiz” cevabını incelerken ise sorulması gereken en önemli soru kimin için ve nasıl bir “gelişme” tasarlandığı.

“KGİOSB ile Kandıra Tarımı Modernleşecek” !!

Kandıra'da tasarlanan dönüşümün ana ayaklarından birini tarımın modernleşmesi, endüstriyelleşmesi oluşturuyor. Yörede kurulacak gıda sanayisinin, alıştığımız anlamda sanayileşme ile beraber tarımın saf dışı bırakılmasına yol açmayacağı, tam tersine projenin ana hedeflerinden birinin ilçenin tarımsal potansiyeli göz önünde bulundurularak tarım ve hayvancılığı geliştirmek olduğu önemle belirtilen noktalardan biri. Projenin amacı KGİOSB'nin internet sitesinde şöyle açıklanıyor:

Kandıra GİOSB tüm Türkiye sathında ve özellikle Marmara Bölgesi ile Kocaeli'nin çevre illerinde, tarım ve hayvancılığın gelişmesi ve istihdamın artırılması maksadıyla, tarım ve hayvancılıktan elde edilen ürünlerin işlenmesi neticesinde, gıda ve tarımda yapısal *inovasyonlara* fırsat vermeyi, kaliteli ve güvenilir ürün arzının *devamlılığını* sağlamayı, GİOSB bünyesinde üretim yapan sanayicilerin yurtdışına ve yeni pazarlara açılarak *dış ticaretlerini* geliştirmelerine olanak sağlamayı ve böylece dünya pazarlarında Türk gıda ve tarım sektörünün *rekabet* gücünü artırmayı, bu sayede Türkiye'deki yatırım ve istihdamın artırılmasına katkı sağlamayı amaç edinmiş bir Organize Sanayi Bölgesidir.1

OSB Bölge Müdürlüğü, Sanayi Odası ya da yerel ve merkezi devlet kurumları yetkililerinin açıklamalarında küçük köylü tarımına dayalı olan Kandıra tarım sisteminin gelişmesine ve modernleşmesine katkıda bulunmak açısından da bu projenin kaçırılmaz bir fırsat olduğu vurgulanıyor. Gıda sanayisinin varlığı sayesinde tarımda makineleşmenin de artacağı söyleniyor. Hatta görüşmelerin bir yerinde bir yetkili “Sanayici de çiftçilerin tarım pratiklerine dair yönlendirme yapacak. Firma belli standartlardaki patatesi talep edecek üreticiden. Destek olacak üretime, yukarı doğru çekecek, modernleşecek tarım” diye belirtiyor görüşünü. Kocakaymaz'daki bir kadın köylünün şu sözleri bu noktada tarımın “modernleşmesinin” onlar için ne ifade edeceğini özetliyor: “OSB Müdürü gelmiş geçende. Diyormuş ki buraya süt fabrikası yapacağız. Akıllı olan varsa kalan tarlalarda ahırlar yapsın, inek beslesin. Fabrikaya süt satsın. Eh! Bizi, köylüyü salak mı zannediyor o? Mera mı kaldı ki? Nerede besleyeceğim ineği? Ahırda yemle inek mi beslenir? Hem pazarda sattığın paradan da almaz ineğin sütünü. Hem süt parasından kaybet hem tarladan.” Kandıra'da yaygın olan tarım modeli hayvanların merada otlatıldığı, hayvanın gübresinin tarlaya, tarladan elde edilenin hayvana yem olarak verildiği bir sistem. Gıda sanayisinin gerektirdiği modern tarımın küçük köylülüğü bitirecek bir sistem olduğunu düşünen bir başka köylü ise

1 <http://www.kandiragiosb.org.tr/>

durumu şu sözlerle ifade ediyor: “Benim toprağımı alacaklar. Sonra ben nasıl üretim yapacağım nasıl hayvan yetiştireceğim? Ondan sonra bana ithal et getirecekler. Arazim alındıktan sonra hayvanım olsa bile ne yapacağım? O hayvanın gübresini ben nereye atabilirim tarlam olmadıktan sonra? Ondan sonra domates olacak 5 lira, 10 lira... İnsanlar da 10 liraya domates yiyecek köylü üretemeyince”.

KGİOSB'nin kurulacağı arazi ve etrafı 2000 yılında Organize Tarım ve Hayvancılık (OTH) Bölgesi ilan edilmiş. Tarım ve hayvancılığın geliştirilmesine ve tarımın gıda endüstrisi ile entegrasyonunu sağlamaya yönelik bölgeler olarak ifade edilen OTH alanında gıda sanayisinin kurulması bu amaca hizmet eden gelişmelerden biri olarak sunuluyor. Tarım ve hayvancılığın korunmasına ve iyileştirilmesine yönelik politikaların olması durumunda OTH'nin kendilerine faydası olabileceğini düşünen köylüler olsa da Kocakaymaz'dan bir köylünün yaptığı analiz olası bir dönüşümün kendileri için ne ifade edeceğini şöyle dile getiriyor: “Buralar önce OTH idi. Sonra değiştirdiler. OTH iken de bizi bırakmayacaklardı burada. 3 ineklik köylü yapamayacaktı tarım. Büyük işler olacaktı. Ya sana köylüye “İşi büyüt. Gel burada 100 inek bak diyeceklerdi” ya da büyük şirketler yapacaktı bu işi. Küçük köylü bırakmayacaklardı. Şimdi OTH'yi başka bir yerde yapacaklarmış Kandıra'da. Ama yerini söylemiyorlar. Ne olacak? Gıda sanayinin süte ihtiyacı olacak, oradan getirtecekler. Büyük işletmeden. Yoksa buradaki üretim, imkânı yok gıda sanayine yetmez.”

Sonuç

Yukarıda bahsi geçen bütün söylemlerin hepsinin ortak kabulü şu: Kandıra'da köylü yoksul ve geçimini tarımdan kazanmakta güçlük çekiyor. Bölgede özellikle küçük çiftçiler yoğunlukta. Yeni nesil de köyde kalmıyor, iş bulmak ve yeni bir hayat kurmak umuduyla kente göç ediyor. Üstelik Kaynarca-Kandıra tarafında birçok arazi satışa çıkarılmış durumda. Yöreyi gezerken her yerde “Emlakçı” tabelaları dikkati çekiyor. Belli ki mülkiyet hızla el değiştiriyor. Peki, köylüyü kurtaracak çare KGİOSB midir? Her ne kadar KGİOSB ile beraber yörede gerçekleşecek olan dönüşümün kesin sonuçlarını analiz etmek için vakit henüz çok erkense de, var olan durumun ve öngörülen dönüşümün hangi çerçeveden açıklandığı ve tartışıldığı üzerinden yapılan analiz bizlere Kandıra tarımında küçük köylülüğü “önemli gelişmelerin” beklediğinin sinyalini veriyor. Fakat KGİOSB sürecinde kamulaştırma davaları hala devam ederken köylüler bu sene de topraklarını ektiler. Bir yandan “Bitti bu iş, kafayı koydular alacaklar toprakları” deseler de son ana kadar ekip biçmeye devam edecekler gibi görünüyor.

Serbest Vezin Otoriter Şehirleşme ve Kentte Örgütlenmek

Hade Türkmen

Neoliberal ekonominin dinamosu kentlerde, uzun bir süredir, hem kentsel rant artıyor; hem de bu artışın bir sonucu olarak devlet otoritesi ile kentsel dönüşüm projeleri uygulanıyor. Projelerin alanları ve mevcuttaki işlevleri farklılaşsa da ortaya çıkan sonuçlar genel itibari ile birbirine benzer; kentlerin yeni sınıfsal yapısını oluşturan, kenti kent olmaktan çıkartacak kadar mekansal ayrışmaya neden olan ve belli bir sınıfın çıkarlarına ve hegemonyasına hizmet eden mekansal yeniden örgütlenmeler doğuruyor. Türkiye’de 1980 sonrasında başlayan bu politikaların gözle görülür olması 1990lara düşer. İstanbul’da Büyükdere-Maslak hattının oluşması, kapalı sitelerin bir anda çoğalması, 2000’lerde sanayi alanlarında, gecekondu alanlarında ve kentin en yoksullarının yaşadığı tarihi kent merkezlerinde başlayan kentsel dönüşüm projeleri, bu politikaların örnekleridir. Hepsinin ortak özelliği, mekanın ekonomik, sosyal ve politik olarak yeniden organize edilmesi ve el değiştirmesidir. Kuşkusuz mekandaki bu değişim toplumsal yapının da değişimi anlamına gelmektedir. Bu nedenle mekan politikası ve mekandaki sınıfsal organizasyonu sadece fiziki bir değişim olarak görmek ve büyük politik, hegemonik projenin içine yerleştirmemek hata olur. Bu proje de aslında ülkelerin sınırlarını aşan, global bir projenin parçasıdır. Farklı kentlerden örnekler incelendiğinde farklılıkları olmakla birlikte sürecin oluşmasındaki benzerlikler ve verilen tepkilerin ne kadar ortak olduğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle yaşadığımız otoriter kentleşme sürecine pek benzer yapıda bir dönüşümden geçen Çin’i sayfalarımıza taşıyarak sınırlarımızın dışında da kapitalizmin kenti, kır ve doğayı nasıl yok ettiğine dair bir örnek vermek istedik. Ne de olsa sınırlar, coğrafyalar değişiyor ama kapitalizm değişmiyor.

Asya Tipi Sömürü

2010 yılı ekonomik verileri Çin’in Japonya’yı geride bırakarak ABD’den sonra dünyanın ikinci büyük ekonomisi olduğunu ilan etti. Gelişmiş ülkeler de dahil olmak üzere tüm dünyayı sarsan ekonomik krizden Çin de etkilenmiş olsa da bu etki büyüme oranlarının bir nebze düşmesinden ve bazı küçük işletmelerin kapanmasından öteye gitmedi. Çin ekonomisi büyümeye devam etti. Bu büyümenin altında ise yoğun emek gücü sömürsü, doğa katliamı ve insan hakları ihlalleri yatıyordu. Mao Zedong’un 1976 yılında ölümünden hemen sonra, 1978 yılında başlayan serbest piyasa ekonomisine geçiş reformları sonrasında bugün gelinen noktada tek parti rejiminin kapitalist sınıfı yaratma ve dünya piyasasını ele geçirmede oldukça başarılı bir tablo ortaya çıkarttığı görülüyor. Artık Çin dünya piyasalarına hakim; dünya ticaretine yön veriyor. Ancak bu tablonun tualini ve boyalarını sağlayanlara değil de tabloyu çizenlere baktığımızda hiç de mutlu bir profille karşılaşmıyoruz. Büyük bir toplumsal

kesim ve doğa sömürülerek böylesi bir güç ortaya çıkıyor.

Çin’de sanayi büyürken, ortaya çıkan iş gücü ve kentsel büyüme ile hem kentsel hem de kırsal alanlarda büyük değişimler ve toplumsal dönüşüm de yaşanıyor. Çin’deki basın ve internet sansürü nedeniyle çok bilgi edinemesek ve medyada karşılaşmasak da Çin halkı bu gelişmelere ses çıkartıyor. Ülkenin her yanında her gün çiftçiler ve işçiler tarafından onlarca gösterinin yapıldığı kulaklarımıza çalınıyor. Tam da bu yüzden internette “yasemin devrimi” araması yapanlar ya da halkın hoşnutsuzluğunu rapor etmek isteyen gazeteciler (bkz. Mart 2011, Damian Grammaticas, BBC muhabiri) büyük bir tehlike haline gelebiliyor Çin hükümeti için. Aslında basına ve göstericilere gösterilen tepkiler, Türkiye halklarına yabancı bir konu değil; bilakis hükümetlerin otoriter uygulamaları anlamında pek çok benzer yön mevcut. Bu benzerliklerden biri de kentsel alanda devam eden ve insanların zorla yerinden edilmeleri ile son bulan kentsel dönüşüm uygulamaları.

Çin serbest piyasa ekonomisini ve büyük sanayisini inşa ederken kentleri de inşa ediyor. Ama yeni kent formu sanayinin ihtiyaç duyduğu işçilerin ihtiyaçlarını karşılamak için değil Türkiye’de de olduğu gibi şehrin içinde kalmış eski köy yerleşkelerini ve buralarda barınmaya çalışan işçileri yerlerinden ederek yeni orta ve üst orta sınıfa şaşalı, Avrupa burjuvazisini kopyalayan yaşam alanları yaratmak üzerine kurulu. Bu sürecin ilerlemesinde eski rejimden kalma devlet güçleri, otoriter yönetim ve yoksulluk girdiğinde de daha da zulüm dolu bir manzara ortaya çıkıyor.

Çin ve Ayrışmanın Sınırları

Dünyanın en kalabalık ülkesi Çin ikinci büyük ekonomi haline geldiği halde neden “gelişmekte olan ülke” sınıflandırması içinde yer almaktadır? Kişi başına düşen yıllık milli geliri yaklaşık 3800 dolar olan Çin’de günlük 1 dolar ve altında gelire sahip kişi sayısı yaklaşık 150 milyon olarak verilmektedir. Aslında serbest piyasanın belirlediği kazanç-tüketim değerleri ile yoksulluğun boyutlarını ve etkilerini tartışmak çok da sağlıklı değil. Örneğin Çin’de bir zamanlar var olan komün köylerdeki gibi, gelirleri oldukça düşük ama topluluk olarak temel ihtiyaçlarını üreten ve karşılayan, sağlık, eğitim, kolektif tüketim ihtiyaçlarının (konut, enerji, su vs.) karşılandığı bir düzende gelir seviyesi üzerinden bir refah tanımlaması yapılamaz.1 Ancak kamusal hizmetlerin ücretsiz sağlanmasının son bulması ve ağır sanayi

1 Çin’in kuzeyindeki Nanjie köyü hala eski komün yaşantısını devam ettiriyor. Barınma, sağlık, eğitim, su, elektrik, gaz gibi hizmetlerin bedava olduğu köyde köylüler aylık 59\$ ile rahat bir yaşam sürdüklerini söylüyorlar. (Life in China’s Last Communes; <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/asia-pacific/8278128.stm>)

hamlesi ile Çin komünlerindeki durum değişmiş, insanlar kazandıkları ile yaşayamaz hale gelmişlerdir. Bir yandan da sanayileşme ve kentleşme ile birlikte 1990lardan 2005e kadar yaklaşık 60 milyon çiftçi toprağını kaybetmiş ve köylüler kentsel emek gücüne katılmaya başlamışlardır. Bu rakama her sene yaklaşık 2 milyon kişi daha ekleniyor. Hem kentin içinde kalmış eski köylerin sakinleri, hem de kente yeni göç eden kitle için yaşam oldukça zor ve bu zorluğa bir de kentin yeniden yapılanmasının yükü binmiş durumda.

Komünizmden Kalma Sınıf Sistemi: Hukou

Çin’de kamu hizmetlerinden yararlanabilmek için yaşananlar yerde kayıtlı olmak gerekmektedir. Ancak, bu kayıt transferi Türkiye’deki ikametgah değişimi kadar kolay değişmemektedir. Örneğin; kırsal nüfusa kayıtlı birinin kente göç ettikten sonra kentsel hizmetlerden yararlanabilmek için kent sistemine kayıt olması gerekir. Bir başka deyişle konut, çalışma hakları gibi hizmetlerden yararlanabilmek için kent hukou’sunda kayıtlı olmak gerekmektedir. Örneğin devletin ürettiği sosyal konutlardan ancak o bölgede yaşayanlar faydalanabilmektedir. Bu durumda Çin kentlerinde toplam dört farklı grup yaşamaktadır: (1) tarımsal üretim yapmayan yerel nüfus, (2) tarımsal üretim yapan yerli nüfus, (3) başka bir kentin nüfusuna kayıtlı olan kentsel göçmenler, (4) kırsal yerleşimlerden göçen kırsal göçmenler. Bu gruplar içerisinde emlak piyasasından sorunsuzca yararlanan grup yerel kent nüfusuna kayıtlı yerel nüfustur. Kırsal alandan kentlere göçenler ise en yoksun ve yoksul grubu oluşturmaktadır. Bu dördüncü grubun özellikle barınma konusunda yardımına şu anda kent sınırları içinde kaldığı için tarımsal üretim yapılmayan, çevresi kentsel alanla çevrilmiş kent-köyler yetişmektedir. 2. kategoriye oluşturan bu mülk sahiplerinin formal konut piyasasından ve çalışma sisteminden yararlanması için yerli kent nüfusu kaydına geçmeleri gerekmektedir. Ancak emek piyasası içinde yer almak da formal konutlarda yaşamak da zor olduğundan bu kent-köyler alternatif bir ekonomi yaratmıştır.

Sosyalist Çin’de konut sosyal hak olarak kabul ediliyor ve dağıtım sosyo-ekonomik statükoya göre yapılıyordu. İşçiler için işyeri üniteleri mevcuttu. Bugün bakıldığında gecekondu gibi bir konut üretimi ile barınma ihtiyacını karşılama olanağı olmayan işçilerin, kentlerin çöküntü alanlarında, fabrika yurtlarında1 ve kent-köy denilen alanlarda yaşadıkları görülmektedir. Kent-köyler, Çin konut piyasasının enformel örüntüsüdür. Bu eski köyler, kötü barınma koşulları da sunsa da işçilere barınak sağlayan yerlere dönüşmüşlerdir. İşçi ve köylünün bir arada otoriter devlet tarafından dayatılan otoriter şehirleşme kuralları içinde yerinden edildiği kentsel dönüşüm alanları da işte buralardır.

Köyler, kentsel alana dahil olduklarında, devlet tarımsal araziler için köy komününe istimlak miktarını ödemiş ve köy nüfusuna imar serbestisi gibi bazı imtiyazlar sağlayarak yeni bir ekonomi yaratmıştır. Bir başka deyişle, kentteki işsizler kervanına katılan bu nüfusa devlet üzerinde oldukları toprağın kullanım

1 Micha X. Peled tarafından filme alınmış “China Blue” isimli belgeselde bir tekstil fabrikasında çocuk yaşta denilebilecek gençlerin nasıl çalıştığı, işçilerin kaldıkları yurtların ne durumda olduğu gösterilmektedir.

hakkı konusunda serbesti tanıyarak yeni bir enformel konut piyasasının ve kazanç kapısının doğmasını sağlamıştır. Buldukları toprak üzerinde denetimsiz olarak yüksek katlı binalar inşa eden eski köylüler kırdan göçen yoksul işçilere bu odaları kiralamaktadırlar. Kısacası hızlı sanayileşme ile birlikte devlet ve eski köy nüfusunun arasında görünmeyen bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmanın bozulması ise kentsel arsa değerinin ve rantın artması ile başlar. Hızla gelişen ve (üst) orta sınıfa konut arzı sağlamaya çalışan kentlerde enformel konut sektörünün yerinden edilmesi ve arsa arzı sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle kent-köyler yıkım ve yerinden edilme ile karşı karşıya kalmışlardır. Arsanın niteliğini, kırsal alandan kentsele çeviren ve burada yaşayan yerli nüfusa kent nüfusuna dönüştüren sistem, hem alanı hem de yaşayanları formal emlak piyasasının içine sokmaktadır. Ancak, tahmin edileceği üzere burada istenilen arzı sağlayabilecek güçte insanlar yaşamadıklarından yeni konutları inşada ve kullanımda yer alamamaktadırlar. Bir başka deyişle, tıpkı Türkiye’de olduğu gibi mülkiyet ve serbest emlak piyasasında yer alma hakkı verilirken aynı zamanda bu serbestinin sınırları da çizilmekte ve bu sınırlar içerisinde yer almayanlar yerlerinden edilmektedir. Aslında bundan sonraki süreç Türkiye’dekine oldukça benzer bir şekilde işlemektedir. Yerel yönetimler inşaat şirketlerini alanda proje geliştirmeleri için teşvik etmekte, alanda yaşayanlar başka yerlere gönderilmekte ve bu süreç iş, aş, sosyal ilişkiler bütünü dağıtmaktadır. Bir yandan eski köylüler yeni kentliler tuttukları enformel gelir kaynağını yitirirken, öte yandan alanda çok zor koşullarda da olsa barınmaya çalışan kır göçmeni işçiler de yerlerinden edilmektedir. Bugün Çin sokaklarında yaşanan eylemlerin önemli bir kısmı bu kentsel ranta karşı yapılmaktadır.

Direnişin Yönü

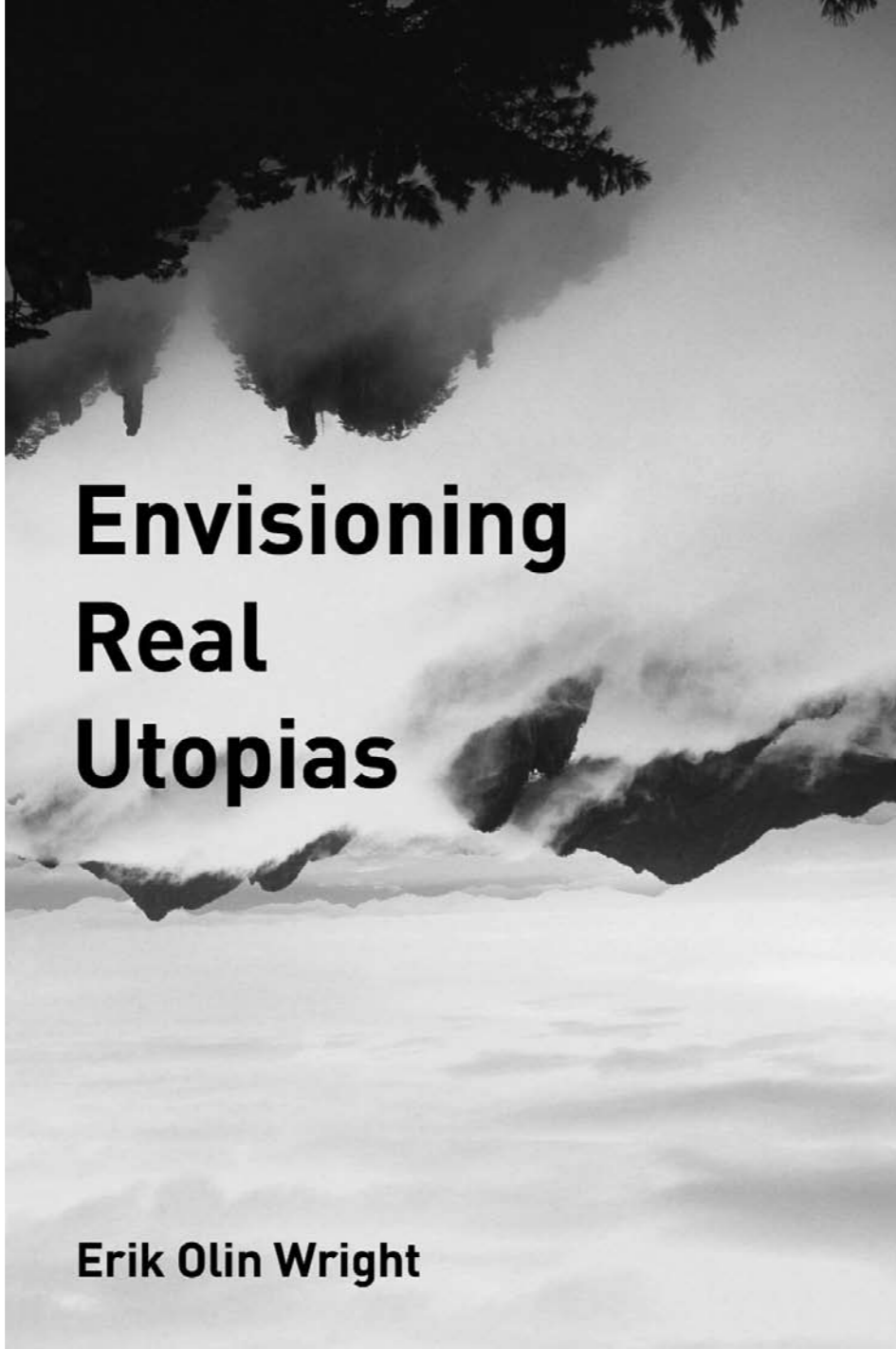
Neoliberal kentleşme dinamikleri ve global kabuller, farklı coğrafyaların farklı özelliklerine rağmen benzer formlarda çalışan sınıfların daha da kötü durumlarda yaşamalarına neden olacak şekilde gerçekleştirilmektedir. Çin gibi hayli farklı tarihi, sosyopolitik ve ekonomik yapıya sahip bir ülkede dahi rantı yaratmak ve kullanmak ciddi bir çatışma alanını yaratmaktadır. Devletin kapitalist sistemin oluşması yada kapitalist grupların istekleri doğrultusunda hayata geçirdiği politikalar benzerdir. Ve direnen kesimler de benzerdir; emekçiler. Burada altı çizilmesi gereken nokta emekçilerin mücadelesinde mülkiyetin ve klientalist ilişkilerin önemli olmadığı bir dönemde direnen kuvvetlerin tıpkı projelerin aynı hegemonik projenin parçası olmaları gibi ayrışmalarındır. Devletin gerek Türkiye’de, gerekse Çin’de tüm otoritesini kullanarak kentin yeniden yapılanmasının önünü açması bir sınıfsal oluşum sürecidir. Mekanın el değiştirmesi ve mekandaki yeni şekillerin gündelik hayata etkileri büyük bir toplumsal kesimi dışarıda bırakırken mutlu azınlık için yeni bir hayat tahayyülü kurmaktadır. Ne Türkiye’de, ne İngiltere’de, ne de Çin’de bu projenin özü değişiyor. Ve bu öz, karşı bir sınıfsal projenin parçası olan direnen gruplara, mücadeleyi ne yöne çekmek gerektiğine ışık tutuyor.

Erik Olin Wright'ın “Gerçek Ütopyaların Tahayyülü” Üzerine Gerçekçiyiz, İmkansızı İstiyoruz!

Hade Türkmen

Bugün pek sık duyduğumuz “alternatif, katılım, yerelleşme” gibi kavramların mevcut çarkların dişlileri haline gelebiliyor olmasının nedenlerinden biri “ütopya” tahayyülünün, kapitalist hegemonyanın araçları içinde kaybolmasıdır. Tam da bu yüzden radikal olduğunu söyleyenler tarafından üretilen alternatifler dahi varolan ideolojinin meşrulaştırma mekanizması olarak karşımıza çıkabiliyor. Bunu aşmanın yolu ise “gerçek ütopyalari” kurmak geçiyor.

Sınıf analizi ve sınıfın oluşumu üzerine eserleri ile bildiğimiz Marksist kuramcı Erik Olin Wright, “Gerçek Ütopyaların Tahayyülü” (Envisioning Real Utopias, 2010) isimli çalışmasında yaşadığımız düzenin alternatifini kurmak için bir çerçeve sunuyor. Kapitalizmin alternatifinin “sosyal” olan sosyalizm olduğunu söyleyen Wright, bu alternatife ulaşmak için pratiklerin ortaya çıkartılmasının önemini vurguluyor ve bu pratiklerin içinde de kapitalizmde güçlü olmayan “sosyal” olana vurguyu ön plana çıkartıyor. Eylediklerimizin insanların gücünü ve niyetini ortaya çıkartacağından hareketle, kalıcı dönüşümlerin de nüvesi olacağını vurguluyor. Kapitalizmin “doğal olduğu” kabulüne ve ütopyalari gerçekleştirilmez kılan “akla” karşı önce kapitalizmin, sonra da alternatifinin ne olduğunu tartışan Wright'ın eserini, ütopyaların nasıl pratik alana taşınabileceğine dair bir tartışmayı başlatmak açısından önemli görüyoruz. Wright'ın çerçevesini özetlerken, günümüzün katılım, demokrasi, özyönetim gibi sıkça kullanılan kavramlarının *gerçek ütopyalarda* kapitalizm içinde nasıl gedikler oluşturacağına dair bir çerçeve sunabilmeyi umuyoruz.

Erik Olin Wright

Kapitalizmde Bu Kadar Kötü Olan Nedir?

Kapitalizm kaynaklara erişimde “fırsat eşitliği” diskurunu taşımaktadır. Ancak sınıflı sistemde fırsat, herkese eşit uzaklıkta değildir ve bunun bilincinde olan kapitalistler “kaynaklara eşit erişim” diyemezler. Kapitalizm, insanların eşit bir şekilde gelişimlerini sağlayacak koşulların evrenselleşmesinin önünde engel oluşturmaktadır.

Kapitalizm kötüdür; çünkü, sınıf ilişkilerinden doğan çileyi sürdürür, insanların yeteneklerini ve birikimlerini yaşam boyu geliştirmelerini sağlayacak koşulların evrenselleşmesini engeller, insanların özgürlüğünü ve otonomisini kısıtlar; özgürlükçü, eşitlikçi sosyal adalet prensiplerini tahrip eder, tüketime teşvik eder, ekolojii yıkar, insanlığın ortak değerlerini ve etik kurallarını tehdit eder, devleti militarizm ve emperyalizm ile ayakta tutar, topluluk hukukunu ve toplulukları aşındırır, demokrasiyi sınırlandırır. İşte bu nedenlerle insanların birikimlerine dayanan ve toplulukları harekete geçirecek gerçek ütopyalardan konuşmamız gerekir. Kapitalizmin alternatifi mevcut yoksulluğun ve fiziki çöküntünün ortadan kalktığı tüketim odaklı bir tahayyül değil; eşitlikçi, ekolojik bir toplumsal düzen olmalıdır. Bu toplumsal düzende insanlar kaynaklara eşit ulaşımaya sahip olmalı, hayatlarını ve çevrelerini etkileyecek kararları bizzat kendileri almalıdır.

Güç İlişkilerini Dönüştürmek

Gerçek ütopyalara varılmadan önceki en önemli uğraklardan ikisi mevcut güç ilişkisinin nasıl tanımlandığı ve alternatifi sosyalizm ile nasıl bir güç ilişkisinin kurulacağıdır. Kendini solda tanımlayanlar da dahil olmak üzere birçok kişi mevcut ilişkiler içinde gerçek alternatiflerin çıkmasını mümkün görmemektedir. Wright'ın yaklaşımı ise mevcudu zaman içinde dönüştürmeyi sağlayacak ve insanların dayanışma içinde varolan topluluk etiğinden aldıkları güç ile bazı alanlarda da olsa kontrolü ele geçirebildikleri hibrit bir yaklaşımdır. Wright gücü, birinin amaçlarını ve çıkarlarını geliştirmek için sahip olduğu güç olarak tanımlamaktadır. Bu kavramdan yola çıkarak da yazar kapitalizm, devletçilik (statism) ve sosyalizmin arasındaki farkı devlet, ekonomi ve sivil toplumun içinde bulunan güç ilişkilerinin konumu ile açıklamaktadır. O'na göre, üretim araçlarının toplumsal olarak sahiplenildiği ve kaynakların nasıl kullanılacağı kararının toplumsal güç ile verildiği sistem sosyalizmdir. Sosyalizm sosyal, toplumsal olandır. Buradan da sosyalizmi, demokrasi kavramına bağlayarak, gerçek demokrasinin toplumsal gücün olduğu bir sistem, kararların ve kaynakların nasıl kullanılacağına dair örgütlü toplumsal gücün olduğu sistem olduğunu savunmaktadır.

Ütopyalari Oluşturmak

Ne “devrim” sonrasına bırakılabilecek, ne de kapitalizmin çarkları içinde şekillenecek bir alternatif arayışdır önümüzdeki. Alternatifi oluşturmak, günü anlamaktan ve ondaki yanlışları dönüştürmekten geçiyor. Wright gerçek ütopyalari, yani kapitalizm içindeki güç ilişkilerini dönüştürecek olanı kurarken, günü anlamının yanı sıra pratiklerin getireceklerine dair de üç aşamalı bir süreçten bahsetmektedir. Listenin başında kurulacak

pratiğın halk tarafından istenmesi ve arzu edilmesi yer alıyor. Gerçek bir ütopya için ikinci nokta ise bu niyetin yaşayabilir ve devam ettirilebilir olup olmadığı ve yönetim kurumlarını ve güç ilişkilerini etkileyip etkilemeyeceğidir. Üçüncü nokta ise başarılabiliğinin değerlendirilmesidir. Kapitalizmde gedikler yaratacak deneyimler bu süreçler içinde ortaya çıkacaktır.

Gerçek ütopyalari doğrudan, temsili ve kurumsal demokratik sistemlerdeki bazı örneklerle inceleyen Wright, her sistemde bir alternatifi yaratılabileceğini tartışırken, günümüzün sivil toplumcu yaklaşımından farklılaşan noktaların altını da çiziyor. Farklı demokrasi modellerinin iç içe geçmiş bir yapı oluşturabileceğine değindiğinden birinin diğerine üstünlüğünü tartışmasa da bu dar alanda bizim için doğrudan demokrasi modelini tartıştığı Porto Alegre örneğinde, özyönetim ve katılımçılık gibi kavramlarla sıkça karşılaştığımızdan, bizim de üstünde durduğumuz örnek oldu.

Doğrudan demokrasi, mahalle meclisleriyle, köy meclisleriyle, sokak temsilcileri ile birçok alanda karşımıza gelen ve üzerine tartıştığımız bir kavram. Kapitalizm içinde alternatifi yaratabilecek bir doğrudan demokrasinin oluşması için nelere bakmak ve nelere dikkat etmek gerekir? Öncelikle Wright, böylesi bir demokrasi arayışında başat noktayı “**Yetkilendirilmiş Katılımcı Yönetim (YKY)**” (Empowered Participatory Government) olarak belirlemektedir. Karar alma süreçlerine katılım kapitalizmin yabancı olduğu bir kavram değildir. Fakat sosyalist bir alternatifi oluşması ve güç ilişkilerinin değişebilmesi için yetkilendirilmiş bir katılım mekanizmasının oluşması gerekmektedir. Wright bu duruma istinaden Porto Alegre örneğini verir. Kaynakların kullanımını (burada artı değer ve kamu mallarının kullanımı da diyebiliriz) üzerindeki kontrolün katılımcı bütçe pratikleri ile örgütlenmesi, kapitalist sistemde ekonomik alandaki gücün kontrol altında tuttuğu alanın dönüşmesi anlamına gelmektedir; bu nedenle de alternatiftir.

Porto Alegre deneyimi yerleşik klientalist ilişkilerin etkin olma-ya başlaması ve kaynakların patronaj amaçlı kullanılması pratiğın sürekliliğini sekteye uğratmış olsa da önemli sonuçları da ortaya çıkarttı. Kaynakların bölgenin en yoksul alanlarına kaydırılması, vatandaşların yönetime sürekli ve yüksek katılımının sağlanması, katılımcı süreç ile birlikte sivil güçlerin güçlenmesi, yolsuzluğun ortadan kalkması ve şeffaf-hesap verebilir yönetimin oluşması (ki ülke genelinde İşçi Partisi'nin yaşadığı yolsuzluk skandalları Porto Alegre'de görülmemiştir), İşçi Partisi'nin oylarındaki artış bu sürecin sonuçları arasında sayılmaktadır. Porto Alegre örneğinin başarısının altında yatan ise KYK'nin işler hale getirilmesidir.

Archon Fung ve Erik Olin Wright kapitalizmin katılım sınırlarını aşan KYK pratiğının gerçekleştirilmesi için yedi temel prensip ortaya koyuyorlar.

Yetkilendirilmiş Aşağıdan Yukarıya Katılım (YKY) kurumlarında katılım halkın sadece ihtiyaçları doğrultusunda kendilerini ifade etmelerini değil; ayrıca gerçek anlamda karar verici olarak

doğrudan katılımlarını içerir. Sıradan vatandaşları tartışmanın ve kararların verileceği sorun çözme süreçlerine katar.

Pragmatik Yönelim

YKY sürecinde sorunların somut çözümlerine yönelik, pragmatist olarak da adlandırılabilir bir eğilim bulunur. Farklı konularda belirgin çatışmaları olan insanların belirli somut pratikler için bir araya gelebilmesi ve acil sorunlara yönelik birlikte adım atabilmeleri buradaki ana yaklaşımdır. Farklı çatışmaları olan insanların belirli somut, pratik hedefleri gerçekleşmenin ortak isteğini paylaşarak bir araya gelmeleri buradaki fikirdir. Bu fikir genel bir anlaşmayı sağlayamasa da ortaklaşmayı mümkün kılacak bir yolda zıt çıkarların keskinliğini azaltabilir. İnsanlara sorunlarını çözme konusunda fırsatlar verildiği takdirde katılım da artış olmakta ve güç ilişkileri içinde yer alamayanlar örneğin yoksullar bu tip karar verme meclislerine daha fazla iştirak edebilmektedir.

Müzakere Süreçleri

Birçok politik süreçte, kararlar rakamsal çoğunluğun gücüne göre belirlenmektedir. YKY'de ise bundan farklı olarak, katılımcılar müzakereler yoluyla verebildikleri kadar karar verirler. İdeal olanında, katılımcılar diğerlerini ikna etmek için ortak yararları veya prensipleri ilgilendirecek şekilde yapılacak eylemlere yada stratejilere dair fikirlerinin nedenlerini söylerler. YKY'de kararlar, basitçe pazarlık, stratejik manevra, iyi niyetlerin değişimi ve benzer tavırlardan ziyade alternatif argümanları ve iyi nedenleri kabul etmeye yarayacak bir dinleme sürecini oluşturarak verilir.

Yerinden Yönetim

Aşağıdan yukarıya katılımın anlamlı olabilmesi için devlet mekanizması içindeki karar verme gücünün mühim kısımlarının mahalle konseyleri, işyeri konseyleri gibi yerel hareket birimlerine devredilmesi önemlidir. Bu tip yerelleşmiş birimlerde hareket eden kişilerin çözümleri tasarlamak ve uygulamakta mesul kılınması ve hesap verebilir olması gerekir. Bu konseyler bir danışma kurulu değil, daha çok müzakerelerinin sonuçlarını uygulayacak yeterli kamu otoritesi ile donatılmış kurumlardır. Karar verme gidebildiği kadar aşağıya, sorunların ortaya çıktığı yere götürülmelidir.

Merkezden ve Yerelden Gelen (Recombinant) Yerelleşme

Genellikle yönetim yapılarındaki tartışmalar, merkezdeki ve yereldeki karar verme süreçleri arasında keskin bir zıtlık ortaya koyar. Fakat YKY'nin belirgin farklılığı merkezi ve yerel süreçleri bir arada götüren anlayışı olmasıdır. YKY'de araçlar ve sonuçlar hakkındaki temel kararlar yerelleşmiş olsa da, merkezi yönetimin önemli rolleri vardır. Yerel birimler karar verme mekanizmasının otonom, parçalanmış alanları olarak işlemezler. Bunun yerine, birimlerin kurumsal tasarımı yerel birimleri merkezi gücün sistemine bağlayan hesap verebilirlik ve iletişim bağlarını içerir. Bu merkezi birimler yerel demokratik müzakere nin ve sorun çözme süreçlerinin niteliğini arttırmak, kaynakları yönetmek ve dağıtmak, yerel birimlerin kendi sorumluluklarına

alamadıkları sorunları çözmek, kötüye giden grupların verimsiz kararlarını düzeltmek, yeni fikirleri ve üretimleri yerelin dışına taşıyarak yaymak gibi farklı yollar kullanabilir. YKY'de merkezi otoriteler astlarını yönetmek için planlar geliştirerek ve emirler vererek inisiyatif almazlar. Bunun yerine bu otoriteler daha yerel, katılımcı girişimlerin sorun çözme müzakerelerini destekler ve bunları adilane ve verimli iş görmeleri için sorumlu tutar. YKY hem demokratik merkezîyetçiliği hem de işlemez katı yerelciliği redderek merkezi olarak koordine edilen bir yerelleşme önerir. Demokratik merkezîyetçilik yerelin bilgisine ve yerel koşullara genellikle saygı göstermez. Koordine edilmeyen yerelcilik ise vatandaşları küçük birimlerde izole eder ve sorunu nasıl çözeceğine dair bilgisi olmayan insanların başka yerlerde aynı sıkıntıların nasıl aşıldığına dair ölçütü olmaz. Bu nedenle yerel birimler arasında koordinasyonu sağlayacak, bunları ölçülebilir tutacak girişimler güçlü ve verimli bir merkeze ihtiyaç duyarlar.

Devlet-Merkezli Kurumsallaşma

Toplumsal hareketler tarafından gerçekleştirilen birçok kendiliğinden eylemci çaba ve proje YKY'nin bazı özelliklerini taşımaktadır. Ancak, bunlar devletin politikalarını dışarıdan baskı yaparak etkileme arayışındadır ya da bazen resmi devlet programlarına paralel olarak faaliyet örgütlerler. Her iki durumda da devletin temel kurumlarını el değmemiş olarak bırakırlar. Zıt olarak YKY resmi kurumları yeniden inşa etme çabasıdır. YKY deneyleri gerekli olan kararların alınması için devlet tarafından yetkilendirilmiştir ve en önemlisi, devletin yaptıklarını arada etkilemeye çalışmaktan ziyade gücün merkezi prosedürlerini değiştirmeye çalışır. Bu dönüşümler sıradan insanların devam eden katılım süreçlerini ve kontrol mekanizmalarını kurumsallaştırmayı dener.

Eşitleyici Güç, Daha Geniş Bağlamda Katılımcı Yetkilendirme

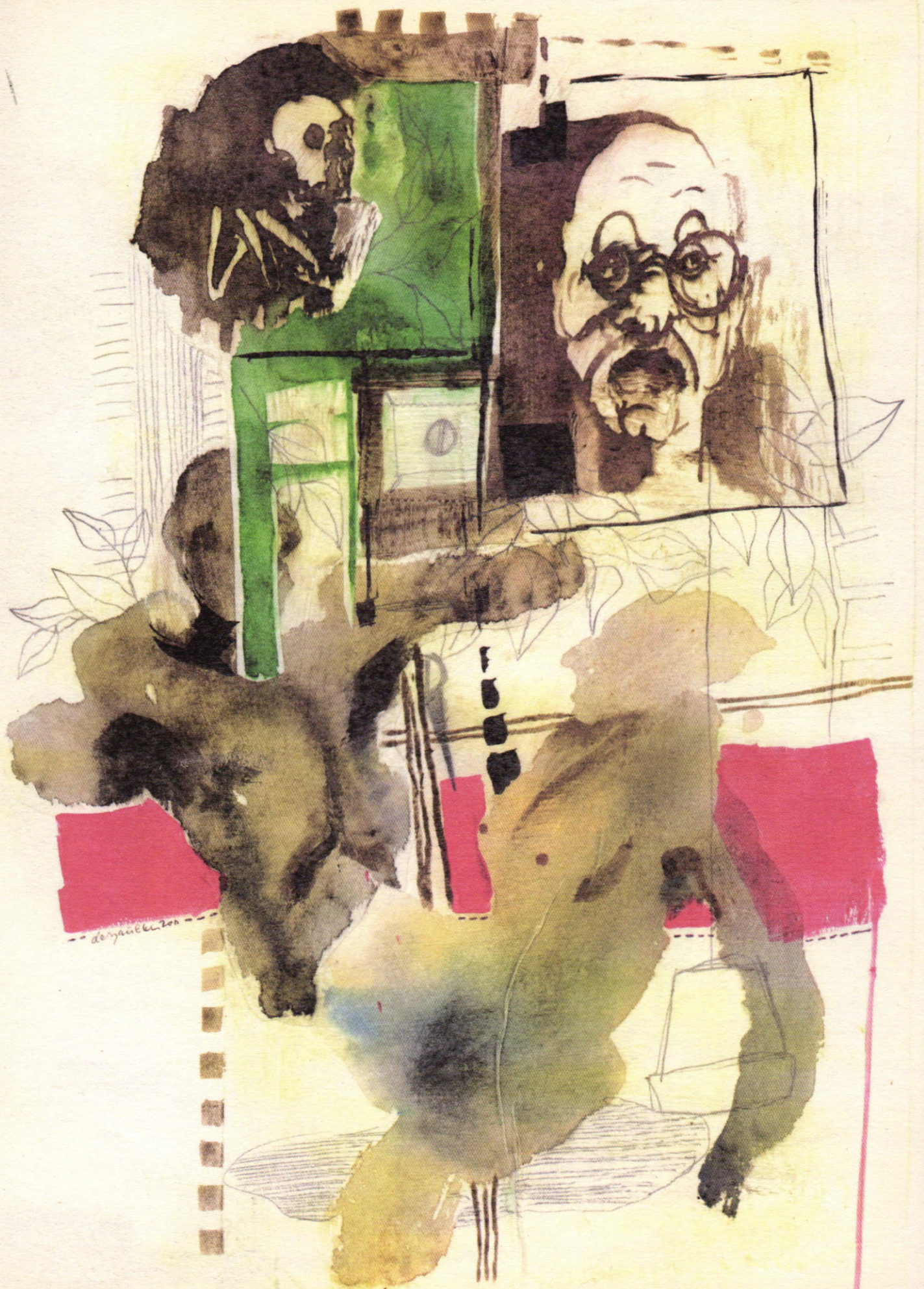
Mevcut güç ilişkilerinin varlığında YKY gibi bir yönetim anlayışının gelişemeyeceği sol tarafından iddia edilmektedir. Ancak bu güç ilişkilerinin karşısına eş değer kuvvette karşıt bir eşitleyici güç çıkartılması da mümkündür. Mevcut güç ilişkilerini zayıflatacak ve hatta nötrleyecek bir sürecin ana yürütücüleri siyasi partiler, sendikalar ve toplumsal hareket grupları gibi topluluklardır. Bu aynı zamanda ikili iktidar mekanizmasının olgunlaşmasına, yüzü özyönetime dönük bir demokratikleşme projesinin de kurucu yaklaşımlarından sayılabilir. YKY zaman içerisinde sağlamlaşmak için böylesi bir eşitleyici sürece ihtiyaç duyar. Toplumun hareketlilik kapasitesine göre de süreç yerleşik hale gelir ve güç ilişkilerinde değişim ortaya çıkar.

Yukarıda özetlemeye çalıştığımız çerçeve, bugün sivil toplum tarafından sıkça kullanılan kavramların asıl köklerini gösterdiği gibi, güç ilişkilerinde nasıl dönüşümler yaşanabileceğine dair bir bakış sunmaktadır. "Alternatif yok" söylemlerine kapılmadan alternatifleri düşünmek ve uygun olanı geliştirmek ütopyaları pratik alanlarda tartışmaktan ve uygulamaktan geçecektir.

AM9 / Gol. 1000

derya
iller
2011

--- derya 2011 ---